Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου

Ένα ταξίδι ζωής:
Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου
μέσα από τις βιβλικές διηγήσεις

Τόμος 2ος

Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου

Ένα ταξίδι ζωής:
Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου
μέσα από τις βιβλικές διηγήσεις

Το βιβλίο μαθητή για τη διδασκαλία του Μαθήματος των Θρησκευτικών της Α΄ Γυμνασίου βασίστηκε στα παρακάτω:

α. Φάκελος Μαθήματος. Η θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό. Πορεία και ανάπτυξη. Έντυπο Υλικό στα Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Όλγα Γριζοπούλου – Δρ. Θεολογίας, Παναγιώτης Υφαντής – Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ, Βάσω Γώγου – Θεολόγος, Φιλόλογος, Απόστολος Μπάρλος – Θεολόγος, ΜΤh Θεολογίας.**

β. Φάκελος Μαθήματος. Η θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό. Πορεία μέσα από αντιθέσεις. Έντυπο Υλικό στα Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Θανάσης Νευροκοπλής – ΜΤh Θεολογίας, Παναγιώτης Υφαντής – Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ, Λάσκαρης Ιατρόπουλος – ΜΤh Θεολογίας, Ζωή Τερλιμπάκου – Δρ. Θεολογίας, Διονυσία Χατζή – ΜΤh Θεολογίας.**

γ. Φάκελος Μαθήματος. Η θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό. Από το τοπικό στο οικουμενικό. Έντυπο Υλικό στα Θρησκευτικά Γ΄ Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Γεώργιος Στριλιγκάς – Θεολόγος, Φιλόλογος, Γεώργιος Παπαδόπουλος – Θεολόγος, Φιλόλογος, Αρσένιος Αρσενάκης – ΜΔΕ Θεολογίας, Μαρία Χατζηαποστόλου – Δρ. Θεολογίας.**

δ. Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου. Παλαιά Διαθήκη. Προϊστορία του Χριστιανισμού, **που επιμελήθηκαν οι Όλγα Γκριζοπούλου – Δρ. Θεολογίας και η Πηγή Καζλάρη – Θεολόγος.**

ε. Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου. Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του, **που επιμελήθηκαν οι Γέωργιος Τσανανάς (†) και Απόστολος Μπάρλος – Master Θεολογίας.**

στ. Θέματα από την Αγία Γραφή. Α΄ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου, **που επιμελήθηκαν οι Σωτήριος Δεσπότης – Καθηγητής Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκειολογίας ΕΚΠΑ, Νικόλαος Παύλου – Δρ. Θεολογίας, Συντονιστής ΕΕ, Αθανάσιος Στογιαννίδης – Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ.**

ζ. Σύγχρονα δημοσιευμένα γραπτά και πολυτροπικά κείμενα.

Δημιουργήθηκε με την ευθύνη της άμισθης Επταμελούς Επιστημονικής Επιτροπής, η οποία συγκροτήθηκε από το ΙΕΠ στις 19/12/2019 με σκοπό:

Α) Εισήγηση για την βέλτιστη δυνατή μεταβατική λύση του ζητήματος με στόχο την πλήρη συμμόρφωση των Προγραμμάτων Σπουδών του Μαθήματος των Θρησκευτικών με τις αποφάσεις του Σ.τ.Ε., για το χρονικό διάστημα που θα απαιτηθεί μέχρι τη συγγραφή και εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών και του αντιστοίχου διδακτικού υλικού για το Μάθημα των Θρησκευτικών

Β) Εισήγηση για τους τρόπους και τις μεθόδους εφαρμογής των αποφάσεων του Σ.τ.Ε., του ΕΔΔΑ και της ΑΠΔΠΧ, όσον αφορά σε όλες τις υπόλοιπες πτυχές

των αποφάσεων αυτών που συνδέονται με το Μάθημα των Θρησκευτικών, με έμφαση στη διατήρηση της υποχρεωτικότητας του Μαθήματος και τη διαδικασία απαλλαγής των μαθητών/μαθητριών

Εικονογράφηση εξωφύλλου: Μπάμπης Πυλαρινός (Global party / Ακρυλικό σε καμβά)

Την ευθύνη για την επιμέλεια του παρόντος βιβλίου είχε ως μέλος της επιτροπής ο Αθανάσιος Στογιαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ.

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ενιαίας Ενταξιακής Εκπαίδευσης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Θρησκευτικά Α΄ Γυμνασίου

Βιβλίο Μαθητή

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ

14. Ο Χριστός φανερώνει με σημεία έναν καινούριο κόσμο

Τι ονομάζουμε «σημεία» στη γλώσσα της Καινής Διαθήκης

Κατά την εποχή της Καινής Διαθήκης υπήρχαν διάφορα πρόσωπα, τα οποία υπόσχονταν στους απλούς ανθρώπους λύτρωση από τις ασθένειες και τα δεινά τους. Για τα πρόσωπα αυτά είχε διαδοθεί η αντίληψη πως ήταν θαυματοποιοί, δηλαδή ότι με κάποιες μαγικές πρακτικές βοηθούσαν τους ανήμπορους και όσους είχαν ανάγκη γιατρειάς. Και έτσι οι θαυματοποιοί αυτοί προκαλούσαν τον θαυμασμό και τη συγκίνηση.

Για τα θαυμαστά γεγονότα που επιτελεί ο Χριστός χρησιμοποιούμε πολλές φορές στην καθημερινή μας γλώσσα τη λέξη «θαύμα». Ο όρος αυτός όμως δεν αποδίδει το περιεχομένων όσων έπραξε ο Χριστός.

Στην περίπτωση του Χριστού, τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά: Ο Χριστός δεν επιδιώκει ούτε τον εντυπωσιασμό ούτε και τον θαυμασμό των ανθρώπων. Το κίνητρό του είναι η φιλευσπλαχνία και η φιλανθρωπία.

Οι θαυματουργικές Του ενέργειες, οι «δυνάμεις», όπως χαρακτηρίζονται στο Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο, έχουν ως σκοπό να φανερώσουν τον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού. Στα κείμενα των Ευαγγελίων ονομάζονται, επίσης, «σημεία», δηλ. σημάδια «παράθυρα» μέσα από τα οποία μπορεί να δει κανείς πώς είναι η ζωή μέσα στη Βασιλεία του Θεού· να

αντιληφθεί ότι εκεί δεν κυριαρχεί η αμαρτία, ο θάνατος, ο χωρισμός από τον Θεό, η ασθένεια, η θλίψη, η πείνα, η φτώχεια, η καταπίεση, η κοινωνική αδικία. Οι «δυνάμεις» του Χριστού αποκαλύπτουν το γεγονός ότι ο Ιησούς είναι ο Υιός του Θεού και ότι το Ευαγγέλιό Του θεραπεύει, λυτρώνει και ανακαινίζει τον άνθρωπο.

Τέλος, προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί η θαυματουργική ενέργεια του Χριστού είναι η θεϊκή Του δύναμη και η πίστη του ανθρώπου. Επομένως, οι δυνάμεις δεν γίνονται για να προκαλέσουν την πίστη των ανθρώπων, αλλά ακριβώς το αντίστροφο. Για τον λόγο αυτό, στη Ναζαρέτ ο Χριστός αρνείται να κάνει οποιαδήποτε θαυματουργική πράξη, λόγω της απιστίας των συμπατριωτών του.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 157-159.

i. Χορταίνει τη σωματική και πνευματική πείνα των ανθρώπων: Ο χορτασμός των πεντακισχιλίων (Ιω 6, 1-15)

Μετά απ' αυτά ο Ιησούς έφυγε για την άλλη όχθη της λίμνης της Γαλιλαίας, που λεγόταν Τιβεριάδα. Τον ακολούθησε πλήθος πολύ, γιατί έβλεπαν τα θαύματα θεραπείας των ασθενών, που έκανε. Ο Ιησούς τότε ανέβηκε σ' ένα λόφο κι εκεί καθόταν με τους μαθητές του. Πλησίαζε το Πάσχα, η γιορτή των Ιουδαίων. Καθώς σήκωσε τα μάτια ο Ιησούς και είδε ότι πολύς κόσμος ερχόταν προς το μέρος του, λέει στον Φίλιππο: «Από πού

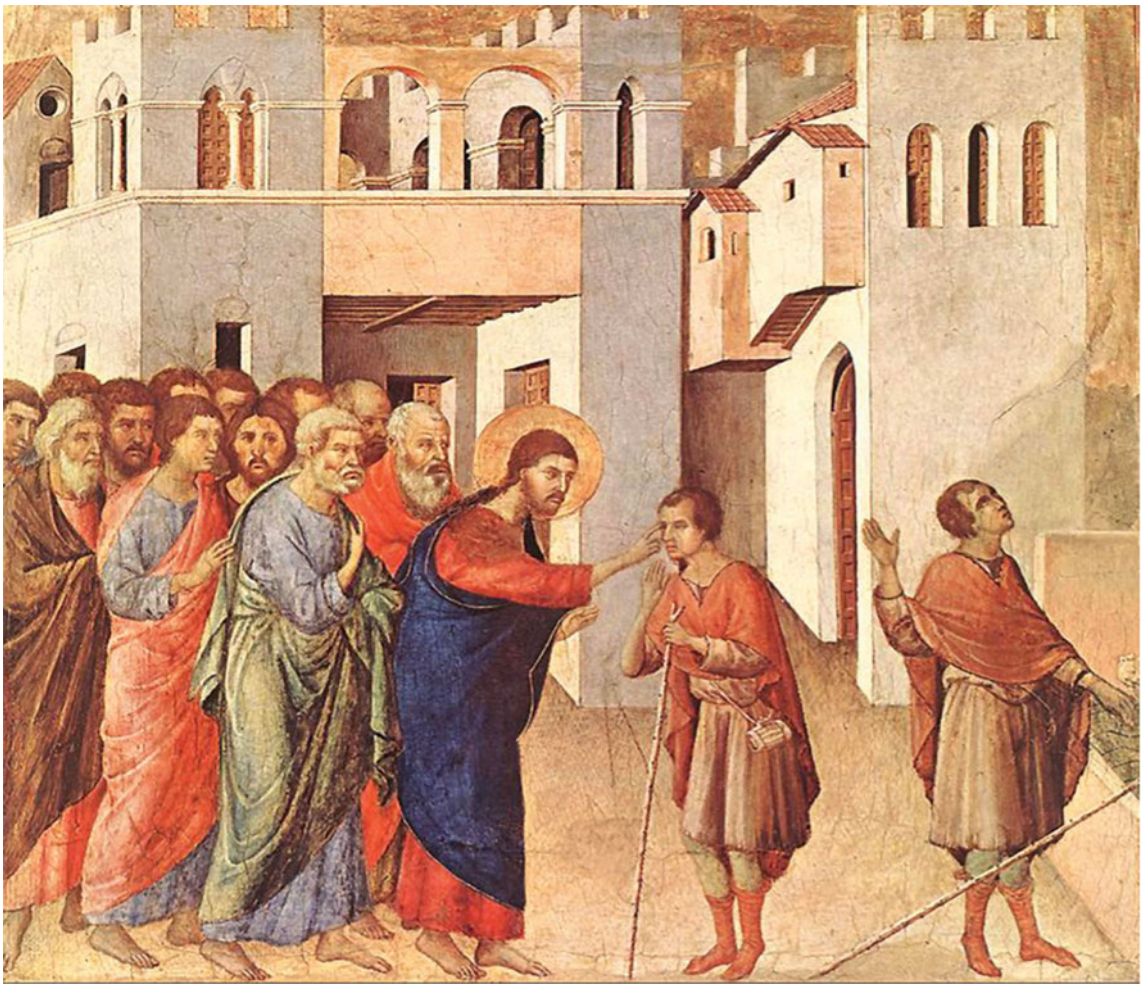
μπορούμε ν' αγοράσουμε ψωμί, για να φάνε όλοι αυτοί οι άνθρωποι;». Αυτό το είπε για να δει τι θ' απαντούσε ο Φίλιππος, γιατί ο ίδιος ήξερε τι έμελλε να κάνει. Ο Φίλιππος του απάντησε: «Ακόμα και διακόσια δηνάρια να δώσουμε για ψωμιά, δε θα φτάσουν ώστε να πάρει ο καθένας ένα μικρό κομμάτι». Ο Ανδρέας, ένας από τους μαθητές του και αδερφός του Σίμωνα Πέτρου, του λέει: «Είναι εδώ ένα παιδί που έχει πέντε κρίθινα ψωμιά και δύο ψάρια· αλλά τι είναι αυτά για τόσους ανθρώπους;». Τότε είπε ο Ιησούς: «Φροντίστε να καθίσουν οι άνθρωποι κάτω για φαγητό». Το χορτάρι στην περιοχή ήταν πολύ. Κάθισαν λοιπόν κάτω· οι άντρες ήταν περίπου πέντε χιλιάδες. Πήρε τότε ο Ιησούς τα ψωμιά και, αφού είπε ευχαριστήρια προσευχή, τα μοίρασε στους μαθητές και οι μαθητές στον κόσμο που είχε καθίσει κάτω· παρομοίως κι από τα ψάρια έδινε όσο ήθελαν. Όταν χόρτασαν, λέει στους μαθητές του: «Μαζέψτε τα κομμάτια που περίσσεψαν, για να μην πάει τίποτε χαμένο». Τα μάζεψαν, λοιπόν, και γέμισαν δώδεκα κοφίνια με περισσεύματα από τα πέντε κρίθινα ψωμιά, κομμάτια που είχαν περισσέψει απ' αυτούς που έφαγαν. Όταν οι άνθρωποι είδαν πως έκανε ένα τέτοιο θαύμα ο Ιησούς, έλεγαν: «Σίγουρα αυτός είναι ο προφήτης που περιμένουμε να έρθει στον κόσμο». Ο Ιησούς όμως, επειδή κατάλαβε πως σκόπευαν να έρθουν να τον αρπάξουν για να τον κάνουν βασιλιά, έφυγε πάλι και πήγε στο βουνό ολομόναχος.

ii. Προσφέρει στους ανθρώπους το φως! Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού (Ιω 9)

Καθώς πήγαινε στο δρόμο του ο Ιησούς, είδε έναν άνθρωπο που είχε γεννηθεί τυφλός. Τον ρώτησαν, λοιπόν, οι μαθητές του: «Διδάσκαλε, ποιος αμάρτησε και γεννήθηκε αυτός τυφλός, ο ίδιος ή οι γονείς του;». Ο Ιησούς απάντησε: «Ούτε αυτός αμάρτησε ούτε οι γονείς του, αλλά γεννήθηκε τυφλός για να φανερωθεί η δύναμη των έργων του Θεού πάνω σ' αυτόν. Όσο διαρκεί η μέρα, πρέπει να εκτελώ τα έργα εκείνου που μ' έστειλε. Έρχεται η νύχτα, οπότε κανένας δεν μπορεί να εργάζεται. Όσο είμαι σ' αυτόν τον κόσμο, είμαι το φως για τον κόσμο». Όταν τα είπε αυτά ο Ιησούς, έφτυσε κάτω, έφτιαξε πηλό από το φτύμα, άλειψε με τον πηλό τα μάτια του τυφλού, και του είπε: «Πήγαινε να νιφτείς στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ» – που σημαίνει «απεσταλμένος από τον Θεό».

Ξεκίνησε, λοιπόν, ο άνθρωπος, πήγε και νίφτηκε και, όταν γύρισε πίσω, έβλεπε. Τότε οι γείτονες κι όσοι τον έβλεπαν προηγουμένως ότι ήταν τυφλός, έλεγαν: «Αυτός δεν είναι ο άνθρωπος που καθόταν εδώ και ζητιάνευε;». Μερικοί έλεγαν: «Αυτός είναι», ενώ άλλοι έλεγαν: «Είναι κάποιος που του μοιάζει». Ο ίδιος όμως έλεγε: «Εγώ είμαι». Τότε τον ρωτούσαν: «Πώς, λοιπόν, άνοιξαν τα μάτια σου;». Εκείνος απάντησε: «Ένας άνθρωπος που τον λένε Ιησού έκανε πηλό, μου άλειψε τα μάτια και μου είπε: "Πήγαινε στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ και νίψου"· Πήγα λοιπόν εκεί, νίφτηκα και βρήκα το φως μου». Τον ρώτησαν, λοιπόν: «Πού είναι ο άνθρωπος εκείνος;». «Δεν ξέρω», τους απάντησε.

Τον έφεραν τότε στους Φαρισαίους, τον άνθρωπο που ήταν άλλοτε τυφλός. Η μέρα που έφτιαξε ο Ιησούς τον πηλό και του άνοιξε τα μάτια ήταν Σάββατο. Άρχισαν λοιπόν και οι Φαρισαίοι να τον ρωτούν πάλι πώς απέκτησε το φως του. Αυτός τους απάντησε: «Έβαλε πάνω στα μάτια μου πηλό, νίφτηκα και βλέπω». Μερικοί από τους Φαρισαίους έλεγαν: «Αυτός ο άνθρωπος δεν μπορεί να είναι σταλμένος από τον Θεό, γιατί δεν τηρεί την αργία του Σαββάτου». Άλλοι όμως έλεγαν: «Πώς μπορεί ένας αμαρτωλός άνθρωπος να κάνει τέτοια σημεία;». Και υπήρχε διχογνωμία ανάμεσά τους. Ρωτούν λοιπόν πάλι τον τυφλό: «Εσύ τι λες γι' αυτόν; Πώς εξηγείς ότι σου άνοιξε τα μάτια;». Κι εκείνος τους απάντησε: «Είναι προφήτης».

Ο Ιησούς θεραπεύει τον τυφλό (Duccio di Buoninsegna)

Οι Ιουδαίοι όμως δεν εννοούσαν να πιστέψουν πως αυτός ήταν τυφλός κι απέκτησε το φως του, ώσπου κάλεσαν τους γονείς του ανθρώπου και τους ρώτησαν: «Αυτός είναι ο γιος σας που λέτε ότι γεννήθηκε τυφλός; Πώς, λοιπόν, τώρα βλέπει;». Οι γονείς του τότε αποκρίθηκαν: «Ξέρουμε πως αυτός είναι ο γιος μας κι ότι γεννήθηκε τυφλός· πώς όμως τώρα βλέπει, δεν το ξέρουμε, ή ποιος του άνοιξε τα μάτια, εμείς δεν το ξέρουμε. Ρωτήστε τον ίδιο· ενήλικος είναι, αυτός μπορεί να μιλήσει για τον εαυτό του». Αυτά είπαν οι γονείς του, από φόβο προς τους Ιουδαίους. Γιατί, οι Ιουδαίοι άρχοντες είχαν κιόλας συμφωνήσει να αφορίζεται από τη συναγωγή όποιος παραδεχτεί πως ο Ιησούς είναι ο Μεσσίας. Γι' αυτό είπαν οι γονείς του, «ενήλικος είναι, ρωτήστε τον ίδιο». Κάλεσαν, λοιπόν, για δεύτερη φορά τον άνθρωπο που ήταν πριν τυφλός, και του είπαν: «Πες την αλήθεια ενώπιον του Θεού· εμείς ξέρουμε ότι ο άνθρωπος αυτός είναι αμαρτωλός». Εκείνος τότε τους απάντησε: «Αν είναι αμαρτωλός, δεν το ξέρω· ένα ξέρω: πως, ενώ ήμουν τυφλός, τώρα βλέπω». Τον ρώτησαν πάλι: «Τι σου έκανε; Πώς σου άνοιξε τα μάτια;». «Σας το είπα κιόλας», τους αποκρίθηκε, «αλλά δεν πειστήκατε· γιατί θέλετε να το ξανακούσετε; Μήπως θέλετε κι εσείς να γίνετε μαθητές του;». Τον περιγέλασαν τότε και του είπαν: «Εσύ είσαι μαθητής εκείνου· εμείς είμαστε μαθητές του Μωυσή· εμείς ξέρουμε πως ο Θεός μίλησε στον Μωυσή, ενώ γι' αυτόν δεν ξέρουμε την προέλευσή του». Τότε απάντησε ο άνθρωπος και τους είπε: «Εδώ είναι το παράξενο, πως εσείς δεν ξέρετε από πού είναι ο άνθρωπος, κι όμως αυτός μου άνοιξε τα μάτια. Ξέρουμε πως ο Θεός τους αμαρτωλούς δεν τους ακούει, αλλά αν κάποιος τον σέβεται και κάνει το θέλημά του, αυτόν τον ακούει.

Από τότε που έγινε ο κόσμος δεν ακούστηκε ν' ανοίξει κανείς τα μάτια ενός γεννημένου τυφλού. Αν αυτός δεν ήταν από τον Θεό, δε θα μπορούσε να κάνει τίποτα». «Εσύ είσαι βουτηγμένος στην αμαρτία από τότε που γεννήθηκες», του αποκρίθηκαν, «και κάνεις το δάσκαλο σ' εμάς;». Και τον πέταξαν έξω.

Ο Ιησούς έμαθε ότι τον πέταξαν έξω και, όταν τον βρήκε, του είπε: «Εσύ πιστεύεις στον Υιό του Θεού;». Εκείνος αποκρίθηκε: «Και ποιος είναι αυτός, Κύριε, για να πιστέψω σ' αυτόν;». «Μα τον έχεις κιόλας δει», του είπε ο Ιησούς. «Αυτός που μιλάει τώρα μαζί σου, αυτός είναι». Τότε εκείνος είπε: «Πιστεύω, Κύριε», και τον προσκύνησε. Κι ο Ιησούς είπε: «Ήρθα για να φέρω σε κρίση τον κόσμο, έτσι ώστε αυτοί που δε βλέπουν να βρουν το φως τους, κι εκείνοι που βλέπουν ν' αποδειχτούν τυφλοί». Μερικοί Φαρισαίοι που ήταν εκεί μαζί του, άκουσαν τα λόγια αυτά και του είπαν: «Μήπως είμαστε κι εμείς τυφλοί;». «Αν ήσασταν τυφλοί», τους απάντησε ο Ιησούς, «δε θα ήσασταν ένοχοι· τώρα όμως λέτε με βεβαιότητα ότι βλέπετε· η ενοχή σας λοιπόν παραμένει».

Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος)

Στη θαυματουργική αυτή ενέργεια (θεραπεία του εκ γενετής τυφλού), ο Ιησούς απορρίπτει την εσφαλμένη αντίληψη των Ιουδαίων της εποχής του ότι η αρρώστια είναι πάντα αποτέλεσμα αμαρτίας. Στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού προσκαλούνται όλοι οι άνθρωποι χωρίς εξαιρέσεις.

Φτιάχνοντας πηλό με τα χέρια του, θεραπεύει τον εκ γενετής τυφλό, φανερώνοντας ότι, ως Μεσσίας, αναδημιουργεί τον κόσμο, ανακαινίζοντας και το σώμα και την ψυχή των ανθρώπων.

Ο εκ γενετής τυφλός της βιβλικής αυτής διήγησης λαμβάνει το φως του. Τι σημαίνει αυτό; Πρώτον, αποκαθίσταται η όρασή του, δηλ. μπορεί και βλέπει τις ομορφιές του κόσμου. Δεύτερον, διαλύονται τα οποιαδήποτε «σκοτάδια» της ψυχής του, οι οποιεσδήποτε αμφιβολίες, καθώς λαμβάνει από τον Ιησού το δώρο να «βλέπει» την αλήθεια των πραγμάτων και τελικά να πιστεύει και να ομολογεί ότι ο Ιησούς είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας.

Ο άνθρωπος καλείται να εισέλθει στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού και με το σώμα και με την ψυχή του, δηλ. ολόκληρος, όπως τον έπλασε ο Θεός. Εκεί θα βρει γιατρειά και για το σώμα και για την ψυχή του από τον χορηγό της ζωής, τον Τριαδικό Θεό.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 160161.

iii. Ελευθερώνει τους ανθρώπους από την τυπική τήρηση του Νόμου με την εντολή της αγάπης: Η θεραπεία του ανθρώπου με παράλυτο χέρι (Μκ 3, 1-6)

Ο Ιησούς μπήκε πάλι στη συναγωγή. Εκεί ήταν ένας άνθρωπος με παράλυτο χέρι, κι όλοι πρόσεχαν να δουν αν θα τον θεραπεύσει την ημέρα του Σαββάτου, για να τον κατηγορήσουν. Λέει τότε στον άνθρωπο με το παράλυτο χέρι: «Σήκω κι έλα εδώ στη μέση». «Επιτρέπει ο

νόμος», τους ρωτάει, «να κάνει το Σάββατο κανείς καλό ή να κάνει κακό; Να σώσει μια ζωή ή να την αφήσει να χαθεί;». Αυτοί σιωπούσαν. Κι αφού έριξε σ' όλους μια ματιά με οργή, λυπημένος πολύ για την πώρωση της καρδιάς τους, λέει στον άνθρωπο:

«Τέντωσε το χέρι σου». Εκείνος το τέντωσε, κι έγινε καλά το χέρι του σαν το άλλο. Βγήκαν έξω οι Φαρισαίοι κι αμέσως συσκέφθηκαν με τους Ηρωδιανούς και πήραν απόφαση να τον εξοντώσουν.

Το ιερατείο των Ιουδαίων και ιδιαίτερα οι Φαρισαίοι, είχαν επιβάλει στον λαό της Γαλιλαίας ορισμένες διατάξεις, σύμφωνα με τις οποίες γινόταν ένας διαχωρισμός ανάμεσα σε καθαρά και ακάθαρτα πράγματα, καθαρές και ακάθαρτες πράξεις· και γενικότερα, ο κόσμος διακρίνονταν σε περιοχές που θεωρούνταν άγιες, και περιοχές που κρίνονταν ως αμαρτωλές και βέβηλες. Με τον τρόπο αυτό, αποσκοπούσαν στο να απομακρυνθούν οι κάτοικοι της Γαλιλαίας από το ελληνιστικό (ειδωλολατρικό) πολιτισμικό περιβάλλον. Ορισμένες από τις διατάξεις αυτές είχαν να κάνουν με το φαγητό, ενώ άλλες απέκλειαν από τη λατρεία στο Ναό τη γυναίκα όταν αυτή θεωρείται ακάθαρτη, τις πόρνες, τους τελώνες, αλλά και όσους είχαν κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, όπως οι τυφλοί, οι χωλοί κ.ά. Μία από τις διατάξεις αυτές αφορούσε και την αργία του Σαββάτου.

Ο Χριστός όμως, θαυματουργεί σε ανθρώπους που θεωρούνται μιαροί και ακάθαρτοι. Θεραπεύει τυφλούς, δαιμονισμένους, παραλύτους, άνδρες και

γυναίκες· δείχνει συμπόνια και αγάπη στους πάντες ανεξαιρέτως, ακόμα και το Σάββατο. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίον οι Φαρισαίοι αντιδρούν στις «δυνάμεις» Του.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 162-163.

«Το Σάββατο ο Θεός ολοκλήρωσε τη διακόσμηση του Σύμπαντος που αναδύθηκε από το απειλητικό χάος και αναπαύθηκε. Την ίδια μέρα διέσχισε ο ισραηλίτης λαός την Ερυθρά θάλασσα και απέκτησε μετά από 400 χρόνια δουλείας πολιτική και θρησκευτική ελευθερία (Δτ. 5, 15). Στα μεταιχμαλωσιακά όμως χρόνια η εφαρμογή του Σαββάτου, όπως και οι άλλες λατρευτικές διατάξεις που όριζαν τι είναι καθαρό από το περιβάλλον και τι όχι, είχαν γίνει «σημεία», συστατικά στοιχεία της αυτοσυνειδησίας του Ιουδαϊσμού, ο οποίος έτσι προσπαθούσε να αυτοπεριχαρακωθεί μπροστά σε ένα περιβάλλον, το οποίο θεωρούσε ως μιαρόακάθαρτο, επικίνδυνο και απειλητικό για την ταυτότητά του. Έτσι οι Ιουδαίοι περηφανεύονταν ότι ήταν οι μόνοι στον κόσμο που τηρούσαν την «ημέρα του ιερού Βασιλείου».

Απόσπασμα από το βιβλίο: Σωτήριος Δεσπότης, Ο Κώδικας των Ευαγγελίων. Εισαγωγή στα Συνοπτικά Ευαγγέλια και πρακτική μέθοδος ερμηνείας τους. **Αθήνα: ΑΘΩΣ, 2009.**

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. **Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το παρακάτω ερώτημα:**
   -Ο Χριστός έκανε θαύματα ή σημεία;
   Στη συνέχεια, ανακοινώστε στην τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.

2. **Ένας από τους μαθητές υποδύεται τον εκ γενετής τυφλό και διηγείται στην ολομέλεια της τάξης το θαυματουργικό γεγονός.**

3. **Συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης τα παρακάτω ερωτήματα:**
   - Γιατί ο Χριστός θεραπεύει αρρώστους την ημέρα του Σαββάτου;
   - Τι θέλει να δείξει με την πράξη Του αυτή;

15. Ο Χριστός προσφέρει τη ζωή Του… για να ζήσει ο άνθρωπος!

i. Ο Χριστός πλένει τα πόδια των μαθητών του (Ιω 13, 1-15)

Ο Νιπτήρας (Giotto di Bondone, 14ος αι.). Παρεκκλήσιο Σκροβένι, Πάδοβα.

«Τοῦ Δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
σήμερον, Υἱὲ Θεοῦ,
κοινωνόν με παράλαβε·
οὐ μὴ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς σου
τὸ μυστήριον εἴπω·
οὐ φίλημά σοι δώσω,
καθάπερ ὁ Ἰούδας·
ἀλλ᾽ ὡς ὁ λῃστὴς ὁμολογῶ σοι·
Μνήσθητί μου, Κύριε,
ἐν τῇ βασιλείᾳ σου».

Τροπάριο από την Ακολουθία της Θείας Μετάληψης

«Πριν από τη γιορτή του Πάσχα, ξέροντας ο Ιησούς πως ήρθε η καθορισμένη γι' αυτόν ώρα να φύγει από τούτον τον κόσμο και να πάει στον Πατέρα, έδειξε την αγάπη του ως το τέλος σ' αυτούς που μέσα σ' αυτόν τον κόσμο τού ανήκαν και τους αγαπούσε. [...]. Σηκώνεται, λοιπόν, από το τραπέζι που δειπνούσαν, βγάζει το ιμάτιό του, παίρνει μια πετσέτα και τη ζώνεται· έπειτα βάζει νερό στη λεκάνη κι αρχίζει να πλένει τα πόδια των μαθητών και να τα σκουπίζει με την πετσέτα που είχε ζωστεί. [...] "Σας έδωσα το παράδειγμα, για να κάνετε κι εσείς όπως έκανα εγώ"».

Ο Ιερός Νιπτήρας

Ο Ιησούς προσκαλεί τους μαθητές Του να γιορτάσουν μαζί το πασχάλιο δείπνο. Εκεί αναλαμβάνει το έργο ενός δούλου: πλένει τα πόδια των μαθητών Του. Ο Χριστός, ο Υιός του Θεού, ο Δημιουργός του κόσμου, πράττει κάτι ταπεινωτικό. Άλλωστε, όλη η

ζωή Του ήταν μέχρι τότε μόνο διακονία, μόνο ταπείνωση, μόνο αγάπη. Και δείχνει την αγάπη Του! Υπογραμμίζει ότι η αγάπη αυτή είναι διακονία για χάρη του άλλου. Η αγάπη είναι πράξη! Πλένοντας τα πόδια των μαθητών Του, ακόμη και του Ιούδα, λίγες ώρες πριν οδηγηθεί στον μαρτυρικό σταυρικό θάνατο, ο Χριστός υπενθυμίζει στους μαθητές Του ποιο είναι το έργο Του, και τους παροτρύνει να Τον μιμηθούν και αυτοί, δηλ. να γίνουν ταπεινοί διάκονοι για τους συνανθρώπους τους, αν θέλουν να είναι αληθινοί μαθητές Του.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 178179

ii. Ο «πασχάλιος» Μυστικός Δείπνος (Μκ 14, 22--25)

Το τελευταίο δείπνο του Χριστού με τους μαθητές Του, στην παράδοση της Εκκλησίας επικράτησε να ονομάζεται «Μυστικός Δείπνος». Ξέρετε για ποιον λόγο; Πάντως, όχι γιατί έγινε κάπου «στα κρυφά», αλλά διότι ο Χριστός φανερώνει στους μαθητές Του ένα μεγάλο μυστήριο. Και ποιο είναι αυτό; Ας διαβάσουμε το παρακάτω κείμενο και εκεί μάλλον θα λύσουμε την απορία μας:

«Κι ενώ έτρωγαν, πήρε ο Ιησούς το ψωμί, το ευλόγησε, το έκοψε κομμάτια και έδωσε τους μαθητές λέγοντας: "Λάβετε και φάγετε, αυτό είναι το σώμα μου". Ύστερα πήρε το ποτήρι, και αφού είπε ευχαριστήρια προσευχή, τους το έδωσε, και ήπιαν απ' αυτό όλοι. Και

τους είπε: "Αυτό είναι το αίμα μου, που επισφραγίζει τη νέα διαθήκη και χύνεται για χάρη όλων. Σας βεβαιώνω πως δεν θα ξαναπιώ από τον καρπό του αμπελιού ως την ημέρα εκείνη που θα το πίνω καινούριο στη βασιλεία του Θεού"».

«Σώμα Χριστού μεταλάβετε»

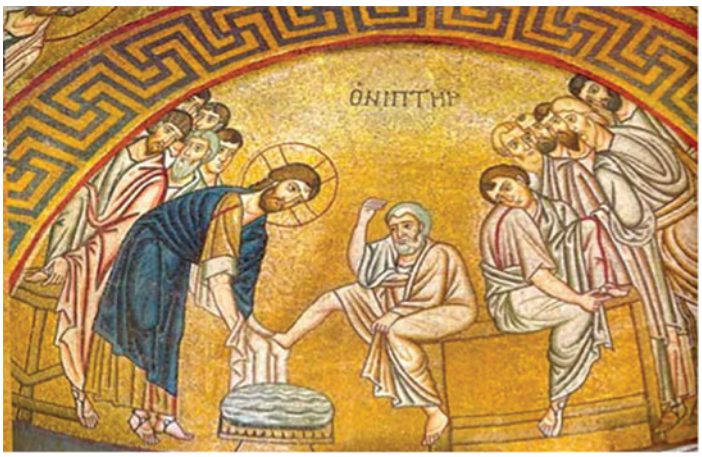
Ο Χριστός παραδίδει στους μαθητές Του το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Η Ανάμνηση για την οποίαν γίνεται λόγος εδώ, δεν είναι απλώς μία θύμηση από το παρελθόν, αλλά εμπειρία στο παρόν. Με άλλα λόγια, ο Χριστός καλεί κάθε άνθρωπο να βιώσει στο τώρα αυτό που πρόσφερε εκείνος τότε. Και τι χαρίζει ο Χριστός; Προσφέρει στην ανθρωπότητα το Σώμα και το Αίμα Του, δηλαδή τον ίδιο Του τον εαυτό, και όχι απλώς μια διδασκαλία που θα καλυτερεύσει τη συμπεριφορά μας.

Ο Μυστικός Δείπνος (Μιχαήλ Δαμασκηνός, 16ος αι. μ.Χ.)

Ουσιαστικά, αυτό που δωρίζει ο Χριστός στους ανθρώπους είναι η ίδια Εκκλησία. Η Εκκλησία είναι το Σώμα του Χριστού, ένας τρόπος ζωής, μια κοινωνία αγάπης που «τρέφεται» από το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Κάθε πιστός, όταν μεταλαμβάνει τη Θεία Κοινωνία, ενώνεται με τον Χριστό, αλλά και με τους άλλους πιστούς· έτσι, αποκτά εμπειρία αυτού του τρόπου ζωής, αυτής της κοινωνίας αγάπης, και γεύεται το τι είναι η Εκκλησία!

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 180-181.

Ο Νιπτήρας, ψηφιδωτό Μονή Οσίου Λουκά: Καθολικό. Νάρθηκας.

iii. Η προδοσία του Ιούδα και η άρνηση του Πέτρου. Μεταμέλεια ή μετάνοια; (Μκ 14,10-11)· (Μκ, 14, 66-72)

Ένας από τους δώδεκα μαθητές, ο Ιούδας ο Ισκαριώτης, κάποια στιγμή εγκαταλείπει το πασχάλιο δείπνο που παραθέτει ο Ιησούς στους μαθητές Του και πηγαίνει στους αρχιερείς των Ιουδαίων, για να προδώσει τον διδάσκαλό Του. Γιατί άραγε το πράττει αυτό, αφού είδε και βίωσε από τον ίδιο τον Χριστό τόσα θαυμαστά γεγονότα; Μάλλον, περίμενε έναν διαφορετικό Μεσσία, έναν επίγειο βασιλιά, που θα ελευθέρωνε τον σκλαβωμένο ιουδαϊκό λαό από τους Ρωμαίους κατακτητές. Μετά την πράξη της προδοσίας, επειδή έχει γευτεί τόσες ουράνιες ευλογίες, αντιμετωπίζει μέσα του ενοχές. Νιώθει ένα ασήκωτο βάρος! Δεν έχει την τόλμη να ζητήσει συγχώρηση από τον Θεό. Τον διακατέχει η απελπισία και η απόγνωση. Και βάζει μόνος του τέλος στη ζωή του.

Ο διαμερισμός των ιματίων του Χριστού, (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος), Τολέδο, Καθεδρικός Ναός

Η διαπραγμάτευση του Ιούδα με τους Αρχιερείς (Duccio di Buoninsegna)

Ανάμεσα στους δώδεκα μαθητές δεν ήταν μόνο ο Ιούδας, εκείνος που πρόδωσε τον Χριστό· κάτι παρόμοιο έκανε και ο Πέτρος, και μάλιστα τρεις φορές· τρεις φορές αρνείται τον Χριστό έξω στην αυλή του αρχιερέα Καϊάφα και «ομολογεί» ότι δεν Τον γνωρίζει! Δεν είναι και αυτό μια προδοσία; Ύστερα από την άρνησή του αυτή, αισθάνεται «διαλυμένος» ψυχικά. Κλαίει με σπαραχτικά δάκρυα. Ωστόσο, δεν αφήνει τις ενοχές και τη θλίψη να κυριαρχήσουν μέσα του. Αντιλαμβάνεται το λάθος του, ζητά συγχώρηση από το Θεό, μετανοεί! Και τελικά, αναδεικνύεται πρωτοκορυφαίος Απόστολος του Χριστού!

Η άρνηση του Πέτρου (Caravaggio, 1610). Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης

Και ο Ιούδας και ο Πέτρος θλίβονται και πενθούν για την προδοσία που διαπράττουν. Ωστόσο, μπορούμε να συμπεράνουμε, μελετώντας προσεχτικά τις δύο προδοσίες, ότι υπάρχουν δύο είδη πένθους και θλίψης: μία που οδηγεί στην απόγνωση και την απελπισία, και μία άλλη, που οδηγεί στην ελπίδα, στη σωτηρία, στη χαρά και στην ειρήνη της ψυχής!

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α΄ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου **(υπό έκδοση), σσ. 181-183.**

Το φιλί του Ιούδα (Ιερά Μονή Βατοπαιδίου)

iv. Ο Ιησούς διαλέγεται με τον Πιλάτο περί της Αλήθειας (Ιω 18,36-38)

«Ο Ιησούς απάντησε: “Η δική μου βασιλεία δεν προέρχεται απ’ αυτόν τον κόσμο·” […]. “Εγώ γι’ αυτό γεννήθηκα και γι’ αυτό ήρθα στον κόσμο, για να φανερώσω την αλήθεια· όποιος αγαπάει την αλήθεια καταλαβαίνει τα λόγια μου”. Του λέει ο Πιλάτος: “Και τι είναι αλήθεια;”»

Η Σταύρωση

Όταν ο Ιησούς οδηγείται στον Ρωμαίο ηγεμόνα, τον Πιλάτο, εκεί αναπτύσσεται ένας πολύ πρωτόγνωρος διάλογος. Ο Ιησούς εξηγεί στον Πιλάτο ότι όντως είναι βασιλιάς, ωστόσο το βασίλειό του δεν έχει καμία σχέση με τα επίγεια βασίλεια. Το βασικό γνώρισμα της Βασιλείας του Θεού είναι η αλήθεια. Και ποια αλήθεια, τελικά;

Στο ερώτημα αυτό, μπορούμε να απαντήσουμε, εάν φέρουμε στον νου μας κάτι που είχε πει ο ίδιος ο Χριστός κατά τη διάρκεια του πασχάλιου δείπνου: «Εγώ είμαι η οδός, η αλήθεια και η ζωή» (Ιω 14,6). Η αλήθεια είναι ο ίδιος ο Χριστός. Και ο Χριστός αποκαλύπτει ποιο είναι το αληθινό νόημα της ανθρώπινης ζωής.

Επομένως, **ο άνθρωπος γίνεται περισσότερο αληθινός, όσο πλησιάζει την Αλήθεια, που είναι ο Χριστός· ολοκληρώνεται περισσότερο ως προσωπικότητα, όταν ανακαλύπτει το αληθινό νόημα της ζωής του, το οποίο δεν βρίσκεται στα «θαύματα» της τεχνολογίας που προσφέρει ο σύγχρονος κόσμος, αλλά στον Χριστό, ο οποίος προσφέρει απλόχερα τον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού!**

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α΄ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 184.

Ecce Homo (Antonio Ciseri)

ν. Ο Σταυρός του Χριστού: Η δύναμη του Θεού!

Ο Απόστολος Παύλος, στην πρώτη Επιστολή του προς τους Χριστιανούς της Κορίνθου, αναφέρεται στον σταυρό του Χριστού και λέει τα εξής:

«Το κήρυγμα για το σταυρικό θάνατο του Χριστού είναι μωρία γι' αυτούς που πάνε προς το χαμό τους· για μας όμως που είμαστε στο δρόμο της σωτηρίας, είναι η δύναμη του Θεού» (Α΄ Κορ 1, 18).

Πόσο μεγάλη είναι η αλήθεια που κρύβουν τα λόγια αυτά! Ο σταυρός ήταν ένα ταπεινωτικό, εξευτελιστικό και απίστευτα βασανιστικό όργανο θανάτωσης, που χρησιμοποιούσαν οι Ρωμαίοι. Κι όμως! Γίνεται πηγή δύναμης, ελπίδας και ζωής! Γιατί; Διότι με τον σταυρικό θάνατο ο Χριστός ολοκληρώνει το έργο Του, που ήταν να αγκαλιάσει την ανθρωπότητα με άπειρη αγάπη, δίχως όρια, να την λυτρώσει από κάθε τι σατανικό και να την ανυψώσει στον Θεό Πατέρα Του. Και με τον τρόπο αυτό, ο Σταυρός του Χριστού μετατρέπεται στο κατεξοχήν σύμβολο της αγάπης και της νίκης ενάντια στις δαιμονικές δυνάμεις. Γι' αυτό και οι Χριστιανοί, κάνοντας το σημείο του Σταυρού, αντλούν δύναμη, ομολογώντας το σπουδαίο έργο που επιτέλεσε ο Χριστός για χάρη ολόκληρης της ανθρωπότητας. Ο Σταυρός είναι η δόξα και η ομορφιά της Εκκλησίας!

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α΄ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 185.

Σταυρός του Χριστού: Ο φύλακας της Οικουμένης!

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. **Συζητήστε στην τάξη το παρακάτω ερώτημα:**

   - Τι έρχεται στον νου σας όταν ακούτε την λέξη «Αλήθεια»;

2. **Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το παρακάτω ερώτημα:**
   - Γιατί το τελευταίο δείπνο του Χριστού με τους μαθητές Του ονομάζεται «Μυστικός Δείπνος»;

Στη συνέχεια, ανακοινώστε στην τάξη τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.

3. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας:
- Ποιες είναι οι σκέψεις και τα συναισθήματά σας, καθώς ακούτε τη φράση: «Όταν ένας άνθρωπος σηκώνει τον σταυρό του…».
Στη συνέχεια, ανακοινώστε στην τάξη τα συμπεράσματά σας και συζητήστε το ίδιο θέμα στην ολομέλεια της τάξης.

Ε΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Ένας καινούριος κόσμος ξεπροβάλλει: Χριστός ανέστη!

Ο Σταυρός του Χριστού στην κορυφή του Άθωνα

Εισαγωγικά

Η χριστιανική πίστη θεμελιώνεται σ' ένα σπουδαίο γεγονός: την Ανάσταση του Χριστού!Αυτή άλλαξε την ιστορία όλου του κόσμου. Στη Θεματική Ενότητα θα μελετήσουμε τα γεγονότα του θείου Πάθους και της Ανάστασης της Χριστού, ενώ παράλληλα θα εστιάσουμε το ενδιαφέρον μας σε ορισμένα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του καινούριου κόσμου που μας προσφέρει ο Χριστός με το απολυτρωτικό Του έργο.

Περιεχόμενα – Διδακτικές Ενότητες

16. Η ανάγκη να αλλάξει ο κόσμος
17. Μια νέα αρχή… από τον Τάφο τον κενό
18. Ο Θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός: Η ελπίδα του κόσμου

16. Η ανάγκη να αλλάξει ο κόσμος

i. Η ελπίδα των ανθρώπων για μια ιδανική κοινωνία

«Η ιδέα της τέλειας και αρμονικής κατάστασης στη ζωή των ανθρώπων, έξω από τα πολιτικοκοινωνικά προβλήματα, είναι πρώτα απ' όλα πρόβλημα ηθικό και πνευματικό και ως τέτοιο έχει σχέση με το ανθρώπινο πρόσωπο. Χωρίς πνευματικές μεταλλαγές του ανθρώπου, η αναμόρφωση των κοινωνιών παραμένει ουτοπική, γι' αυτό και απαιτείται μία νέα προσέγγιση της ανθρώπινης αξίας».

Ζορμπάς Κ., Η ανθρώπινη αξία στις κοινωνικές ουτοπίες

Το τραγικό αίτημα για μεταμόρφωση

«Είναι τραγική μορφή ο καρνάβαλος. Ζητεί να λυτρωθή από την υποκρισίαν υποκρινόμενος. Ζητεί να καταλύση όλες τις ποικίλες προσωπίδες, που φορεί κάθε μέρα με μία νέα, την πιο απίθανη. Ζητεί να εκκενώση ό,τι υπάρχει απωθημένο μέσα στο υποσυνείδητό του και να ελευθερωθή, αλλά ελευθερία δεν υπάρχει, η τραγωδία του καρνάβαλου παραμένει άλυτη. Το βαθύτατο αίτημά του είναι να μεταμορφωθή».

Μελίτων, Μητροπολίτης Χαλκηδόνος, Ομιλία στην Κυριακή της Τυροφάγου

ii. Η σιωπηλή επανάσταση της τέχνης

Ελύτης Οδυσσέας, Ρήμα το Σκοτεινόν

[…] Φίλε συ που ακούς, ακούς της ευωδιάς των κί-
τρων
Τις μακρινές καμπάνες; Ξέρεις τις γωνιές του κήπου
όπου
Εναποθέτει τα νεογνά του δειλινός ο αέρας; Ονειρεύ-
τηκες
Ποτέ σου ένα καλοκαίρι απέραντο που να το τρέχεις
Μη γνωρίζοντας πια Ερινύες; Όχι. Να γιατί καταρκυθ-
μεύω
Που οι βαριές υποχωρούν αμπάρες τρίζοντας κι οι με-
γάλες θύρες ανοίγονται

Στο φως του Ήλιου του Κρυπτού μια στιγμούλα, η φύ-
ση μας η τρίτη να φανερωθεί
Έχει συνέχεια. Δε θα την πω. Κανείς δεν παίρνει τα
δωρεάν
Στον κακόν αγέρα ή που χάνεσαι ή που επακολουθεί
γαλήνη

Αυτά στη γλώσσα τη δική μου. Κι άλλοι άλλα σ' άλ-
λες. Αλλ'
Η αλήθεια μόνον έναντι θανάτου δίδεται.

Ελύτης Οδ., Τα Ελεγεία της Οξώπετρας

Έναστρη νύχτα (van Gogh)

Ουρανέ, όχι δε θα πω το ναι
Ουρανέ, φίλε μακρινέ
πώς να δεχτώ άλλης αγκαλιάς τη στοργή
πώς να δεχτώ, μάνα μου είναι η γη
πώς ν' αρνηθώ της ζωής το φως το ξανθό
αχ ουρανέ πόνε μακρινέ

Γκάτσος Ν. - Χατζιδάκις Μ., Η μπαλάντα του Ούρι

Τη νύχτα αυτή τη λέτε εσείς
Φωτιά
Μα εγώ τη λέω δέντρο
Οι μέρες που λαχατάρησα θα 'ρθουν
Εγώ τη λέω δέντρο.

Σαββόπουλος Δ., Το δέντρο

Ράντγιαρντ Κίπλινγκ, AN

[…] Αν να ονειρεύεσαι μπορείς δίχως το όνειρο να κάνεις δάσκαλό σου,
Αν να στοχάζεσαι μπορείς δίχως να κάνεις το στοχασμό σκοπό σου,
Αν το μπορείς το Θρίαμβο και την Καταστροφή να αντικρίσεις
και σε αυτούς τους δυο αγύρτες όμοια να φερθείς,
Αν να ακούς αντέχεις την αλήθεια που εσύ είχες ειπωμένη
από πανούργους νοθευμένη ώστε παγίδα για τους άμυαλους να γίνει,
ή να θεωρείς όλα αυτά οπού 'χεις τη ζωή σου αφιερώσει, τσακισμένα,
και πάλι ν' αρχινάς να τα στυλώνεις με εργαλεία φαγωμένα, […)
Άντρας σωστός τότε θε να 'σαι, γιε μου!

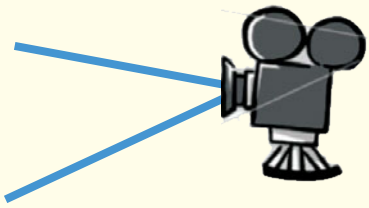
Κίπλινγκ Ράντγιαρντ, AN

Θεολογική ματιά μέσα από την τέχνη

«Κάποτε, κάποιος φίλος […] μου είπε με αγανάχτηση πως θεολογία δεν γίνεται με τα τραγούδια· τον κοίταξα απορημένος, δεν απάντησα, πικράθηκα και έφυγα […]. Θα 'ταν αρχές του 1992, όταν ο καθηγητής Ματσούκας μού χάρισε ένα μικρό βιβλιαράκι του, με τίτλο Γλυκόπικρες ρίζες και υπότιτλο Μυθιστορηματική αυτοβιογραφία. […] Εκεί βρίσκεται και η απάντηση στο ερώτημα του φίλου μου. Η πραγματική, η

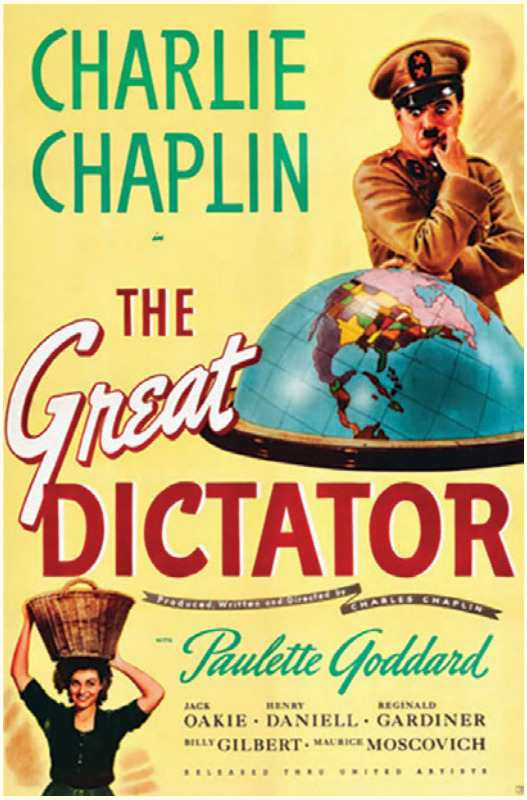
σαρκωμένη θεολογία, πέρα από ηθικισμούς, αντικειμενοποιήσεις και οποιεσδήποτε φοβίες, κινείται στα όρια της δοξολογικής αβεβαιότητας, της μετατροπής της καθημερινότητας σε αμεσότητα, της πραγματικής, ασκητικής κοινωνίας με τα πράγματα: "Φρόντιζα οι σκέψεις μου", σημειώνει ο Ματσούκας, "να βγαίνουν από τα ίδια τα πράγματα κι από τα βιώματά μου – και να μην είμαι ονειροπαρμένος. […] Πίστευα πως και οι στοχασμοί μπορούν –και μάλλον επιβάλλεται– να υποβληθούν σε ένα είδος πειραματικής επαλήθευσης, δοκιμαζόμενοι στο πλούσιο υλικό της ζωής. Ηθική, πολιτική, τέχνη και γνώση κρίνονται απ' αυτό το υλικό"».

Σταμούλης Χρ., Τα τραγούδια στη θεολογία του Νίκου Ματσούκα

ΤΣΑΡΛΥ ΤΣΑΠΛΙΝ

ο Μεγάλος Δικτάτωρ

Αφίσα για την ταινία του Charlie Chaplin “The Great Dictator” (= «ο Μεγάλος Δικτάτωρ»)

iii. Ελπίδα για αλλαγή: Έγνοια και ανάγκη όλων των ανθρώπων

Πιστεύω·
κι' αγαπώντας Θεό κι' ανθρώπους ελπίζω·
με βεβαιότητα και αταλάντευτα,
στην τελική νίκη του αγαθού
παντού·
και στην άξια δικαίωση
του κάθε φιλότιμου αγωνιστή
ανθρώπου!

π. Πυρουνάκης Γεώργιος, Δίπτυχο

Μες στην ερημιά του κόσμου
ένα χέρι γράφει εντός μου:
κάπου υπάρχει Θεός.
Φίλοι σκύλοι μου μην κλαίτε
μες στη συμφορά να λέτε:
κάπου υπάρχει Θεός.

Γκάτσος Ν. - Χατζιδάκις Μ., Ο χορός των σκύλων

«Πρέπει, λοιπόν, να μιλήσουμε, να πούμε αυτό που μας πνίγει, να μιλήσουμε για το φως. Το φως μπορεί να έλθει σε κάθε δύσκολη στιγμή της ζωής μας, σε κάθε πένθιμη στιγμή, σε κάθε ασθένεια και πόνο, στη μοναξιά και στη θλίψη, γιατί μπορείς να έχεις ελπίδα και με την ελπίδα να βγεις από το αδιέξοδο. Κι αυτό γιατί ο κάθε άνθρωπος, άνδρας ή γυναίκα, νέος ή γέρος έχει αναμμένη μία αόρατη δάδα η οποία είναι βαθιά μέσα στην καρδιά του.[…] Τούτος ο ουρανός είναι επτά φορές γαλάζιος. Να μπορούσαμε να δούμε τι κρύβει μέσα του… Ας γίνουμε ποιητές της δικής μας ζωής. Ας προσπαθήσουμε να βάζουμε κάθε ημέρα γαλάζιο στο βλέμμα μας, να χαμογελάμε με μια ανανεωμένη τρυφερότητα στις πράξεις μας».

Ζορμπάς Κ., Πόνος, Αγάπη, Ελπίδα

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. **Μελετήστε το κείμενο «Η ιδέα της τέλειας…». Άραγε ποια «πολιτικοκοινωνικά προβλήματα» εννοεί ο συγγραφέας; Συγκεντρώστε στον πίνακα επιγραμματικά τις ιδέες σας. Συζητήστε σε ομάδες ποια από αυτά τα προβλήματα απαιτούν «πνευματικές μεταλλαγές» για να λυθούν.**
2. **Μπορούμε να ελπίζουμε σε μια «ιδανική κοινωνία»; Σκεφτείτε την απάντηση και το επιχείρημά σας. Εάν ορίσουμε στην αίθουσα μια νοητή γραμμή που αρχίζει από το «θετικό» και τελειώνει στο «αρνητικό», τοποθετηθείτε πάνω στη γραμμή ανάλογα**

με τη θέση σας. Συζητήστε τις διαφορετικές προσεγγίσεις.

3. Ο Μητροπολίτης Μελίτων υπαινίσσεται ότι ο άνθρωπος συχνά επιδιώκει να λύσει τα προβλήματά του με λάθος τρόπους. Έτσι, υποκρίνεται ότι τα λύνει. Εάν συμφωνείτε με αυτή τη θέση, σκεφτείτε ένα παράδειγμα που να τεκμηριώνει την άποψή σας και εκφράστε με μια δυναμική εικόνα.

4. Πώς καταλαβαίνετε τη φράση του Οδυσσέα Ελύτη «Η αλήθεια μόνον έναντι θανάτου δίδεται»; Σκεφτείτε πρώτα ατομικά και έπειτα συζητήστε στην ομάδα σας.

5. Μελετήστε τον πίνακα του van Gogh και τα δύο τραγούδια που ακολουθούν. Ποια κοινά σημεία αναγνωρίζετε; Σκεφτείτε ένα νέο τίτλο για τον πίνακα, που να είναι πιο κοντά στη σκέψη σας.

6. Πριν την τελευταία γραμμή του ποιήματος «Αν», προσθέστε μια δική σας φράση, που να ταιριάζει με το υπόλοιπο ποίημα, η οποία να αρχίζει με τη λέξη «Αν…».

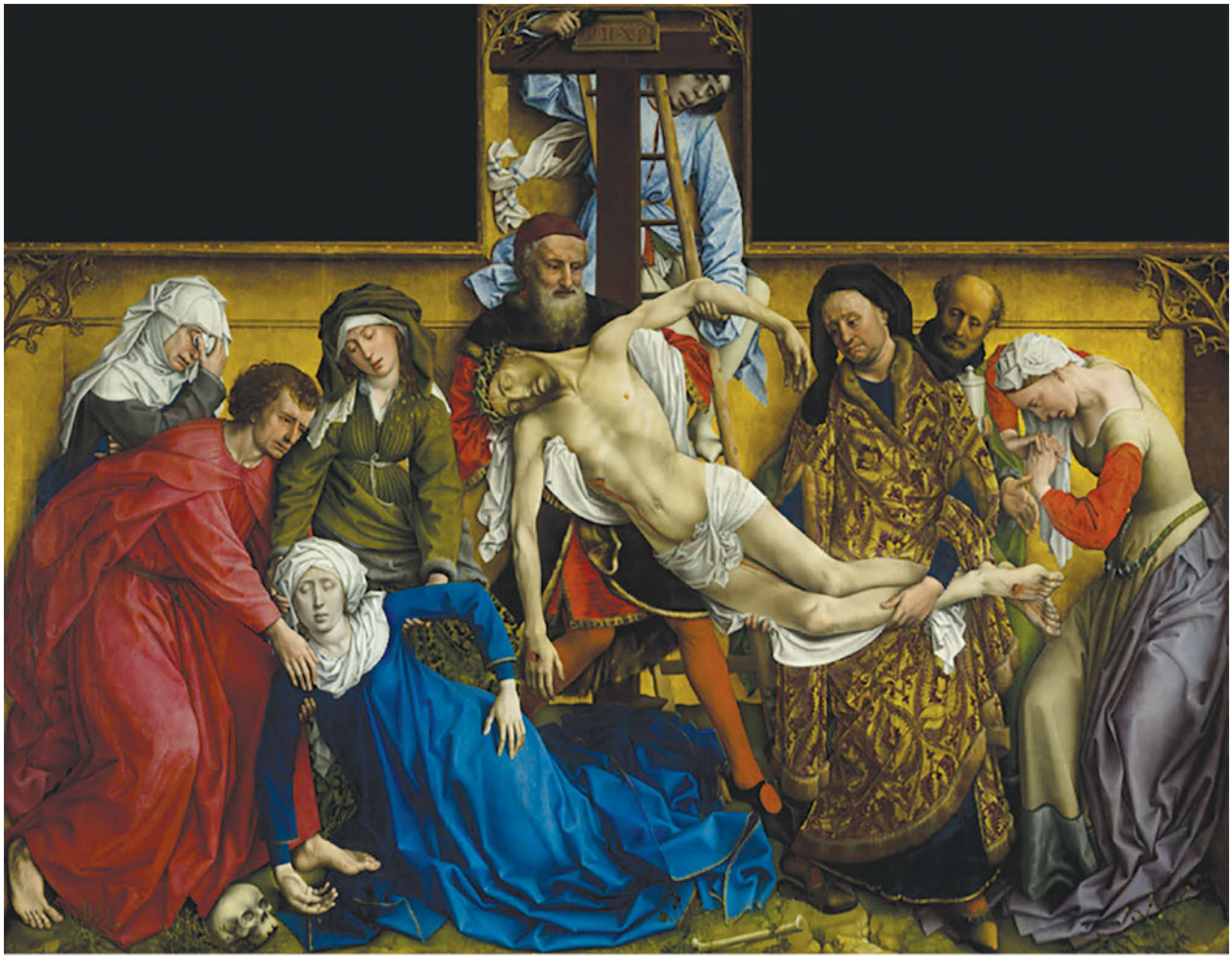
7. Δείτε τον μονόλογο από την ταινία του Charlie Chaplin «Ο μεγάλος Δικτάτωρ». Ποια είναι τα προβλήματα στα οποία αναφέρεται ο πρωταγωνιστής και ποιες οι λύσεις τους;

8. Με έμπνευση από το κείμενο «Πρέπει, λοιπόν, να μιλήσουμε…», σκεφτείτε στην ομάδα σας μια δύσκολη στιγμή της ζωής και εκφράστε την με μια δυναμική εικόνα. Τα παιδιά θεατές αποφασίστε πώς να τοποθετηθείτε μέσα στην εικόνα ώστε να συμβάλετε με κάποια λύση.

17. Μια νέα αρχή…από τον Τάφο τον κενό!

i. «Τετέλεσται!» Η ταφή του Ιησού από τους «κρυφούς μαθητές» (Ιω 19,38-42)

«Αφού έγιναν αυτά, ο Ιωσήφ από την πόλη Αριμαθαία παρακάλεσε τον Πιλάτο να του επιτρέψει να πάρει από το σταυρό το σώμα του Ιησού. Ο Ιωσήφ ήταν μαθητής του Ιησού, κρυφός όμως, γιατί φοβόταν τους Ιουδαίους. Ο Πιλάτος έδωσε την άδεια. […] Ήρθε επίσης και ο Νικόδημος, αυτός που την πρώτη φορά είχε πάει νύχτα να συναντήσει τον Ιησού […]

Η Αποκαθήλωση (Rogier van der Weyden)

Στο μέρος όπου σταυρώθηκε ο Ιησούς ήταν ένας κήπος, και μέσα στον κήπο ένα καινούριο μνήμα, όπου κανένας δεν είχε ακόμη ταφεί. Επειδή λοιπόν ήταν παραμονή της γιορτής των Ιουδαίων και το μνήμα ήταν κοντά, ενταφίασαν τον Ιησού εκεί.»

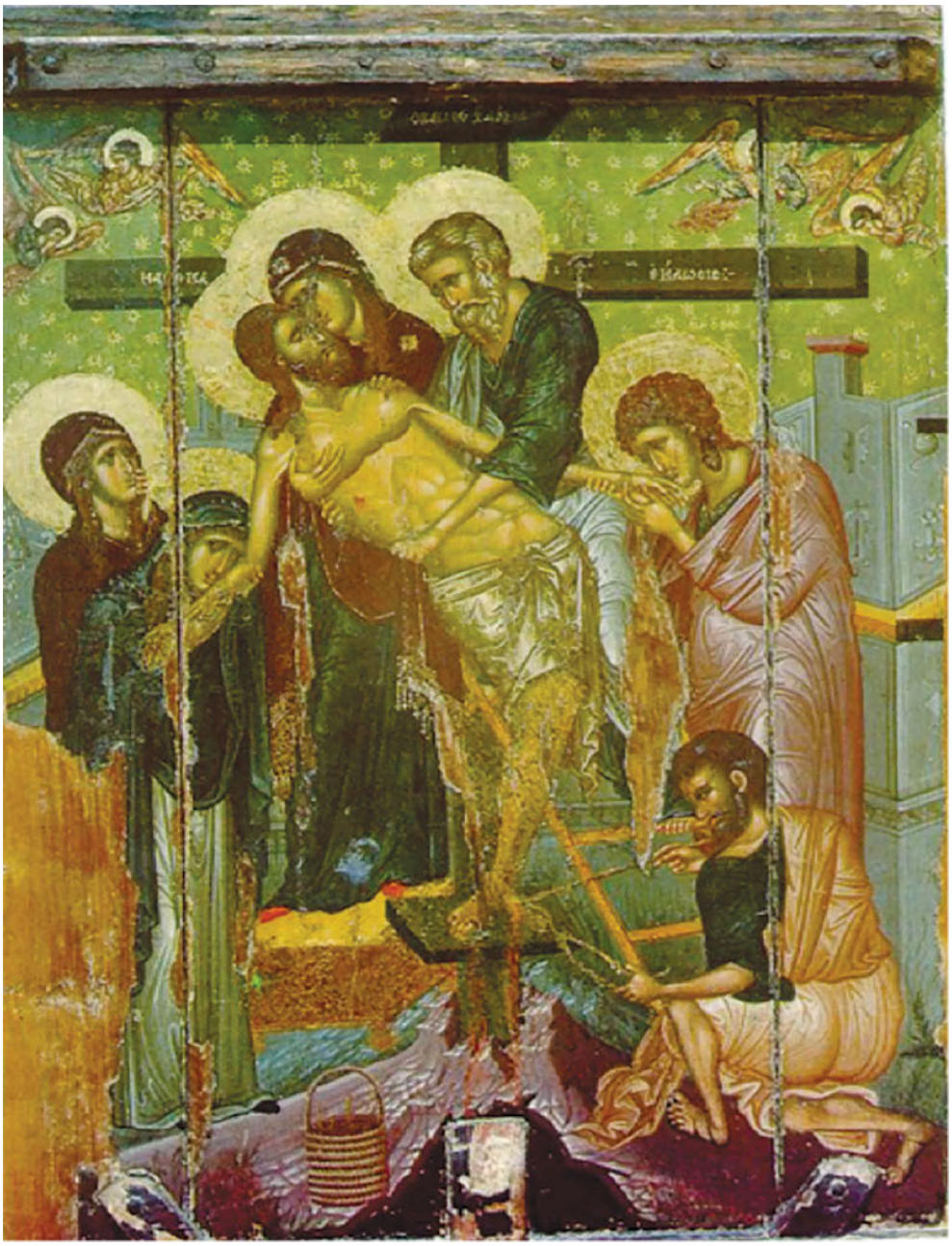
«Όταν ο Ιωσήφ μαζί με τον Νικόδημο κατέβασε από το ξύλο εσένα, που φοράς σαν ιμάτιο το φως, και σε είδε νεκρό, γυμνό και άταφο, αναλαβών θρήνο γεμάτο συμπάθεια και κλαίοντας έλεγε: […]Πώς να σε κηδεύσω, Θεέ μου; Ή πώς να σε τυλίξω σε σεντόνια; Με ποια τραγούδια θα ψάλλω κατά την εκφορά σου, ευσπλαχνικέ Κύριε; Δοξολογώ τα πάθη σου, απευθύνω ύμνους στην ταφή σου μαζί με την Ανάστασή σου, κραυγάζοντας: Κύριε, δόξα σοι.»

Απόσπασμα από το Δοξαστικό του Εσπερινού της Μ. Παρασκευής (Ερμηνευτική απόδοση στη Δημοτική: Ιερά Μητρόπολη Καισαριανής, Βύρωνος και Υμηττού)

Ο Χριστός, ως άνθρωπος, αφήνει την τελευταία Του πνοή πάνω στον σταυρό, λέγοντας «Τετέλεσται». Λίγο μετά, αναλαμβάνουν την ταφή Του ο Ιωσήφ από την Αριμαθαία και ο Νικόδημος. Πρόκειται για λόγιους, σεβαστές προσωπικότητες, και μάλιστα από τα υψηλά κοινωνικά στρώματα της ιουδαϊκής κοινωνίας. Είναι όμως συγχρόνως και μαθητές του Χριστού, οι οποίοι δεν παρουσιάζονταν μαζί Του κατά τη δημόσια δράση Του, διότι φοβούνταν τις αντιδράσεις των συμπατριωτών τους.

Η Αποκαθήλωση και η Ταφή του Κυρίου. Egbert-Codex (Reichenauer Schule, Γερμανία, 10ος αι.)

Η Αποκαθήλωση (Ιερός Ναός Αγίας Μαρίνας, Καλοπαναγιώτης, Κύπρος, 14ος αι.)

Η συγκινητική τους πράξη αποκαλύπτει το «άλλο» πρόσωπο του ιουδαϊκού λαού: δεν είναι μόνον όσοι φώναζαν «ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν» (Ιω 19,15)· υπάρχουν και κάποιοι άλλοι μεταξύ των Ιουδαίων, οι οποίοι, με καθαρή και ειλικρινή καρδιά, αποδέχονται το μήνυμα του Χριστού για τον ερχομό του καινούριου κόσμου της Βασιλείας του

Θεού· κι έχοντας μάτια που μπορούν να «δουν» αληθινά, αναγνωρίζουν στο πρόσωπο του Ιησού τον αναμενόμενο Μεσσία.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 191-192.

ii. «Η Μαρία από τα Μάγδαλα: Μαρτυρία της Ανάστασης στον κήπο – «μή μου ἅπτου» (Ιω 20, 11--18)

«Και αν ο Χριστός δεν έχει αναστηθεί, τότε το κήρυγμά μας είναι χωρίς νόημα, το ίδιο και η πίστη σας. […] Η αλήθεια όμως είναι πως ο Χριστός έχει αναστηθεί, κάνοντας την αρχή για την ανάσταση όλων των νεκρών».

(Α. Κορ 15, 14-21)

«μή μου ἅπτου» Αγιογραφείο του Ιερού Μετοχίου Ορμύλιας

«Πριν καλοξημερώσει
η Μαριάμ με τις άλλες γυναίκες,
που είχαν πάει και είχαν βρει τον λίθο
μακριά από το Μνήμα
κυλισμένο,
άκουσαν από τον Άγγελο να τους λέει:
Εκείνον,
που προαιώνια είναι μέσα στο φως
τι ψάχνετε να τον βρείτε
ανάμεσα στους νεκρούς
σαν να 'ταν κανείς άνθρωπος;
Κοιτάξτε τα νεκρικά Του σάβανα·
τρέξτε κι ολόγυρα στον κόσμο
να κηρύξετε,
ότι αναστήθηκε ο Κύριος
και με το θάνατό Του
θανάτωσε οριστικά τον θάνατο·
γιατί Αυτός είναι ο Υιός του Θεού,
που σώζει το γένος των ανθρώπων».

Η Υπακοή, Ήχος δ'
Από τον Όρθρο της Αγίας και Μεγάλης Κυριακής του Πάσχα (Ερμηνευτική απόδοση στη Δημοτική: Ιερά Μητρόπολη Καισαριανής, Βύρωνος και Υμηττού)

«Η Μαρία όμως στεκόταν έξω κοντά στον τάφο κι έκλαιγε. Καθώς λοιπόν έκλαιγε, έσκυψε να δει μέσα στο μνήμα, και βλέπει δύο αγγέλους ντυμένους στα λευκά, να κάθονται εκεί που βρισκόταν πριν το σώμα του Ιησού [...] Της λένε τότε εκείνοι: “Γυναίκα, γιατί κλαις;”. “Πήραν τον Κύριό μου”, τους λέει αυτή, “και δεν ξέρω πού τον έβαλαν”.

Ὁ Χριστός φανερούμενος ταῖς μυροφόροις

Και καθώς τα είπε αυτά, γύρισε προς τα πίσω και βλέπει τον Ιησού να στέκεται όρθιος [...] Της λέει εκείνος: “Γυναίκα, γιατί κλαις; Ποιον ζητάς;”. Εκείνη νόμισε πως ήταν ο κηπουρός και του λέει: “Κύριε, αν τον σήκωσες εσύ, πες μου πού τον έβαλες, κι εγώ θα τον πάρω από ’κει”. Της λέει ο Ιησούς: “Μαρία!” [...] “Μη μ’ αγγίζεις”, της λέει ο Ιησούς, “γιατί δεν ανέβηκα ακόμα στον Πατέρα”».

Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης αναφέρει ότι ο τόπος, όπου ο Χριστός προδόθηκε, σταυρώθηκε και ενταφιάστηκε, ήταν ένας κήπος. Μήπως αυτό μας θυμίζει κάτι από τις πρώτες ενότητες του βιβλίου μας; Πού βρίσκονταν οι Πρωτόπλαστοι πριν το προπατορικό αμάρτημα; Στον κήπο της Εδέμ· εκεί η Εύα συναντά το φίδι, και η συνομιλία της αυτή γίνεται η αφορμή να φύγει απ' τον παράδεισο μαζί με τον Αδάμ και η ζωή τους να γεμίσει με πόνο και στενοχώρια.

Από την άλλη πλευρά, έχουμε μια «παρόμοια» ιστορία: μια γυναίκα, η Μαρία η Μαγδαληνή, συναντά τον αναστημένο Κύριο σ' ένα κήπο· και η συνομιλία μαζί Του γίνεται αιτία για ένα νέο ξεκίνημα, για να γεμίσει η ζωή όλων με χαρά, ειρήνη και ελπίδα: Χριστός ανέστη! Ο Χριστός νικά τον θάνατο. Η ανθρώπινη φύση Του είναι πλέον διαφορετική. Για να μπορέσει η Μαρία η Μαγδαληνή να το κατανοήσει αυτό, ο Χριστός τής λέει: «Μη μ' αγγίζεις». Ο Ιησούς μετά την Ανάσταση έχει ένα σώμα δοξασμένο!

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 193.

Η εμφάνιση του Ιησού στη Μαρία Μαγδαληνή μετά την Ανάσταση (Alexander Andreyevich Ivanov)

iii. «Από το μνήμα το κενό στους δρόμους του κόσμου»: Το μήνυμα της Ανάστασης ως κέντρο της σωτηρίας (Μκ 16, 1-8)

«Όταν πέρασε το Σάββατο, η Μαρία η Μαγδαληνή και η Μαρία η μητέρα του Ιακώβου, και η Σαλώμη, αγόρασαν αρώματα, για να πάνε ν' αλείψουν το σώμα του Ιησού. Ήρθαν στο μνήμα πολύ πρωί την επομένη του Σαββάτου, μόλις ανέτειλε ο ήλιος.

Κι έλεγαν μεταξύ τους: "Ποιος θα μας κυλήσει την πέτρα από την είσοδο του μνήματος;" Γιατί ήταν πάρα πολύ μεγάλη. Μόλις όμως κοίταξαν προς τα 'κει, παρατήρησαν ότι η πέτρα είχε κυλήσει από τον τόπο της. Μόλις μπήκαν στο μνήμα, είδαν ένα νεαρό με λευκή στολή να κάθεται στα δεξιά, και τρόμαξαν.

Αυτός όμως τους είπε: "Μην τρομάζετε. Ψάχνετε για τον Ιησού από τη Ναζαρέτ, τον σταυρωμένο. Αναστήθηκε. Δεν είναι εδώ. Να και το μέρος όπου τον είχαν βάλει.

Πηγαίνετε τώρα και πείτε στους μαθητές του και στον Πέτρο: “Πηγαίνει πριν από σας στην Γαλιλαία και σας περιμένει· εκεί θα τον δείτε, όπως σας το είπε”. Οι γυναίκες βγήκαν κι έφυγαν από το μνήμα γεμάτες τρόμο και δέος· δεν είπαν όμως τίποτα σε κανέναν, γιατί ήταν φοβισμένες».

(Μκ 16, 1-8)

Η Ανάσταση του Χριστού (Μονή της Χώρας, Κωνσταντινούπολη, 14ος αι.)

«Ο Χριστός αναστήθηκε από τους νεκρούς και όλος ο κόσμος γέμισε από αγαλλίαση. Κατάργησε με τον ζωοποιό του θάνατο το θάνατο και όλοι όσοι βρίσκονταν στον Άδη ελευθερώθηκαν απ' τα δεσμά του. Άνοιξε τον Παράδεισο και τον έκανε προσιτό σε όλους. Πόσο, αλήθεια, μεγάλο βάθος, που δεν μπορεί να κατανοηθεί! Πόσο μεγάλο ύψος, που δεν μπορεί να μετρηθεί! Πόσο φρικτό μυστήριο, που υπερβαίνει τη δύναμη του νου! Υμνούν οι άγγελοι, επειδή ευφραίνονται για τη σωτηρία μας. Χαίρονται οι προφήτες βλέποντας να εκπληρώνονται οι προφητείες τους. Όλη η κτίση εορτάζει μαζί μας γιατί ξημέρωσε γι' αυτήν ημέρα σωτήρια, έλαμψε πάλι ο ήλιος της δικαιοσύνης».

Θεόδωρος Στουδίτης

«Άξαφνα, ο θάνατος παύει να αποτελεί μια "φυσιολογική" κατάσταση, και φαντάζει σαν κάτι αλλότριο, αφύσικο, διεστραμμένο κι αποτρόπαιο. Αναγνωρίζεται ως εχθρός: "Έσχατος εχθρός καταργείται ο θάνατος"».

Σμέμαν Αλ., Έσχατος εχθρός καταργείται ο θάνατος

«Ελάτε να πάρετε φως από το φως που δεν δύει ποτέ»

iv. Η εμφάνιση του Αναστάντος Χριστού στον δύσπιστο Θωμά και σε εφτά μαθητές (Ιω 20, 25 - 21,12)

«Έπειτα λέει στον Θωμά: “Φέρε εσύ το δάχτυλό σου εδώ και δες τα χέρια μου, και φέρε το χέρι σου και βάλ’ το στην πλευρά μου. Και μην αμφιβάλλεις, αλλά πίστευε”. Ο Θωμάς τού αποκρίθηκε: “Εσύ είσαι ο Κύριός μου και ο Θεός μου”. [...] Αργότερα ο Ιησούς εμφανίσθηκε πάλι στους μαθητές στην όχθη της λίμνης Τιβεριάδας. [...] Τους λέει ο Ιησούς: “Φέρτε από τα ψάρια που πιάσατε τώρα”. [...] Τους λέει ο Ιησούς: “Ελάτε να φάτε”. Και κανείς από τους μαθητές δεν τολμούσε να τον ρωτήσει, “εσύ ποιος είσαι;” γιατί ήξεραν πως είναι ο Κύριος».

Η δυσπιστία του Αποστόλου Θωμά (Caravaggio)

Ο αναστημένος Κύριος εμφανίζεται στους μαθητές Του. Και οι μαθητές τον αντικρίζουν με τα ίδια τους τα μάτια, ολοζώντανο. Και τούτο είναι απαραίτητο, γιατί αυτοί κατόπιν θα πρέπει να διακηρύξουν ότι η Ανάσταση του Χριστού δεν είναι ένα ψέμα, αλλά ένα αληθινό γεγονός! Δεν βλέπουν κάποιο φάντασμα, ούτε και είναι μια ψευδαίσθηση η συνάντηση μαζί Του· το σώμα Του είναι ανθρώπινο σώμα, αληθινό· είναι όμως ταυτόχρονα και κάτι διαφορετικό: σώμα αναστημένο και δοξασμένο, σώμα που δεν το φθείρει ο χρόνος, σώμα που δεν το δεσμεύει ο χώρος.

Η εμφάνιση του αναστημένου Ιησού στους μαθητές στη λίμνη της Τιβεριάδας

Ο Ιησούς προτρέπει τον δύσπιστο Θωμά να διαπιστώσει με τα ίδια του τα χέρια και να πειστεί ότι βρίσκεται μπροστά στον σταυρωμένο και αναστημένο Χριστό. Σε κάποια μεταγενέστερη εμφάνισή Του στους μαθητές, στη λίμνη Τιβεριάδα, ο Ιησούς τούς καλεί να φάνε όλοι μαζί από τα ψάρια που έχουν πιάσει. Βέβαια, υπάρχει και μία άλλη πλευρά: τον αναστημένο Ιησού δεν τον αντιλαμβάνονται όλοι· ακόμα και οι ίδιοι οι μαθητές Του αρχικά δεν Τον αναγνωρίζουν, ενώ στη συνέχεια αντιλαμβάνονται ποιος είναι.

Ο αναστημένος Χριστός αποκαλύπτεται στην ανθρωπότητα· είναι ολοζώντανος! Όμως, μπορούν να τον «δουν» όσοι πιστεύουν σ' αυτόν, όσοι έχουν μάτια και καρδιά «ανοιχτή» στον Θεό.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 194-196.

Χριστός ανέστη! Από τα χείλη μικρών παιδιών (φωτογραφική συλλογή Α.Σ.)

Χριστός ανέστη! Αληθώς ανέστη!

ν. Η Ανάληψη του Χριστού (Λκ 24, 50-53)

Σαράντα ημέρες μετά την Ανάστασή Του, ο Χριστός ευλογεί τους μαθητές Του και ανεβαίνει στον ουρανό. Πρόκειται για το σπουδαίο γεγονός της Ανάληψης του Κυρίου. Θα διερωτηθούμε όμως: γιατί είναι σπουδαίο; Βλέπουμε ότι ο Χριστός αποχωρίζεται τους μαθητές Του. Οι μαθητές όμως πώς αντιδρούν; Ας διαβάσουμε το παρακάτω κείμενο και ας βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα:

«Κατόπιν τους οδήγησε έξω από την πόλη ως τη Βηθανία, σήκωσε τα χέρια του και τους ευλόγησε. Καθώς τους ευλογούσε, άρχισε ν' απομακρύνεται απ' αυτούς και ν' ανεβαίνει στον ουρανό. Αυτοί τότε, αφού τον προσκύνησαν, γύρισαν στην Ιερουσαλήμ με μεγάλη χαρά, και έμεναν συνεχώς στο ναό υμνολογώντας και δοξολογώντας τον Θεό. Αμήν».

«Ήμουν εγώ που σε μετέφερα στην αγκαλιά μου»

Μια νύχτα, κάποιος άνδρας, είδε ένα όνειρο.
Ονειρεύτηκε, ότι περπατούσε με το Χριστό σε μία όμορφη παραλία.

Μπροστά του, ψηλά στον ουρανό
σαν σε οθόνη κινηματογράφου, έβλεπε σκηνές από τη ζωή του
ενώ κοιτάζοντας πίσω στην αμμουδιά,
έβλεπε το ζευγάρι από τα ίχνη
που άφηναν οι πατημασιές τους στην υγρή άμμο.
Ωστόσο σε κάποια σημεία της άμμου
υπήρχαν μόνο οι δικές του πατημασιές.

**Παρατήρησε μάλιστα ότι αυτό συνέβαινε
όταν στην οθόνη του ουρανού προβάλλονταν
οι πιο δύσκολες στιγμές της ζωής του...
Αυτό τον παραξένεψε ιδιαίτερα,
καθώς δεν μπορούσε να καταλάβει πώς ο Χριστός
τον εγκατέλειπε
σε αυτές τις στιγμές της δοκιμασίας...**

**Ρώτησε τον Κύριο για αυτό λέγοντας…
Κύριε, υποσχέθηκες πως αν αφιέρωνα τη ζωή μου σ'
Εσένα,
ποτέ δεν θα με εγκατέλειπες.**

**Πού ήσουν όταν σε χρειαζόμουν
περισσότερο, πάνω στο μονοπάτι της ζωής μου;**

**Και ο Κύριος απάντησε…
Παιδί μου, ποτέ δε σε εγκατέλειψα.
Όταν έβλεπες ένα ζεύγος πατημασιών στην άμμο,
ήμουν εγώ που σε μετέφερα στην αγκαλιά μου...**

**Το κείμενο με διαφορετικό τίτλο έχει αντληθεί από
την παρακάτω πηγή: http://users.sch.gr/aiasgr/
Ihsous_Xristos/Istories_tou_Ihsou/Istories_tou_Ihsou_
Xristou_01.htm**

Βήματα στην άμμο… μαζί με τον Χριστό

Η στιγμή του αποχωρισμού πάντοτε προκαλεί συναισθήματα θλίψης. Ωστόσο, οι μαθητές του Χριστού, την ημέρα της Ανάληψής Του, νιώθουν μεγάλη χαρά. Γιατί άραγε; Διότι ο Χριστός, στ' αλήθεια, δεν φεύγει από κοντά τους! Άλλωστε, ο ίδιος δηλώνει κατηγορηματικά: «εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα» (Μτ 28.20).

Ο Χριστός εγκαινιάζει και προσφέρει έναν καινούριο τρόπο της παρουσίας Του ανάμεσα σε όλους τους ανθρώπους· ανεβαίνει στον ουρανό, για να ενώσει τον ουρανό με τη γη. «Ανεβάζει» στον ουρανό τον άνθρωπο και τη γη, έτσι ώστε να μην υπάρχει μεταξύ τους κανένα διαχωριστικό χάσμα· και για να είναι ο Θεός πάντοτε μαζί μας! Με την Ανάληψη του Χριστού όλος ο κόσμος και όλη η ανθρωπότητα αποκτούν τη δυνατότητα να ζήσουν μαζί με τον Θεό και να γευτουν τη χάρη Του.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου/ Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 197.

Η Ανάληψη του Χριστού

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Μελετήστε το κείμενο Μκ 16, 1-8 για την Ανάσταση. Σκεφτείτε τα συναισθήματα των μαθητών που είδαν το κενό μνημείο και τον άγγελο. Μπείτε στη θέση τους για μια στιγμή και κάντε μια σκέψη (σε πρώτο πρόσωπο), όπως ενδεχομένως θα σκεφτόντουσαν.

2. Μελετήστε την εικόνα της Ανάστασης. Προσπαθήστε να ανακαλύψετε μέσα σε αυτή όσα αναφέρει το

κείμενο του Θεόδωρου Στουδίτη, που παρατίθεται ακριβώς μετά την εικόνα αυτή.

3. **Με αφετηρία την εικόνα της αφής του αγίου φωτός και το κείμενο που ακολουθεί, συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας και έπειτα στην ολομέλεια της τάξης το παρακάτω ερώτημα: Για ποιους λόγους η Ανάσταση είναι αιτία χαράς για τους Χριστιανούς;**

4. **Ακούστε τον ύμνο «Αναστήτω ο Θεός» από το CD: Βασίλης Χατζηνικολάου, «Τα μπλουζ της ψυχής μου. Βυζαντινά ακούσματα στον 21ο αιώνα». Στη συνέχεια συντάξτε μια λίστα με 10 λέξεις ή φράσεις, οι οποίες εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας για τον ύμνο που ακούσατε. Κατόπιν, ακούστε για δεύτερη φορά τον ίδιο ύμνο. Έπειτα, συμπληρώστε και εμπλουτίστε τη λίστα που ήδη έχετε φτιάξει.**

18. Ο Θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός: Η ελπίδα του κόσμου

i. Το τραπέζι της Ευχαριστίας: Ενσωμάτωση με τον Χριστό και απελευθέρωση από το κακό

«Όποιος είναι ευσεβής και φιλόθεος, ας απολαύσει την ωραία και λαμπρή αυτή εορτή. [...] Η τράπεζα είναι γεμάτη, απολαύστε την όλοι. Ο μόσχος είναι άφθονος και ανεξάντλητος. Δεν επιτρέπεται λοιπόν να φύγει κάποιος πεινασμένος. Όλοι απολαύστε το συμπόσιο που παρατίθεται για τους πιστούς. Όλοι απολαύστε τα θεία δώρα που προσφέρει η Θεία αγαθοσύνη. Κανένας πια να μη θρηνεί τη φτώχεια του, γιατί τώρα έγινε φανερή η Βασιλεία του Θεού, εκείνη που προσφέρεται σ' όλους εξίσου. Κανένας να μην κλαίει πια τα πταίσματά του, γιατί συγχώρεσή μας είναι ο Αναστημένος. Κανένας ας μη φοβάται πια το θάνατο, γιατί ο θάνατος του Σωτήρα μας μας ελευθέρωσε από το θάνατο και τη φθορά. Γιατί αν κι ο Σωτήρας μας κρατήθηκε από το θάνατο, τελικά τον εξαφάνισε. [...] Αναστήθηκε ο Χριστός και χαίρονται οι Άγγελοι. Αναστήθηκε ο Χριστός και η ζωή παντού βασιλεύει. Αναστήθηκε ο Χριστός και δεν θα μείνει πια κανένας νεκρός στο μνήμα. Γιατί με την Ανάστασή Του ο Χριστός έγινε η αρχή της αναστάσεως όλων όσων έχουν κοιμηθεί».

Ιωάννης Χρυσόστομος, Κατηχητικός Λόγος εις το Άγιον Πάσχα Α'

«Κοινωνοί του ερχόμενου κόσμου»

«Η λειτουργία της Εκκλησίας είναι πάντα μια αναφορά, μια μεταρσίωση, ένα ανέβασμα. Η Εκκλησία βρίσκει την ουρανική αυτοπλήρωσή της στον καινό αιώνα που ο Χριστός εγκαινίασε με το θάνατο, την ανάσταση και την ανάληψη Του και που δόθηκε στην Εκκλησία την ημέρα της Πεντηκοστής, ως η ζωή της, ως το «τέλος» προς το οποίο βαδίζει. Στον κόσμο τούτο ο Χριστός είναι σταυρωμένος, το σώμα του κομματιασμένο, το αίμα του χυμένο καταγής. Και πρέπει να βγούμε από τον κόσμο τούτο, πρέπει με τον Χριστό να ανεβούμε στον ουρανό και να γίνουμε κοινωνοί του ερχόμενου κόσμου».

Σμέμαν Αλ., Για να ζήσει ο κόσμος

«Όλοι μαζί»

Η Θεία Ευχαριστία προσφέρεται για όλη την κτίση. Οι μετέχοντες σε αυτή συγκροτούν ένα σώμα με τον Χριστό, τη Θεοτόκο, τους αγίους και όλους τους πιστούς, ζωντανούς και κεκοιμημένους. Στη Θεία Ευχαριστία φανερώνεται η Εκκλησία.

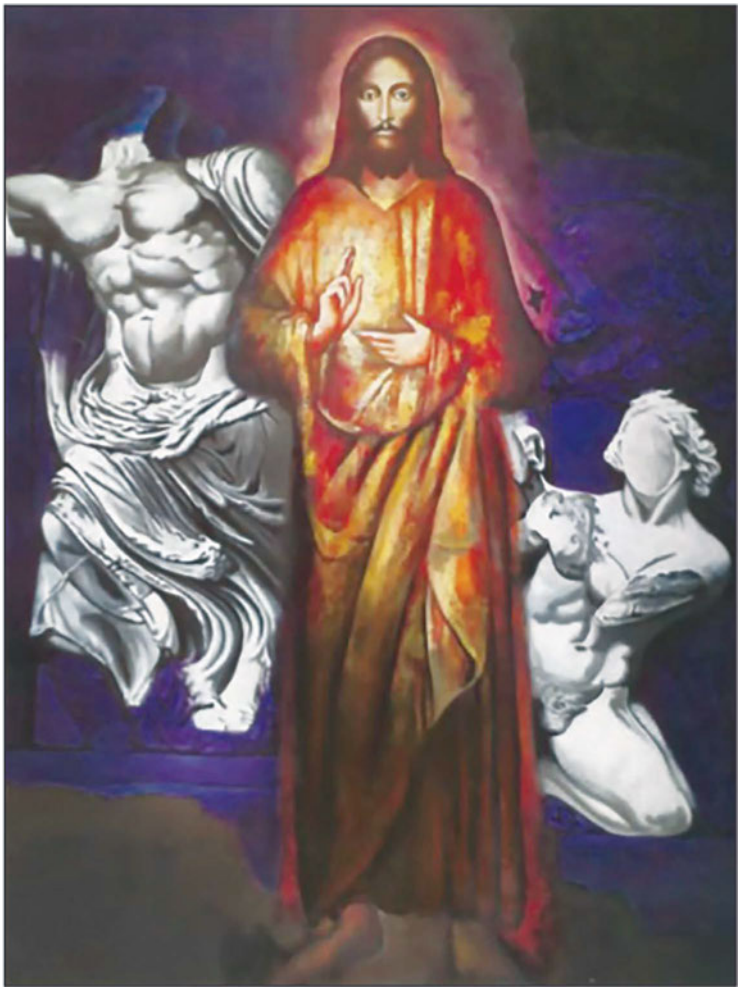
ii. «Λειτουργία μετά τη Θεία Λειτουργία»: Η συνεχής προσπάθεια για μεταμόρφωση ολόκληρης της ζωής σε μια ζωή ευχαριστίας

«Χωρεί λοιπόν ένα είδος παραιτήσεως και επιβάλλεται να πεις, το εγώ μου είν' ένας άλλος. Άλλος ο Χριστός και η Αγία αυτού Εκκλησία, όπου συνεχίζει υπάρχων. Άλλος ο πλησίον μας άνθρωπος που εν Χριστώ, μέσα στην Εκκλησία, παντρευόμαστε. Άλλος! Εκείνη γυναίκα και αυτός άνδρας. Και όμως τον αγαπώ ως εαυτόν μου. Άλλος υπήρξε ο ανάδοχός μου που μ' έντυσε τη στολή της πίστεως, όταν βαπτίστηκα εν Χριστώ μωρό παιδί και δεν καταλάβαινα. Τόσοι άλλοι είμαι εγώ. Η Εκκλησία είναι το σώμα μου».

Πεντζίκης Ν. Γ., Προς Εκκλησιασμόν

«Ο όρος "λειτουργία μετά τη Λειτουργία", που χρησιμοποιείται πολύ συχνά στις διαχριστιανικές σχέσεις, είναι νέος. […] Αποτελεί συνειδητή εκλογή, για να υπογραμμιστεί η σχέση που υπάρχει μεταξύ της ευχαριστιακής κοινωνίας και του κόσμου, ή αλλιώς για να τονιστεί η δυναμική εμπλοκή της ευχαριστιακής κοινωνίας στον κόσμο».

Τσομπανίδης Στ., Λειτουργία μετά τη Λειτουργία

Ο Ανανεωτής (Μ. Βαρλάμης)

«“Εν ειρήνη προέλθωμεν”, λέει ο ιερουργός αφήνοντας το θυσιαστήριο, και αυτή είναι η τελευταία εντολή της λειτουργίας. Δεν πρέπει να απομείνουμε στο Όρος Θαβώρ, και ας ξέρουμε πώς είναι καλό για μας να βρισκόμαστε εκεί. Μας στέλνουνε πίσω. Τώρα όμως — “είδομεν το φως το αληθινόν, ελάβομεν πνεύμα επουράνιον”. Και πρέπει να “ξεκινήσουμε” και να αρχίσουμε την ατέρμονη αποστολή της Εκκλησίας, ως μάρτυρες αυτού του Φωτός, ως μάρτυρες αυτού του Πνεύματος».

π. Αλεξάνδρου Σμέμαν, Για να ζήσει ο κόσμος

«Στην πορεία της χριστιανικής ιστορίας υπάρχουν δύο διαφορετικές τάσεις για τη σχέση του χριστιανού με τον κόσμο. Η μία αναφέρεται σε εκείνη την ομάδα, η οποία ταυτίζει τον Χριστιανισμό με την επουράνια βασιλεία. Αυτή η αντίληψη δεν επιτρέπει να ασχολείται ο πιστός με τα γήινα, την πολιτική, την οικονομία, τα κοινωνικά προβλήματα. Είναι μια θέση πολλών χριστιανών, οι οποίοι αισθάνονται αδύνατοι να ασχοληθούν με καθετί το κοινό, δηλαδή το ανθρώπινο.
Η δεύτερη ομάδα προσπαθεί να πράξει το ακριβώς αντίθετο. Μετατρέπει την Εκκλησία σε χώρο έντονου κοινωνικού προβληματισμού. […] Σε καμιά περίπτωση δεν μπορούμε να δεχθούμε την απομόνωση της Εκκλησίας και του χριστιανού από τα κοινωνικά προβλήματα και μάλιστα των σημερινών κοινωνικών προκλήσεων».

Ζορμπάς Κ., Η ανθρώπινη αξία στις κοινωνικές ουτοπίες

iii. Ο βιβλικός λόγος: Ελπίδα για όλο τον κόσμο

«Αλλά, όπως λέει η Γραφή, μάτι δεν τα είδε κι ούτε τ' άκουσε αυτί κι ούτε που τα 'βαλε ο λογισμός του ανθρώπου, όσα ετοίμασε ο Θεός για 'κείνους που τον αγαπούν».

(Α΄ Κορ 2, 9)

«Αυτά που τώρα υποφέρουμε, δεν ισοσταθμίζουν τη δόξα που μας επιφυλάσσει ο Θεός στο μέλλον. Γιατί όλη η κτίση προσμένει με λαχτάρα πότε θα φανερωθεί η δόξα των παιδιών του Θεού. Ξέρετε, βέβαια, πως η

κτίση υποτάχθηκε κι αυτή στη φθορά, όχι γιατί το ήθελε, αλλά γιατί έτσι θέλησε αυτός που την υπέταξε. Έχει όμως πάντοτε την ελπίδα, κι αυτή ακόμα η κτίση, πως θ' απελευθερωθεί από την υποδούλωσή της στη φθορά και θα μετάσχει στην ελευθερία που θ' απολαμβάνουν τα δοξασμένα παιδιά του Θεού».

(Ρωμ 8, 18-21)

– Οι δικές μας καρδιές μπορούν να γίνουν ψωμί και νερό και φωλιές για περιστέρια; ρώτησαν [τα παιδιά] μ' ένα στόμα.

– Μπορούν! Πώς δεν μπορούν! Αρκεί να το θελήσετε! είπε ο αρχάγγελος και χαμογέλασε. Και πάλι έσταξαν μέλι και ζάχαρη κι αγγελολούλουδα τα χείλη του.

– Θέλουμε! […] φώναξαν όλα μαζί τα παιδιά. Αλλά πώς;

– Οι καρδιές σας θα βρούνε τον τρόπο, είπε πάλι ο αρχάγγελος.
Και τότε, ένας μαγικός αέρας φύσηξε. Πήρε τη λύπη απ' τις καρδιές μας. Τις γέμισε ελπίδα και χαρά. Κι απλώσαμε τα χέρια τα παιδιά. Κι απλώσανε τις φτερούγες τους οι άγγελοι και τ' αγγελάκια. Κι απλώσαν τα φτερά τους τα πουλιά. Κι αγκαλιαστήκαμε. Κι έτσι αγκαλιασμένοι, αρχίσαμε να χορεύουμε. Χορεύαμε και τραγουδούσαμε. Και λέγαμε ξανά και ξανά το τραγούδι της καρδιάς. Το τραγούδι της δικής μας καρδιάς! «Την καρδιά μου σπέρνω στο λιβάδι…».

Σορδαλά-Κακατσάκη Ε., Με λένε Ελπίδα

iv. «Καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν προσδοκῶμεν»

«Εμείς όμως, σύμφωνα με την υπόσχεση του Θεού, προσμένουμε καινούριους ουρανούς και καινούρια γη, όπου θα βασιλεύει η δικαιοσύνη».

(Β΄ Πε 3, 13)

«Αν λοιπόν η Εκκλησία… είναι Σώμα Χριστού ή ο Χριστός παρατεινόμενος στους αιώνες, τούτο σημαίνει ότι ο Χριστός είναι παρών στην Ιστορία, έχει σάρκα. […] Η Αλήθεια και Ζωή, ο Χριστός, η Εκκλησία Του, πρέπει να ενδύονται κάθε στιγμή την πολιτιστική σάρκα του κόσμου, τα ουσιώδη του κάθε λαού.
Η φλόγα της Πεντηκοστής, που καταργεί γλωσσικά, εθνικά και πολιτιστικά σύνορα, συνεχίζει να καίει. Κάθε στιγμή, κάθε λεπτό είναι μια Πεντηκοστή. Είναι μια νέα παρουσία του Αγίου Πνεύματος, που δεν ανήκει αποκλειστικά και προνομιακά σ' ένα πολιτισμό, σ' ένα λαό και στους εκφραστές του. […] Το ότι το Ευαγγέλιο ενδύεται τη σάρκα του κόσμου σημαίνει ότι όχι μόνο δεν απορρίπτει κανένα πολιτισμό εκ προοιμίου, αλλά μπολιάζεται στον υπάρχοντα με σκοπό τη μεταμόρφωση, τη Χριστοποίηση, την εκκλησιαστικοποίησή του. Γιατί ό,τι δεν προσλαμβάνεται, ό,τι δεν θεραπεύεται, δεν σώζεται. Ναι, υπάρχουν στοιχεία που δεν μπορούν να κρατηθούν, να αντέξουν το φως του Ευαγγελίου, γιατί περικλείουν θάνατο και εμείς μιλάμε για Ανάσταση, για Ζωή».

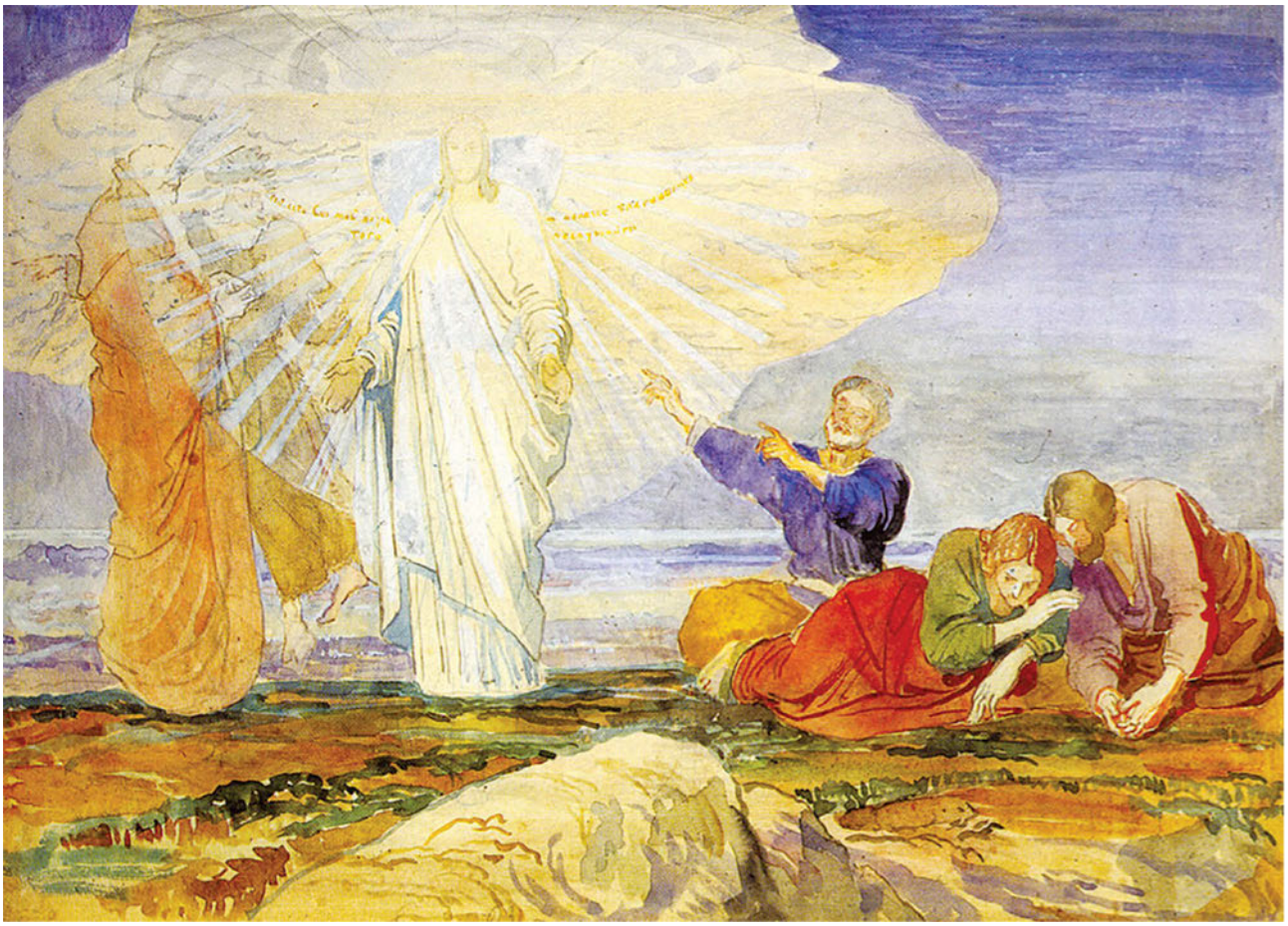
Αλέξανδρος, Μητροπολίτης Νιγηρίας, Ιεραποστολή και Πολιτισμός

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Ο Ιωάννης Χρυσόστομος ονομάζει τη Θεία Ευχαριστία «τραπέζι». Ας σκεφτούμε ότι για να γίνει οποιοδήποτε «τραπέζι» υπάρχουν ή χρειάζονται: Οικοδεσπότης, αιτία και σκοπός της πρόσκλησης, προσκεκλημένοι, παρέα, φαγητό, χαρά κ.λπ. Τηρουμένων των αναλογιών, σκεφτείτε τα ανάλογα στοιχεία για το «τραπέζι» της Θείας Ευχαριστίας.
2. Πώς αντιλαμβάνεστε τις φράσεις του Νίκου-Γαβριήλ Πεντζίκη «τόσοι άλλοι είμαι εγώ» και «η Εκκλησία είναι το σώμα μου»;
3. Μετά τη Λειτουργία οι χριστιανοί είναι «μάρτυρες του Φωτός» (Σμέμαν). Με αφετηρία όσα έχετε μάθει μέχρι τώρα, σημειώστε σε ένα πόστερ επιγραμματικές φράσεις που εκφράζουν τέτοιες «μαρτυρίες» ή προεκτάσεις αυτού του γεγονότος.
4. Χωριστείτε σε δύο ομάδες και προετοιμάστε αντίστοιχα επιχειρήματα υπέρ της μίας ή της άλλης τάσης που αναφέρει το κείμενο «Στην πορεία…». Συζητήστε μεταξύ σας, εκθέτοντας διαδοχικά τα επιχειρήματά σας.

ΣΤ΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Εκκλησία μεταμορφώνει τον κόσμο

Μεταμόρφωση του Χριστού (Alexander Andreyevich Ivanov)

Εισαγωγικά

Όπως είδαμε στην προηγούμενη Θεματική Ενότητα, η Εκκλησία μέσα στο Μυστήριο των Μυστηρίων, τη Θεία Ευχαριστία, βιώνει την Ανάσταση του Χριστού. Αυτή η αναστάσιμη εμπειρία δίνει ζωή και έμπνευση στα μέλη της Εκκλησίας, ώστε να διαμορφώσουν έναν άλλο τρόπο ζωής. Και η ζωή αυτή χαρίζεται απλόχερα… σ' όλον τον κόσμο! Για τι είδους ζωή μιλούμε; Αυτό θα είναι το κεντρικό θέμα που θα συζητήσουμε παρακάτω.

Περιεχόμενα – Διδακτικές Ενότητες

19. Δράση και αγώνας για τη μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου
20. Η Βασιλεία του Θεού. Τί είναι τελικά;

19. Δράση και αγώνας για τη μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου

i. «Υπέρ της του κόσμου ζωής» ή αλλιώς «Για να ζήσει ο κόσμος»: Προσωπική ευθύνη και κοινή επιδίωξη

«Η επανάσταση των συνειδήσεων»

«Εποχές και καταστάσεις, που χαρακτηρίζονται σαν κρίση και αδιέξοδο πολιτισμού, δεν θεραπεύονται μόνο με οικονομικές και κοινωνικές επαναστάσεις πρόσκαιρες και εφήμερες, τυραννικές και αντιφατικές, αλλά υπερνικούνται με μεγάλες αναγεννητικές δημιουργίες που ξεκινούνε από τα βάθη του ανθρώπου, από τη Συνείδησή του, συλλογικοποιούνται σε ομαδική παγκόσμια συνείδηση και οδηγούν σε νέους καλύτερους ανασχηματισμούς, πάνω στις σχέσεις του ανθρώπου με το συνάνθρωπό του, πάνω σε κοινωνικές δομές ανωτέρου επιπέδου. Αυτό ονομάζομε ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ κι αυτοκηρύσσομε σήμερα στην εορτή της Πεντηκοστής, που ’ναι ημέρα πνευματικής ανακαίνισης και αναδημιουργίας του ανθρώπου και του κόσμου. Αυτό ονομάζομε ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ και καλούμε άτομα και λαούς σε μια πνευματική αφύπνιση, σε μια διαρκή εγρήγορση και δραστική αντίσταση στις παντοειδείς αλλοτριώσεις του ανθρώπινου προσώπου που επιβάλλουν οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές δομές των καιρών μας. […] Μετρούμε την αγωνία του κόσμου και την ευθύνη μας για το μέλλον της ανθρωπότητας κι αποφασίζομε να καταγγείλωμε τις παράλογες δαιμονικές δυνάμεις, που κυβερνούνε τη ζωή

της, να αντιδράσωμε στον σφαλερό προσανατολισμό που ακολουθούμε και να χαράξωμε νέους ίσιους δρόμους στη ζωή του κόσμου. Μετρούμε την αγωνία του κόσμου και την ευθύνη μας για το μέλλον και αποφασίζομε την έκρηξη της ατομικής βόμβας στον ηθικό κόσμο: Κηρύσσομε την ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ […]».

Ειρηναίος Γαλανάκης, Μητροπολίτης Κισάμου, Η επανάσταση των συνειδήσεων

Ποιητής και Μούσα (Νίκος Εγγονόπουλος 1938)

«Η αγάπη του Θεού είναι το θεμέλιο του κόσμου. Στον Χριστό εμείς θυμόμαστε. Γινόμαστε και πάλι όντα ανοιχτά στην αγάπη και θυμόμαστε. Η Εκκλησία στο χωρισμό της από τον "κόσμο τούτον", στο ταξίδι της στον Ουρανό, θυμάται τον κόσμο, θυμάται όλους τους ανθρώπους, θυμάται σύνολη την πλάση και την προσκομίζει με αγάπη στον Θεό. Η Ευχαριστία είναι το μυστήριο της κοσμικής ανάμνησης: είναι αληθινά μια αποκατάσταση της αγάπης ως της ίδιας της ζωής του κόσμου».

π. Αλέξανδρος Σμέμαν, Για να ζήσει ο κόσμος

Αλλά κάτεχε ότι
μονάχα ’κείνος που παλεύει το σκοτάδι μέσα του
θα ’χει μεθαύριο μερτικό δικό του στον ήλιο.

Οδυσσέας Ελύτης, Άξιον Εστί

*** * ***

Μα εγώ μ’ ένα άγριο περήφανο χορό,
σαν αετός πάνω απ’ τις λύπες θα πετάξω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.
Θα πάω να χτίσω μια φωλιά στον ουρανό,
θα κατεβαίνω μόνο αν θέλω να γελάσω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.

Γιάννης Αγγελάκας, Σιγά μην κλάψω

ii. Η ζωή μέσα στην Εκκλησία αξιολογείται διαφορετικά: Οι Μακαρισμοί (Μτ 5, 3-12)

«Μακάριοι όσοι νιώθουν τον εαυτό τους φτωχό μπροστά στον Θεό,
γιατί δική τους είναι η βασιλεία του Θεού.
Μακάριοι όσοι θλίβονται για τις αμαρτίες τους και το κακό που κυριαρχεί στον κόσμο,
γιατί αυτοί θα παρηγορηθούν από τον Θεό.
Μακάριοι όσοι φέρονται με πραότητα στους άλλους,
γιατί αυτοί θα κληρονομήσουν τη γη της επαγγελίας.
Μακάριοι όσοι πεινούν και διψούν για την επικράτηση του θελήματος του Θεού,
γιατί ο Θεός θα ικανοποιήσει την επιθυμία τους.
Μακάριοι όσοι δείχνουν έλεος στους άλλους,
γιατί σ' αυτούς θα δείξει ο Θεός το έλεός του.
Μακάριοι όσοι έχουν καθαρή καρδιά,
γιατί αυτοί θα δουν το πρόσωπο του Θεού.
Μακάριοι όσοι φέρνουν την ειρήνη στους ανθρώπους,
γιατί αυτοί θα ονομαστούν παιδιά του Θεού.
Μακάριοι όσοι διώκονται για την επικράτηση του θελήματος του Θεού,
γιατί σ' αυτούς ανήκει η βασιλεία του Θεού.
Μακάριοι είστε όταν σας χλευάσουν και σας καταδιώξουν και σας κακολογήσουν
με κάθε ψεύτικη κατηγορία εξαιτίας μου.
Να αισθάνεστε χαρά και αγαλλίαση, γιατί θ' ανταμειφθείτε με το παραπάνω στους ουρανούς. Έτσι καταδίωξαν και τους προφήτες πριν από σας».

(Μτ 5, 3-12)

«Στρατευόμενη Εκκλησία, δηλ. μια Εκκλησία που στρατεύεται και αγωνίζεται. Μια Εκκλησία που ξεκινά από το Σταυρό, περνά από τις Κατακόμβες, ζορίζεται, φυλακίζεται, ρίχνεται στα θηρία και τα γιουχαΐσματα των αμφιθεάτρων και τα Συναξάρια της, σε κάθε εποχή, είναι γεμάτα από Μάρτυρες και Ομολογητές. […] Στρατευόμενη Εκκλησία: Μια Εκκλησία που μάχεται μέσα στον Κόσμο και πληγώνεται μέσα στον Κόσμο και λερώνεται μέσα στον Κόσμο κι όμως φωτίζει τον Κόσμο και τον αγιάζει και τον παρηγορεί και μένει στον αιώνα ελπίδα και σωτηρία του Κόσμου».

Γαλανάκης Ειρηναίος, Μητροπολίτης Κισάμου, Στρατευόμενη Εκκλησία

Ο Χριστός πάνω στο σταυρό (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος)

Με τόσα φύλλα σού γνέφει ο ήλιος καλημέρα με τόσα φλάμπουρα λάμπει, λάμπει ο ουρανός και τούτοι μέσ' στα σίδερα και κείνοι μεσ' στο χώμα. Σώπα όπου να 'ναι θα σημάνουν οι καμπάνες. Αυτό το χώμα είναι δικό τους και δικό μας.

Ρίτσος Γ. - Θεοδωράκης Μ., Θα σημάνουν οι καμπάνες

«Η ιστορία καλεί ήδη τον Χριστιανισμό στο τιμόνι του κόσμου. Τον καλεί στις δύο επαναστάσεις, της αδικίας και του μίσους, να δώσει τη δική του επανάσταση: Την επανάσταση της Αγάπης. Την επανάσταση που θα δώσει την κοινωνική δικαιοσύνη χωρίς να καταστρέψει τον άνθρωπο».

Ψαρουδάκης Ν., Η επανάσταση της αγάπης. Η χριστιανική λύση του κοινωνικού προβλήματος

iii. «Μη μεριμνάτε»: Καταναλωτισμός δίχως όρια ή σεβασμός απέναντι στη δημιουργία και τη ζωή; (Μτ 6, 25-34)

«Γι' αυτό, λοιπόν, σας λέω: Μη μεριμνάτε για τη ζωή σας, τι θα φάτε και τι θα πιείτε ούτε για το σώμα σας, τι θα ντυθείτε. Η ζωή δεν είναι σπουδαιότερη από την τροφή; Και το σώμα δεν είναι σπουδαιότερο από το ντύσιμο; Κοιτάξτε τα πουλιά που δε σπέρνουν ούτε θερίζουν ούτε συνάζουν αγαθά σε αποθήκες, κι όμως ο ουράνιος Πατέρας σας τα τρέφει· εσείς δεν αξίζετε πολύ περισσότερο απ' αυτά; Κι έπειτα, ποιος από σας μπορεί με το άγχος του να προσθέσει έναν πήχυ στο ανάστημά του; Και γιατί τόσο άγχος για το ντύσιμό σας; Ας σας διδάξουν τα αγριόκρινα πώς μεγαλώνουν· δεν κοπιάζουν ούτε γνέθουν· κι όμως σας βεβαιώνω πως ούτε ο Σολομών σ' όλη του τη μεγαλοπρέπεια δεν ντυνόταν όπως ένα από αυτά. Αν όμως ο Θεός ντύνει έτσι το αγριόχορτο, που σήμερα υπάρχει κι αύριο θα το ρίξουν στη φωτιά, δε θα φροντίσει πολύ περισσότερο για σας, ολιγόπιστοι; Μην έχετε, λοιπόν, άγχος και μην αρχίσετε

να λέτε: "τι θα φάμε;" ή "τι θα πιούμε;" ή "τι θα ντυθούμε;", γιατί για όλα αυτά αγωνιούν όσοι δεν εμπιστεύονται τον Θεό· ο ουράνιος όμως Πατέρας σας ξέρει καλά ότι έχετε ανάγκη απ' όλα αυτά. Γι' αυτό πρώτα απ' όλα να επιζητείτε τη βασιλεία του Θεού και την επικράτηση του θελήματός του, κι όλα αυτά θα ακολουθήσουν. Μην αγωνιάτε, λοιπόν, για το αύριο, γιατί η αυριανή μέρα θα έχει τις δικές της φροντίδες. Φτάνουν οι έγνοιες της κάθε μέρας».

(Μτ 6, 25-34)

Πολλά δε θέλει ο άνθρωπος
να 'ν' ήμερος να 'ναι άκακος
λίγο φαΐ λίγο κρασί
Χριστούγεννα κι Ανάσταση

Οδυσσέας Ελύτης, Ο Ηλιος ο Ηλιάτορας

iv. Αδιαφορία και σκληρότητα απέναντι στον συνάνθρωπο ή άπειρο έλεος και συγχώρεση; (Μτ 18, 21-22)

«Τότε πήγε ο Πέτρος και του είπε: "Κύριε, πόσες φορές θα σφάλει σ' εμένα ο αδερφός μου και θα τον συγχωρήσω; Ως εφτά φορές;". Του λέει ο Ιησούς: "Δε σου λέω ως εφτά, αλλά ως εβδομήντα φορές εφτά"».

(Μτ 18, 21-22)

«Η μεγαλύτερη αίρεση, η μητέρα των αιρέσεων, ο εγωκεντρισμός. Προσωπικός, ομαδικός, φυλετικός, τοπικιστικός, εκκλησιαστικός κ.λπ., που δηλητηριάζει τις ανθρώπινες σχέσεις και κάθε μορφή αρμονικής και δημιουργικής συνύπαρξης. Και σε άλλες ευκαιρίες και Συνέδρια για την παγκόσμια ειρήνη, έχουμε διατυπώσει την πεποίθηση ότι «το αντίθετο της ειρήνης δεν είναι ο πόλεμος αλλά ο εγωκεντρισμός· ατόμων, κρατών, διαφόρων συνόλων». Και σε αυτή τη διχαστική νόσο το μόνο αντίδοτο παραμένει η ανιδιοτελής αγάπη, όπως την έχει καθορίσει και την έχει σαρκώσει ο Χριστός και όσοι πιστά Τον ακολουθούν. Γι' αυτό και η συμβολή της Εκκλησίας παραμένει διαχρονικά πολύτιμη και αναντικατάστατη».

Αναστάσιος Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Εναρκτήρια συνεδρίαση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου

«Για να γίνει κανείς χριστιανός, πρέπει να έχει ποιητική ψυχή, πρέπει να γίνει ποιητής. "Χοντρές" ψυχές κοντά Του ο Χριστός δεν θέλει. Ο χριστιανός, έστω και μόνο όταν αγαπάει, είναι ποιητής, είναι μες στην ποίηση. Την αγάπη ποιητικές καρδιές την ενστερνίζονται, τη βάζουν μέσα στην καρδιά τους, την αγκαλιάζουν, τη νιώθουν βαθιά».

Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, Βίος και Λόγοι

Συγχώρηση (Γεώργιος Κόρδης)

ν. «Να υπάρχει σε όλους ισότητα»: Από την αδικία στον αγώνα για την επικράτηση της δικαιοσύνης και της ισότητας (Ησ 26, 9 και Β΄ Κορ 8, 13)

«Τη νύχτα η ψυχή μου σε ποθεί· από τα βάθη μου σ' αποζητάω. Όταν οι κρίσεις σου εφαρμόζονται στη γη, μαθαίνει τη δικαιοσύνη η οικουμένη».

(Ησ 26, 9)

«Σκοπός βέβαια δεν είναι να στερηθείτε εσείς για να ανακουφίσετε τους άλλους, αλλά να υπάρχει σε όλους ισότητα».

(Β΄ Κορ 8, 13)

«Οι εκρήξεις φονταμενταλισμού που παρατηρούνται στους κόλπους διαφόρων θρησκειών αποτελούν έκφραση νοσηρής θρησκευτικότητος. Ο νηφάλιος διαθρησκειακός διάλογος συμβάλλει σημαντικά στην προώθηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, της ειρήνης και της καταλλαγής. Το λάδι του θρησκευτικού βιώματος πρέπει να χρησιμοποιείται για να επουλώνει πληγές και όχι για να αναζωπυρώνει τη φωτιά των πολεμικών συρράξεων. Η Ορθόδοξος Εκκλησία καταδικάζει απεριφράστως την επέκταση της πολεμικής βίας, τους διωγμούς, την εκδίωξη και δολοφονία μελών θρησκευτικών κοινοτήτων, τον εξαναγκασμό για την αλλαγή της θρησκευτικής πίστεως, την εμπορία προσφύγων, τις απαγωγές, τα βασανιστήρια, τις ειδεχθείς εκτελέσεις. Καταγγέλλει την καταστροφή ναών, θρησκευτικών συμβόλων και μνημείων πολιτισμού… Όλως ιδιαιτέρως απευθύνουμε έκκληση στους ισχυρούς της γης για την επικράτηση της ειρήνης και της δικαιοσύνης στις χώρες προελεύσεως των προσφύγων. Προτρέπουμε τις πολιτικές αρχές, τούς πολίτες και τους Ορθοδόξους Χριστιανούς στις χώρες που καταφεύγουν οι εξουθενωμένοι πρόσφυγες, να συνεχίσουν να προσφέρουν από το περίσσευμα και από το υστέρημα των δυνατοτήτων τους».

Μήνυμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, Κρήτη, 2016

Ο Ιωάννης Χρυσόστομος για την κοινωνική αδικία

«Δε φρίττεις, άνθρωπε, δεν κοκκινίζεις από ντροπή, όταν χαρακτηρίζεις επιτιθέμενο αυτόν που παλεύει για το ψωμί του; Αυτός, αν και φέρεται επιθετικά, ωστόσο δικαιούται τη συμπάθειά μας, γιατί τόσο πολύ πιέζεται από την πείνα, ώστε αναγκάζεται να φορέσει το προσωπείο της επιθετικότητας. [...] Και πρέπει να σου πω ακόμα πως αυτός που επιτίθεται στην πραγματικότητα είσαι συ, γιατί αν και έρχεσαι τακτικά στην Εκκλησία και ακούς τα κηρύγματά μου, στην αγορά εντούτοις προτιμάς και το χρυσάφι και τις επιθυμίες και τις ανθρώπινες φιλίες σου, παρά τις δικές μου προτροπές».

Ιωάννης Χρυσόστομος, Ερμηνεία στην προς Ρωμαίους Επιστολή

vi. «ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ»: Από την εχθρότητα και τη βία στην ειρήνη και την χωρίς όρια αγάπη (Α΄ Κορ 13 και Λκ 6, 27-40)

Ο Ὕμνος της Αγάπης

«Αν μπορώ να λαλώ όλες τις γλώσσες των ανθρώπων, ακόμα και των αγγέλων, αλλά δεν έχω αγάπη για τους άλλους, οι λόγοι μου ακούγονται σαν ήχος χάλκινης καμπάνας ή σαν κυμβάλου αλαλαγμός. Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη γνώση, κι αν έχω ακόμα όλη την πίστη, έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα. Κι αν ακόμα μοιράσω στους φτωχούς όλα μου τα υπάρχοντα, κι αν παραδώσω στη φωτιά το σώμα

μου για να καεί, αλλά δεν έχω αγάπη, σε τίποτα δε μ' ωφελεί. Εκείνος που αγαπάει έχει μακροθυμία, έχει και καλοσύνη· εκείνος που αγαπάει δε ζηλοφθονεί· εκείνος που αγαπάει δεν κομπάζει ούτε περηφανεύεται· είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής ούτε ευερέθιστος· ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει. Δε χαίρεται για το στραβό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. Εκείνος που αγαπάει, όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει. Ποτέ η αγάπη δε θα πάψει να υπάρχει».

(Α΄ Κορ 13, 18)

Ο σπλαχνικός πατέρας (λεπτομέρεια, Bartolomé Esteban Murillo, 1667-1670)

Αγάπη προς όλους

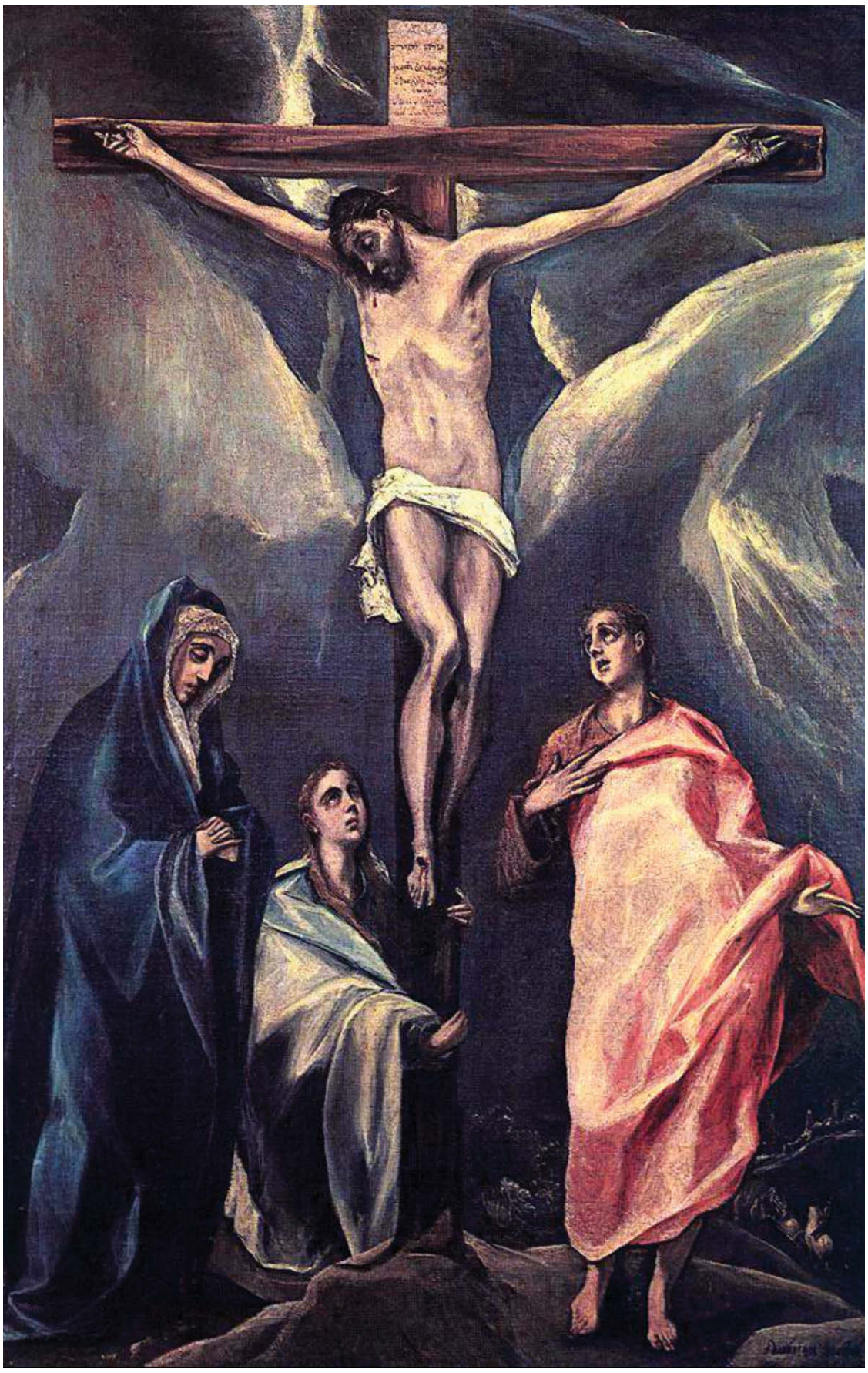
«Σ' εσάς όμως που μ' ακούτε λέω: Αγαπάτε τους εχθρούς σας, ευεργετείτε όσους σας μισούν· δίνετε ευχές σ' όσους σας δίνουν κατάρες, προσεύχεστε γι' αυτούς που σας κακομεταχειρίζονται.

Σ' όποιον σε χαστουκίζει στο ένα μάγουλο, γύρισε και το άλλο· κι αν κάποιος σου πάρει το πανωφόρι, μην τον εμποδίσεις να πάρει και το πουκάμισο. Σ' όποιον σου ζητάει κάτι δίνε το, κι αν κάποιος σου πάρει αυτό που σου ανήκει, μη ζητάς να σου το επιστρέψει. Όπως θέλετε να σας συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, έτσι ακριβώς να συμπεριφέρεστε κι εσείς σ' αυτούς. Γιατί, αν αγαπάτε αυτούς που σας αγαπούν,

ποια εύνοια περιμένετε από τον Θεό; Αφού και οι αμαρτωλοί αγαπούν αυτούς που τους αγαπούν. Κι αν κάνετε καλό σ' αυτούς που σας κάνουν καλό, ποια εύνοια περιμένετε από τον Θεό; Και οι αμαρτωλοί το ίδιο κάνουν. Αν δανείζετε σ' όσους ελπίζετε να σας τα επιστρέψουν, ποια εύνοια περιμένετε από τον Θεό; Και οι αμαρτωλοί δανείζουν στους ομοίους τους για να τα πάρουν πίσω.

Αντίθετα, εσείς ν' αγαπάτε τους εχθρούς σας, να κάνετε το καλό και να δανείζετε, χωρίς να περιμένετε να πάρετε πίσω τίποτα. Έτσι, ο Θεός, που είναι καλός ακόμα και με τους αχάριστους και τους κακούς, θα σας ανταμείψει με το παραπάνω και θα σας κάνει παιδιά του. Να είστε λοιπόν σπλαχνικοί, όπως σπλαχνικός είναι κι ο Θεός Πατέρας σας».

(Λκ 6, 27-40)

Η Σταύρωση (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος)

«Τι είναι η αγάπη, αδερφοί μου; μας έλεγε κι ανοιγοκλειούσε τα χέρια του σα να ’θελε να μας αγκαλιάσει· τι ’ναι η αγάπη, αδερφοί μου; δεν είναι μονάχα συμπόνια μήτε καλοσύνη· στη συμπόνια είναι δυο, αυτός που πονάει κι αυτός που συμπονάει· στην καλοσύνη είναι δυο, αυτός που δίνει κι αυτός που δέχεται· μα στην αγάπη είναι ένας, σμίγουν οι δυο και γίνουνται ένα, δεν ξεχωρίζουν· το εγώ κι εσύ αφανίζουνται· αγαπώ θα πει χάνουμαι».

Καζαντζάκης Ν., Ο φτωχούλης του Θεού

vii. Να έχουμε μόνο αυτή τη σκέψη: να σωθούν οι πάντες»: Το χρέος της Ορθόδοξης Εκκλησίας για τη σωτηρία όλου του κόσμου (από τους λόγους του Αγίου Σιλουανού του Αθωνίτη)

«Κύριε, σκόρπισε τη χάρη Σου στη γη»

«Το Πνεύμα του Χριστού, που μου έδωσε ο Κύριος, θέλει να σωθούν όλοι, να γνωρίσουν όλοι τον Θεό. Ο Κύριος έδωσε στον ληστή τον παράδεισο· έτσι θα δώσει τον παράδεισο και σε κάθε αμαρτωλό. [...] Κύριε, όλοι οι λαοί είναι έργο των χειρών Σου. Απομάκρυνέ τους από την έχθρα και το μίσος και δώσε τους μετάνοια, για να γνωρίσουν όλοι την αγάπη Σου. [...] Κύριε, σκόρπισε τη χάρη Σου στη γη. Δώ σε σ' όλους τους λαούς της γης να γευθούν την αγάπη Σου, να μάθουν πως Συ μας αγαπάς σαν μητέρα κι ακόμη περισσότερο.

Γιατί μπορεί κι η μητέρα να ξεχάσει το παιδί της, αλλά Συ ποτέ, γιατί αγαπάς απείρως το πλάσμα Σου και η αγάπη δεν μπορεί να λησμονήσει [...]».

Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ, Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης

«Στην παγκοσμιότητα δεν αντιτίθεται ο τόπος· αντιστρόφως, αποτελεί το ζωτικό έδαφός της. Η παγκοσμιότητα δεν σχετίζεται με την αδιαφορία, η οποία δεν αμφισβητεί το τοπικό, διότι απλούστατα δεν την ενδιαφέρει. Κριτήριο είναι κατά πόσον η «τοπικότητα» εκφράζει αυθεντικά την κοινή ανθρώπινη φύση. Ένας χριστιανός ασκητής μπορεί να είναι περισσότερο παγκόσμιος από έναν ανέστιο ταξιδιώτη της εποχής μας, ο οποίος ταξιδεύει για να δραπετεύσει από τις συγκεκριμένες συνθήκες της ζωής του και ο οποίος αισθάνεται παντού ξένος. Ο πρώτος, όταν είναι γεμάτος αγάπη για τον κόσμο, είναι πράγματι παγκόσμιος, βρίσκεται οργανικά τοποθετημένος μέσα στην παγκόσμια κοινωνία. Ανυψώνει σιωπηρά το κοινό ανθρώπινο φύραμα με την αδιάκοπη υπέρβαση του εγώ του, με την προσευχή, με την υπαρξιακή μετοχή στην ενυπόστατη Αγάπη… Οι χριστιανοί, και μάλιστα οι Ορθόδοξοι, δεν αισθανόμαστε αμηχανία ούτε αιφνιδιαζόμαστε από τη διαδικασία της παγκοσμιοποιήσεως. Η οικουμενικότητα υπήρξε ο αυτονόητος πνευματικός μας χώρος. Η διάσταση της παγκοσμιότητος αποτελεί βασικό συστατικό της Ορθοδοξίας».

Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία

«Κανείς δεν πρέπει να θέλει να σωθεί μόνος του, χωρίς να σωθούν και οι άλλοι. Είναι λάθος να προσεύχεται κανείς για τον εαυτό του, για να σωθεί ο ίδιος. Τους άλλους πρέπει ν' αγαπάμε και να προσευχόμαστε να μη χαθεί κανείς· να μπουν όλοι στην Εκκλησία. Αυτό έχει αξία».

Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ, Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης

viii. «Πάσα η κτίσις συστενάζει και συνωδίνει άχρι του νυν»: Από τον εφιάλτη της οικολογικής καταστροφής στη διάσωση της ζωής (Ρωμ 8, 18-23)

«Αυτά που τώρα υποφέρουμε, δεν ισοσταθμίζουν τη δόξα που μας επιφυλάσσει ο Θεός στο μέλλον. Γιατί όλη η κτίση προσμένει με λαχτάρα πότε θα φανερωθεί η δόξα των παιδιών του Θεού. Ξέρετε, βέβαια, πως η κτίση υποτάχθηκε κι αυτή στη φθορά, όχι γιατί το ήθελε, αλλά γιατί έτσι θέλησε αυτός που την υπέταξε. Έχει όμως πάντοτε την ελπίδα, κι αυτή ακόμα η κτίση, πως θ' απελευθερωθεί από την υποδούλωσή της στη φθορά, και θα μετάσχει στην ελευθερία που θ' απολαμβάνουν τα δοξασμένα παιδιά του Θεού. Ξέρουμε καλά ότι ως τώρα όλη η κτίση στενάζει και κραυγάζει από πόνο, σαν την ετοιμόγεννη γυναίκα. Κι όχι μόνο η κτίση. Το ίδιο κάνουμε κι εμείς: Έχουμε ως αρραβώνα του νέου κόσμου το Άγιο Πνεύμα, εσωτερικά όμως στενάζουμε κι εμείς, γιατί λαχταρούμε να γίνουμε για πάντα παιδιά του Θεού και να γλιτώσει το σώμα μας από τη φθορά».

(Ρωμ 8, 18-23)

«Η σημερινή οικολογική κρίση είναι προφανές ότι οφείλεται σε πνευματικά και ηθικά αίτια. Οι ρίζες της συνδέονται με την πλεονεξία, την απληστία και τον εγωισμό, που οδηγούν στην αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων, την επιβάρυνση της ατμόσφαιρας με ζημιογόνους ρύπους και την κλιματική αλλαγή. Η χριστιανική αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί μετάνοια για τις καταχρήσεις, εγκράτεια και ασκητικό ήθος, που αποτελούν αντίδοτο στην υπερκατανάλωση, συγχρόνως δε, καλλιέργεια στον άνθρωπο της συνειδήσεως ότι είναι «οικονόμος», και όχι κάτοχος της δημιουργίας. Δεν παύει να τονίζει ότι και οι μελλοντικές γενεές έχουν δικαίωμα πάνω στα φυσικά αγαθά, που μας εμπιστεύθηκε ο Δημιουργός. Για αυτό το λόγο και η Ορθόδοξος Εκκλησία συμμετέχει ενεργώς στις διάφορες διεθνείς οικολογικές προσπάθειες. Όρισε δε την 1η Σεπτεμβρίου ως ημέρα προσευχής για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος».

Μήνυμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, Κρήτη, 2016

Ένας ποιητής (Γεώργιος Κόρδης)

Πίνακας: Ο Κελεός (Αντώνιος Φίκος, 2012)

Εκεί που φύτρωνε φλισκούνι κι άγρια μέντα
κι έβγαζε η γη το πρώτο της κυκλάμινο
τώρα χωριάτες παζαρεύουν τα τσιμέντα
και τα πουλιά πέφτουν νεκρά στην υψικάμινο.
Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
στου κόσμου το μπαλκόνι ποτέ μη ξαναβγείς.
Εκεί που σμίγανε τα χέρια τους οι μύστες
ευλαβικά πριν μπουν στο θυσιαστήριο
τώρα πετάνε τα αποτσίγαρα οι τουρίστες
και το καινούργιο παν να δουν διυλιστήριο.
Κοιμήσου Περσεφόνη [...]
Εκεί που η θάλασσα γινόταν ευλογία
κι ήταν ευχή του κάμπου τα βελάσματα
τώρα καμιόνια κουβαλάν στα ναυπηγεία
άδεια κορμιά, σιδερικά, παιδιά κι ελάσματα.
Κοιμήσου Περσεφόνη [...]

Χατζιδάκις Μ. -Γκάτσος Ν., Ο εφιάλτης της Περσεφόνης

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Συζητήστε στην τάξη τα παρακάτω ερωτήματα: -Τι γοητεύει τον σύγχρονο άνθρωπο; -Τι είναι αυτό που επιθυμεί περισσότερο να κατακτήσει;
2. Αφού διαβάσετε το κείμενο «Η επανάσταση των συνειδήσεων», μελετήστε τον πίνακα του Εγγονόπουλου. Χωριστείτε σε ομάδες και δώστε, κάθε ομάδα ξεχωριστά, μια δική σας ερμηνεία στον πίνακα. Στη συνέχεια ανακοινώστε στην ολομέλεια της τάξης τα συμπεράσματα της συζήτησής σας, τεκμηριώνοντας με επιχειρήματα.
3. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα κείμενα της ενότητας, κατά τη γνώμη σας, ποιος από τους Μακαρισμούς είναι αρκετά επαναστατικός και ανατρεπτικός για την εποχή μας;
4. Μόλις διαβάσετε το κείμενο Μτ 25-34 σημειώστε αυθόρμητα δέκα λέξεις που να εκφράζουν τις εντυπώσεις σας. Στη συνέχεια μελετήστε προσεκτικά το κείμενο του Οδ. Ελύτη. Με ωριμότερη σκέψη, γράψτε ξανά δέκα λέξεις γύρω από το κείμενο. Υπάρχει διαφορά μεταξύ της αρχικής και της τελευταίας προσέγγισης;
5. Αναζητήστε στο λεξικό την ετυμολογία και σημασίες της λέξης «συγχώρηση». Συζητήστε στην ομάδα σας για ποιον λόγο ο «εγωκεντρισμός» που αναφέρει ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος είναι εμπόδιο για τη συγχώρηση.
6. Διαβάστε τον Ύμνο της Αγάπης. Στη συνέχεια προσπαθήστε να ολοκληρώσετε, ατομικά και με λίγες

λέξεις, τη φράση «Αγάπη είναι…» ή τη φράση «Αγάπη δεν είναι…». Συνενώστε όλες τις φράσεις της τάξης. Απαγγείλετε τη δημιουργία σας στην τάξη.

7. **Ξαναγράψτε και αναδομήστε το κείμενο του Αγίου Σιλουανού, βάζοντας δικές σας ιδέες, ξεκινώντας με τη φράση: «Κύριε, σκόρπισε τη χάρη Σου στη γη…».**
8. **Χωριστείτε σε ομάδες. Διαβάστε την περικοπή Ρωμ 8, 18-23. Στη συνέχεια, γράψτε σε μια κόλλα χαρτί όλες τις λέξεις και φράσεις (από το κείμενο που διαβάσατε), οι οποίες συνδέονται με την έννοια «κτίση». Κατόπιν, εξηγήστε στην ολομέλεια της τάξης τον τρόπο με τον οποίον συνδέονται με την έννοια «κτίση» όλες οι λέξεις και οι φράσεις που εντοπίσατε στο κείμενο.**
9. **Με έμπνευση από το κείμενο του Μηνύματος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου σχεδιάστε μια δράση με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος. Αν θέλετε, επικεντρωθείτε στα ειδικότερα προβλήματα που αναφέρει το τραγούδι των Μ. Χατζιδάκι - Ν. Γκάτσου.**

20. Η Βασιλεία του Θεού. Τι είναι τελικά;

i. Ζωή γεμάτη χαρά και δημιουργία

«Λοιπόν, αδελφοί μου, να χαίρεστε, να προοδεύετε, να συμπαραστέκεστε ο ένας στον άλλο· να μην έχετε διαφωνίες, να έχετε ειρήνη, κι ο Θεός που χαρίζει την αγάπη και την ειρήνη θα είναι μαζί σας».

(Β΄ Κορ 13, 11)

«Η βασιλεία του Θεού δεν είναι φαγητό και ποτά, αλλά δικαιοσύνη, ειρήνη και χαρά, που δίνει το Άγιο Πνεύμα».

(Ρωμ 14, 18)

Δώδεκα παιδιά στους δρόμους, δώδεκα παιδιά,
πήραν τη βροχή στους ώμους, δώδεκα παιδιά,
κράτησαν ψηλά τον ήλιο, κάνανε το κρύο φίλο,
πήγαν πιο μακριά κι απ' τα πουλιά.
Βρήκαν στην κορφή, την παλιά πληγή,
το χρυσό μαχαίρι του ληστή…
Δώδεκα παιδιά στους δρόμους, δώδεκα σπαθιά,
πήραν το Χριστό στους ώμους δώδεκα παιδιά,
χάραξαν στη γη τους νόμους, άνοιξαν στη νύχτα δρόμους
κι έγινε η αγάπη πιο βαθιά.
Γράψαν μιαν ευχή, να μη ξεχαστεί,
κάτω από το χώμα η γιορτή […]

Χριστοδούλου Δ., Λοΐζος Μ.

Ανώνυμο (Γιώργος Σικελιώτης)

Αγωνιστές (Α. Τάσος, 1973-75)

Ο άγιος Χριστοφόρος βαστάζει στους ώμους τον Χριστό

Ο Ευαγγελισμός (λεπτομέρεια, Η συμφωνία των αγγέλων), Δομήνικος Θεοτοκόπουλος

ii. Ο Θεός προσκαλεί όλους τους ανθρώπους στη βασιλεία Του (Λκ 14, 16-24)

Η παραβολή του μεγάλου δείπνου

«Κάποιος από 'κείνους που έτρωγαν μαζί με τον Ιησού, του είπε: "Μακάριος όποιος πάρει μέρος στο τραπέζι της βασιλείας του Θεού". Κι ο Ιησούς τού είπε: " Ένας άνθρωπος ετοίμασε μεγάλο δείπνο και κάλεσε πολλούς. Όταν ήρθε η ώρα του δείπνου, έστειλε το δούλο του να πει στους καλεσμένους: Ελάτε, όλα είναι πια έτοιμα. Τότε άρχισαν, ο ένας μετά τον άλλο, να βρίσκουν δικαιολογίες: Ο πρώτος τού είπε: " Έχω αγοράσει ένα χωράφι και πρέπει να πάω να το δω· σε παρακαλώ, θεώρησέ με δικαιολογημένο". Άλλος τού είπε: " Έχω αγοράσει πέντε ζευγάρια

βόδια και πάω να τα δοκιμάσω· σε παρακαλώ, δικαιολόγησέ με”. Κι ένας άλλος τού είπε: “Είμαι νιόπαντρος και γι’ αυτό δεν μπορώ να έρθω”. Γύρισε ο δούλος εκείνος και τα είπε αυτά στον κύριό του. Τότε ο οικοδεσπότης οργισμένος είπε στο δούλο του: “Πήγαινε γρήγορα στις πλατείες και στους δρόμους της πόλης και φέρε μέσα τους φτωχούς, τους ανάπηρους, τους κουτσούς και τους τυφλούς”. Όταν γύρισε ο δούλος τού είπε: “Κύριε, αυτό που πρόσταξες έγινε και υπάρχει ακόμη χώρος”. Είπε πάλι ο κύριος στο δούλο: “Πήγαινε έξω από την πόλη στους δρόμους και στα μονοπάτια κι ανάγκασέ τους να έρθουν, για να γεμίσει το σπίτι μου· γιατί σας βεβαιώνω πως κανένας από ’κείνους που κάλεσα δε θα γευτεί το δείπνο μου”».

(Λκ 14, 16-24)

iii. «Η βασιλεία του Θεού εντός ημών εστίν» (Λκ, 17, 21)

Η Βασιλεία του Θεού είναι ήδη παρούσα, «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστιν»

Η ετοιμασία του Θρόνου (Μητρόπολη Μυστρά, 13ος αι.)

«Όταν ρωτήθηκε από τους Φαρισαίους ο Ιησούς πότε έρχεται η βασιλεία του Θεού, τούς απάντησε: "Η βασιλεία του Θεού δεν έρχεται με τρόπο φανερό σε όλους. Δε θα πούνε να, εδώ είναι ή εκεί, γιατί η βασιλεία του Θεού είναι κιόλας ανάμεσά σας"».
(Λκ, 17, 21)

iv. Η Βασιλεία του Θεού όχι μόνο ως όραμα, αλλά και ως πρόγευση μέσα στην ιστορία

Για να προσεγγίσουμε καλύτερα το νόημα της φράσης «Βασιλεία του Θεού», αξίζει τον κόπο να ρίξουμε μια ματιά στη βιβλική διήγηση, η οποία περιγράφει το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού.

Το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού έχει ιδιαίτερη σημασία και σπουδαιότητα: προσφέρει μία ξεκάθαρη απάντηση στο ερώτημα «Κι εσείς ποιος λέτε ότι είμαι;» (Μκ 8, 29), το οποίο ο ίδιος λίγο πριν έθεσε στους μαθητές Του.

«Ύστερα από έξι μέρες, παίρνει ο Ιησούς ιδιαιτέρως μόνο τον Πέτρο, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη, και τους ανεβάζει σ' ένα ψηλό βουνό. Εκεί μεταμορφώθηκε μπροστά τους, τα ρούχα του έγιναν αστραφτερά, κατάλευκα σαν το χιόνι […]. Εμφανίστηκε σ' αυτούς ο Ηλίας μαζί με τον Μωυσή, και συζητούσαν με τον Ιησού.

(Μκ 9, 2-4)

«Λέει τότε ο Πέτρος στον Ιησού: "Διδάσκαλε, είναι ωραία να μείνουμε εδώ! […]". Δεν ήξερε τι να πει, γιατί είχαν κυριευτεί από τρόμο. Ήρθε τότε ένα σύννεφο και τους σκέπασε, και μια φωνή ακούστηκε μέσα από το σύννεφο: "Αυτός είναι ο αγαπημένος μου Υιός· αυτόν ν' ακούτε". Και ξαφνικά, όταν έστρεψαν τριγύρω τα βλέμματά τους, δεν είδαν κανέναν, παρά τον Ιησού μόνον μαζί τους».

(Μκ 9, 2-8)

Ο Ιησούς οδηγεί τους μαθητές Του Πέτρο, Ιάκωβο και Ιωάννη σ' ένα βουνό. Εκεί μεταμορφώνεται, δηλαδή αποκτά μία διαφορετική μορφή από εκείνην με την οποίαν όλοι γύρω Τον γνώριζαν. Το χρώμα των ρούχων Του αλλάζει, γίνεται αστραφτερό και λευκό σαν το χιόνι. Στη συνέχεια εμφανίζεται ο προφήτης Ηλίας και ο Μωυσής, οι οποίοι και συνομιλούν μαζί Του. Χαρακτηριστικό στοιχείο της Μεταμόρφωσης είναι η παρουσία του Φωτός του Τριαδικού Θεού, αυτού που η Εκκλησία μας ονομάζει Άκτιστο Φως.

Καθώς ακούγεται η φωνή του Θεού Πατέρα «Αυτός είναι ο αγαπημένος μου Υιός», φανερώνεται ότι ο Ιησούς είναι ο Χριστός, το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, ο αναμενόμενος Μεσσίας.

Η Μεταμόρφωση (Ιερά Μονή Αγίας Αικατερίνης, Όρος Σινά, 12ος αι.)

Η θέα του φωτός και της δόξας του μεταμορφωμένου Ιησού, όπως επίσης και το άκουσμα της φωνής του Πατέρα, είναι μία εμπειρία που γεύονται ο Πέτρος, ο Ιάκωβος και ο Ιωάννης. Στην εμπειρία αυτή αποτυπώνονται τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά της Βασιλείας του Θεού.

α. Στη Βασιλεία του Θεού κυριαρχεί το φως και η δόξα του Τριαδικού Θεού.

β. Προϋπόθεση για να εισέλθει κάποιος σ' αυτήν, δεν είναι η εφαρμογή των διατάξεων του Μωσαϊκού Νόμου. Η Βασιλεία του Θεού είναι δωρεά και όχι αποτέλεσμα ανθρώπινων προσπαθειών.

γ. Δεν είναι μία εγκόσμια εξουσία, όπως αυτή των Ρωμαίων αυτοκρατόρων, αλλά μία εμπειρία ζωής και κοινωνίας με τον Θεό Πατέρα.

δ. Δεν αποτελεί όνειρο για ένα απώτερο μέλλον· η βίωσή της ξεκινά ήδη από αυτήν την επίγεια ζωή.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 169.

Η Μεταμόρφωση (Raffaello Sanzio da Urbino) (Στο κάτω μέρος του πίνακα, δεξιά, διακρίνεται ο πατέρας του δαιμονισμένου νέου φορώντας πράσινο χιτώνα)

Μετά το συγκλονιστικό γεγονός της Μεταμόρφωσης, ο Ιησούς πραγματοποιεί ένα ακόμη θαυμαστό γεγονός: θεραπεύει έναν δαιμονισμένο νέο, πραγματικά παραμορφωμένο λόγω του δαιμονικού πνεύματος που είχε μέσα του. Έτσι, φανερώνεται: πρώτον, ότι ο Ιησούς είναι ο Μεσσίας, ο Υιός του Θεού, ο Δημιουργός και Κύριος του σύμπαντος· δεύτερον, ότι η αποστολή Του είναι να

ελευθερώσει τον άνθρωπο από την εξουσία και την κυριαρχία του διαβόλου, θεμελιώνοντας τον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

Στο Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο, η θεραπεία του παραμορφωμένου νέου τοποθετείται ακριβώς μετά τη Μεταμόρφωση του Χριστού και πριν τη σταυρική Του θυσία. Γιατί άραγε; Η πορεία αυτή του Ιησού έχει ένα ιδιαίτερο νόημα: Ο μεταμορφωμένος Ιησούς δεν παραμένει σε πελάγη ησυχίας, όπως Του προτείνει ο Απόστολος Πέτρος (Μκ 9,5). Απεναντίας, σπεύδει να συναντήσει τον κόσμο που αυτοκαστρέφεται από το βάρος της αμαρτίας και της απιστίας του. Αυτήν ακριβώς την πορεία καλείται να ακολουθήσει και κάθε μαθητής του Ιησού, που θέλει να γευτεί τη Βασιλεία του Θεού. Άλλωστε, η αληθινή μεταμόρφωση του ανθρώπου δεν επιτυγχάνεται με την απομάκρυνση από τον κόσμο, αλλά μέσω της συνάντησης μαζί του. Μεταμόρφωση σημαίνει εν Χριστώ εξαγιασμός όλου του κόσμου!

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 170.

«Σας βεβαιώνω πως υπάρχουν μερικοί ανάμεσα σ' αυτούς που βρίσκονται εδώ, οι ο ποίοι δε θα γευτούν το θάνατο, πριν δουν να έρχεται δυναμικά η βασιλεία του Θεού».
(Μκ 9, 1)

Ο κρυμμένος θησαυρός

«Η βασιλεία των ουρανών μοιάζει επίσης με θησαυρό κρυμμένο στο χωράφι, που τον βρήκε ένας άνθρωπος και τον έκρυψε, κι όλος χαρά πάει και πουλάει όλα όσα έχει κι αγοράζει εκείνο το χωράφι».

(Μτ 13, 44)

Το πανάκριβο μαργαριτάρι

«Η βασιλεία των ουρανών πάλι μοιάζει μ' έναν έμπορο, που ζητούσε να βρει όμορφα μαργαριτάρια. Κι όταν βρήκε ένα πανάκριβο μαργαριτάρι, πήγε και πούλησε όλα όσα είχε και το αγόρασε».

(Μτ 13, 45)

«Μιλώντας για Βασιλεία του Θεού εννοούμε την καινούρια ανθρωπότητα που άρχισε με τον ερχομό και το έργο του Χριστού. Αυτή προσφέρει έναν νέο τρόπο ζωής, όπου κυριαρχούν: α) Η πίστη στον φιλάνθρωπο και αληθινό Θεό. β) Οι αλλιώτικες σχέσεις προς τον Θεό, τον συνάνθρωπο και τον κόσμο. Δηλαδή σχέσεις αγάπης, αδελφοσύνης, ελπίδας, ειρήνης και δικαιοσύνης. Αυτή η νέα πραγματικότητα ζωής προχωρά αθόρυβα και ασταμάτητα. Το πλήρωμά της θα φανερωθεί στο τέλος του κόσμου, μετά τη Δευτέρα Παρουσία του Χριστού».

Πηγή: Γιώργος Τσανανάς / Απόστολος Μπάρλος, Θρησκευτικά Β' Γυμνασίου. Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του, σελ. 56.

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. **Η παραβολή του δείπνου περιέχει πολλές συμβολικές εικόνες. Στην ομάδα σας συζητήστε και σχολιάστε ένα στιγμιότυπο από την παραβολή. Στην ολομέλεια της τάξης αναζητήστε το κρυμμένο νόημα των εικόνων.**

2. **Διαβάστε τα βιβλικά κείμενα της διδακτικής αυτής ενότητας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αναφορές στον «θησαυρό» και το «μαργαριτάρι» έχουν συμβολικό νόημα, οργανώστε ένα κατάλογο… υπενθυμίσεων, όπου σε δύο στήλες να σημειώσετε ιδέες από την πραγματική ζωή: «1η στήλη: Αξίζει να... "πουλήσω"», «2η στήλη: Αξίζει να… "αγοράσω"». Στη συνέχεια συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης για τον τρόπο με τον οποίον οι δύο στήλες που συντάξατε, συνδέονται, ή όχι, με τα βιβλικά κείμενα της διδακτικής αυτής ενότητας.**

Ζ΄ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Εκκλησία ως κιβωτός σ' ένα ταξίδι χωρίς τέλος

Η κιβωτός του Νώε στο όρος Αραράτ (Simon de Myle-Sotheby's Paris, 23 Juni 2011, Lot 30)

Εισαγωγικά

Από τις πρώτες σελίδες του βιβλίου αυτού έγινε λόγος για τη συνάντηση Θεού και ανθρώπου. Μάλιστα, χαρακτηρίσαμε τη συνάντηση αυτή ως ένα ταξίδι, οι περιπέτειες του οποίου καταγράφονται στα κείμενα της Αγίας Γραφής. Στην τελευταία Θεματική Ενότητα, θα δούμε ότι το ταξίδι αυτό… δεν τελειώνει ποτέ! Είναι μία κοινή πορεία Θεού και ανθρώπου μέσα στην Εκκλησία, μια πορεία προς τα Έσχατα. Τι σημαίνει αυτό; Θα το δούμε στις σελίδες που ακολουθούν.

Περιεχόμενα – Διδακτικές Ενότητες

21. Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου συνεχίζεται… Η Αποκάλυψη του Ιωάννη
22. Η πορεία προς τα έσχατα μέσα από εικόνες και παραβολές
23. Η ζωή μαζί με τον Χριστό: μια πορεία γεμάτη εκπλήξεις

21. Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου συνεχίζεται… Η Αποκάλυψη του Ιωάννη

i. Η έννοια της Προφητείας και του Αποκαλυπτισμού: Παρηγοριά σε περιόδους ατομικής και συλλογικής κρίσης

Στην παρακάτω εικόνα βλέπουμε μία σκηνή από το τελευταίο βιβλίο της Αγίας Γραφής, που έχει τον τίτλο «Αποκάλυψις Ιωάννου». Έχουμε ακούσει ξανά τη λέξη αυτή; Τι μπορεί να σημαίνει; Το βιβλίο της Αποκάλυψης συγγράφεται τον 1ο αιώνα μ.Χ., σε μια εποχή κατά την οποίαν ο αυτοκράτορας της Ρώμης προβάλλεται ως Κύριος και Θεός.

Εικονογράφηση του κεφαλαίου 1 της Αποκάλυψης
Άθως, Μονή Καρακάλλου. (Τοιχογραφία στον εξωνάρθηκα του καθολικού, 1767)

Στους πρώτους στίχους του βιβλίου αυτού, διαβάζουμε τα ακόλουθα:
«Μακάριος ο αναγνώστης κι όσοι ακούνε τα λόγια τούτης της προφητείας και τηρούν όσα λέει αυτό το βιβλίο· γιατί πλησιάζει ο καιρός».

(Απ 1,3).

Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος και ο Άγιος Πρόχορος στο σπήλαιο της Αποκάλυψης

Εικονογραφημένο χειρόγραφο της Αποκάλυψης του Ιωάννη. (Cloisters Apocalypse, 14ος αι., Νέα Υόρκη)

Η Αποκάλυψη χαρακτηρίζεται ως προφητεία. Γιατί άραγε; Δι ότι το κείμενο αυτό ήταν προ ορισμένο να αναγνωσθεί στη Θεία Λατρεία των πρώτων Χριστιανών. Και τι περιέχει το βιβλίο αυτό; Είναι γεμάτο από ορισμένα πρωτόγνωρα «οράματα», δηλαδή περιγραφές για πράγματα και καταστάσεις με εικόνες και παρομοιώσεις που δεν προέρχονται από την καθημερινότητά μας. Αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα του κειμένου της Αποκάλυψης είναι συμβολική, δηλαδή έχει ένα νόημα που είναι «κρυμμένο» πίσω από τις λέξεις. Στην Αποκάλυψη του Ιωάννη υπάρχουν κάποιες σπουδαίες αλήθειες για το παρόν αλλά και για το μέλλον του ανθρώπου! Μας μεταφέρει ορισμένα σημαντικά μηνύματα για το τέλος της ανθρώπινης ιστορίας και για την αρχή μιας καινούριας σελίδας στην ανθρωπότητα, η οποία θ' αρχίσει με τη Δευτέρα Παρουσία του

Χριστού και την ανάσταση των νεκρών.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σσ. 213-214

Ο Ιωάννης στην Πάτμο ατενίζει τα οράματα της Αποκάλυψης (Hans Memling, 15ος αι.)

ii. Ο Ιωάννης εξόριστος στην Πάτμο σε μια εποχή… «διαδικτυακή»

Μονή Ξηροποτάμου Εξωνάρθηκας 1783 Έργο των ζωγράφων Κωνσταντίνου, Αθανασίου και Ναούμ από την Κορυτσά

«Αυτό το βιβλίο περιέχει την αποκάλυψη που έδωσε ο Θεός στον Ιησού Χριστό, για να φανερώσει στους δούλους Του αυτά που είναι καθορισμένα να γίνουν πολύ σύντομα. Ο Ιησούς έστειλε τον άγγελό Του και τα αποκάλυψε στο δούλο Του τον Ιωάννη, ο οποίος έδωσε μαρτυρία για το λόγο του Θεού και για τον Ιησού Χριστό· γράφει όσα είδε»
(Απ 1, 1)

Διαβάζοντας τον τίτλο του βιβλίου της Αποκάλυψης τι συμπεραίνουμε για τον συγγραφέα του;

Το όνομά του είναι «Ιωάννης». Η Αποκάλυψη που αυτός συγγράφει, είναι ένα κείμενο το οποίο απευθύνεται στους Χριστιανούς 7 Εκκλησιών της Μικράς Ασίας.

Οι τέσσερις καβαλάρηδες της Αποκάλυψης (Viktor Mikhaylovich Vasnetsov, 1887)

Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στην Πάτμο

Βέβαια, τα μηνύματά του είναι πάντοτε επίκαιρα για τους χριστιανούς όλων των εποχών. Άρα «μιλάει» και σ' εμάς σήμερα.

Το σπήλαιο της Αποκάλυψης

Όταν ο Ιωάννης γράφει το βιβλίο της Αποκάλυψης, αυτοκράτορας της Ρώμης είναι ο Δομιτιανός· επιθυμία του είναι να ενώσει τους κατοίκους της αυτοκρατορίας κάτω από τη «σκέπη» μιας κοινής θρησκείας: της λατρείας του αυτοκράτορα. Έτσι, λοιπόν, σε όλες τις πόλεις κατασκευάζονται αγάλματά του, και δίδεται η εντολή σε όλους τους υπηκόους να λατρεύουν τον αυτοκράτορα ως θεό. Όποιος δεν υπακούει στη διαταγή αυτή, έχει κυρώσεις και ποινές. Ο Ιωάννης ζει στην Έφεσο, μια πόλη της Μ. Ασίας· αρνείται να λατρεύσει τον Δομιτιανό ως θεό, και εξαιτίας αυτής της άρνησης εξορίζεται σ' ένα άγονο νησί των Δωδεκανήσων, στην Πάτμο.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 216.

iii. Ο Χριστός, ο αληθινός Μεσσίας της ανθρωπότητας: Το εσφαγμένο Αρνίο ανοίγει το Βιβλίο της Ιστορίας (Απ 1)· (Απ 5)

Και ενώ κατά τον 1ο αι. μ.Χ. προβάλλεται ο αυτοκράτορας ως θεός και ευεργέτης των ανθρώπων, η Αποκάλυψη κάνει λόγο για τον αληθινό Θεό και προτείνει σε κάθε χριστιανό να Τον αγαπήσει με όλη την καρδιά του και να απομακρυνθεί από κάθε είδωλο και από κάθε ψεύτικο θεό. Πώς όμως εμφανίζεται ο αληθινός Θεός και Κύριος του κόσμου και της ιστορίας;

Ο Αμνός με το επτασφράγιστο βιβλίο (Bamberger Apokalypse, Insel Reichenau, Γερμανία, α' μισό 11ου αι.)

Είναι κάποιος παντοδύναμος βασιλιάς με μυριάδες στρατιώτες γύρω του; Όχι! Είναι ένα άκακο Αρνί, που όμως έχει δόξα και δύναμη! Ας προβληματιστούμε λιγάκι στο σημείο αυτό: τι μπορεί να συμβολίζει αυτή η εικόνα; Γιατί ο αληθινός Θεός, ο Μεσσίας, παρουσιάζεται ως Αρνίο σε αντίθεση προς το Θηρίο; Μπορούμε να σκεφτούμε ποια είναι τα χαρακτηριστικά του;

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 217.

iv. «Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· […] ναί, ἔρχομαι ταχύ. ἀμήν, ναὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ»: Το αισιόδοξο μήνυμα της Αποκάλυψης (Απ 21-22)

Στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου της Αποκάλυψης διαβάζουμε τα εξής λόγια: «"Εγώ είμαι το Άλφα και το Ωμέγα", λέει ο Θεός, ο Παντοκράτορας Κύριος, αυτός που αληθινά υπάρχει και υπήρχε και θα 'ρθεί». (Απ 1,8). Αυτό σημαίνει ότι ο Θεός δεν θα εμφανιστεί ξαφνικά στο τέλος της ανθρώπινης ιστορίας, αλλά είναι συνεχώς δίπλα μας, κοντά μας.

Η Αποκάλυψη του Ιωάννη (Φορητή εικόνα η οποία αποδίδεται στον ζωγράφο Μιχαήλ Πρέβελη, περίπου 1750

Ίσως θεωρούμε ότι η Αποκάλυψη περιγράφει σκηνές πολύ τρομακτικές, που προκαλούν φόβο. Το βιβλίο αυτό όμως δεν γράφτηκε γι' αυτό τον σκοπό· δεν θέλει να προκαλέσει φόβο, ούτε αγωνία, ούτε στενοχώρια.

Το μήνυμα του βιβλίου είναι μήνυμα αισιοδοξίας, χαράς και ελπίδας. Μας λέει με απλά λόγια ότι μπορεί στη ζωή μας να συναντήσουμε δυσκολίες· μπορεί

στον κόσμο αυτόν να κυβερνά τις περισσότερες φορές η αδικία. Ωστόσο, όλα αυτά έχουν «ημερομηνία λήξεως». Όλα κάποτε θα τελειώσουν, διότι καθώς θα έρθει για δεύτερη φορά ο Χριστός (Δευτέρα Παρουσία), τότε όλος ο κόσμος θα γίνει καινούριος και θα βασιλεύει μόνον η αγάπη και φιλανθρωπία του Τριαδικού Θεού! Τότε θα φανερωθεί πλήρως ο καινούριος κόσμος της Βασιλείας Του.

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α' Εκκλησιαστικού Γυμνασίου (υπό έκδοση), σελ. 218.

v. Η πραγματική συμμετοχή στη λατρεία, τη διακονία και τη μαρτυρία της Εκκλησίας ως Αποκάλυψη της Αποκάλυψης

Στη θεία Λειτουργία, και συγκεκριμένα στο «Πάτερ ἡμῶν», συναντούμε μία πολύ όμορφη φράση: «ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου»· και λίγο μετά από την ανάγνωση της προσευχής αυτής, ακολουθεί η Θεία Μετάληψη, δηλαδή οι πιστοί κοινωνούν το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Οι χριστιανοί ποθούν και προσδοκούν τη Βασιλεία του Θεού. Και τι σημαίνει αυτό; Δείχνει ότι οι χριστιανοί έχουν έναν μεγάλο πόθο: να ενωθούν τα ουράνια με τα επίγεια· η χάρη και η παρουσία του Θεού να απλωθεί σ' όλη τη γη· και ο κόσμος ν' αλλάξει. Να γίνει καινούριος! Να γεμίσει από την παρουσία του Θεού! Η Εκκλησία εκφράζει την προσδοκία της: «ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου», και ο Χριστός απαντά στην προσδοκία αυτή προσφέροντας το Σώμα και το Αίμα Του.

Έναν τέτοιο παρόμοιο διάλογο διαβάζουμε στο τέλος του βιβλίου της Αποκάλυψης: «Ναι, ἐρχομαι σύντομα», διακηρύσσει ο Χριστός· και η Εκκλησία απαντά «Αμήν· ναι, ἐλα Κύριε Ιησού».

Είναι ολοφάνερο ότι το βιβλίο της Αποκάλυψης χρησιμοποιούνταν στη Θεία Λειτουργία των πρώτων Χριστιανών. Και μετά από την ανάγνωση αυτού του διαλόγου, μάλλον ακολουθούσε η Θεία Κοινωνία.

Με τον τρόπο αυτό, οι πρώτοι Χριστιανοί προγεύονταν τη Δευτέρα Παρουσία του Χριστού και έτσι βίωναν με ζωντάνια όλες τις σπουδαίες αλήθειες της Αποκάλυψης, δηλαδή είχαν εμπειρία αυτού του «ταξιδιού» που, όπως είδαμε στη 2η ενότητα, ξεκίνησε με τη Δημιουργία του κόσμου και θα συνεχιστεί μετά το τέλος της ιστορίας με την Δεύτερη Έλευση του Χριστού στον κόσμο και την Ανάσταση των νεκρών!

Πηγή: Σωτήριος Δεσπότης / Νικόλαος Παύλου / Αθανάσιος Στογιαννίδης, Θέματα από την Αγία Γραφή. Α’ Εκκλησιαστικού Γυμνασίου **(υπό έκδοση), σσ. 218219**

Η νέα Ιερουσαλήμ (Bamberger Apokalypse, Insel-Reichenau, Γερμανία, 11ος αι.)

«Λάβετε φάγετε τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου»

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Συζητήστε στην τάξη το παρακάτω ερώτημα: Τι έρχεται στον νου σας, όταν ακούτε τη λέξη «Αποκάλυψη»;
2. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το παρακάτω ερώτημα:
   -Ποια ιστορικά στοιχεία γνωρίζετε για τον Ιωάννη, τον συγγραφέας της Αποκάλυψης; Στη συνέχεια ανακοινώστε στην ολομέλεια της τάξης τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.
3. Αναζητήστε φωτογραφίες που απεικονίζουν τα τεχνολογικά επιτεύγματα της παγκοσμιοποίησης. Κατόπιν, γράψτε για κάθε φωτογραφία μία λεζάντα ξεκινώντας με τις λέξεις «Ζούμε στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι σήμερα…»
4. Αναζητήστε έναν χάρτη της Μικράς Ασίας και πάνω σ' αυτόν σημειώστε τις Εκκλησίες της Αποκάλυψης.
5. Μεταφερθείτε στη θέση ενός χριστιανού της Μικράς Ασίας, ο οποίος ζει την εποχή του Ιωάννη, και διαβάζει την Αποκάλυψη. Περιγράψτε τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.
6. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας το παρακάτω ερώτημα:
   -Ποια επίδραση μπορεί να έχει στον σημερινό άνθρωπο η Αποκάλυψη του Ιωάννη; Στη συνέχεια ανακοινώστε στην ολομέλεια της τάξης τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.

22. Η πορεία προς τα έσχατα μέσα από εικόνες και παραβολές

i. Ο κόσμος και η ιστορία οδεύει προς ένα τέλος (Έσχατα)

«Η ανθρωπότητα είναι καταδικασμένη και πρέπει να βρει ένα άλλο μέρος να ζει εκτός του πλανήτη Γη, αν θέλει να επιβιώσει μέσα στα επόμενα 1.000 χρόνια.

Όπως υποστηρίζει ο θεωρητικός φυσικός Στίβεν Χόκινγκ, η καλύτερη πιθανότητα για να επιβιώσουμε ως είδος είναι να φύγουμε από τον πλανήτη που μας φιλοξενεί και να δημιουργήσουμε αποικίες σε άλλους.

Μιλώντας στο Oxford University Union, ο Χόκινγκ τόνισε πως η ανθρωπότητα δεν θα επιβιώσει πάνω από 1.000 χρόνια στη Γη, εξαιτίας των φυσικών καταστροφών, της κλιματικής αλλαγής, των πυρηνικών και άλλων καταστροφικών παραγόντων».

Πηγή: Ειδησεογραφία από τον δικτυακό τόπο του «CNN»

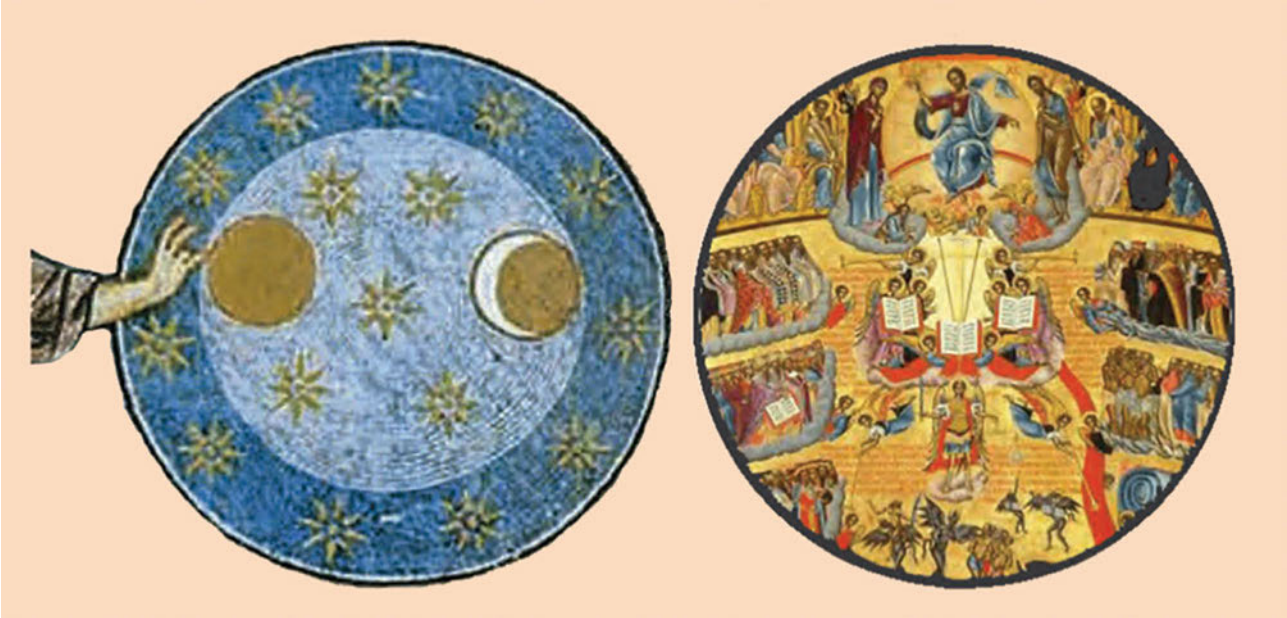
«Η νέα πρόβλεψη για το τέλος του κόσμου μας δεν μας έρχεται ούτε από κάποιο σενάριο του Χόλιγουντ, ούτε πρόκειται για αρχαία "προφητεία" ή παράλογη πεποίθηση φανατικών πιστών. Είναι οι επιστήμονες που το λένε, οι οποίοι μπορεί να μην μιλάνε για την καταστροφή του πλανήτη, αλλά σίγουρα προεξοφλούν το τέλος του πολιτισμού όπως τον γνωρίζουμε σήμερα. Η μελέτη που χρηματοδοτήθηκε από το Κέντρο Διαστημικών Πτήσεων Γκοντάρ της NASA προβλέπει ότι σύσσωμος ο ανεπτυγμένος κόσμος οδεύει προς την καταστροφή, αφού ο βιομηχανικός πολιτισμός θα καταρρεύσει μέσα στις επόμενες δεκαετίες…

Διερευνώντας την ανθρώπινη και φυσική δυναμική όλων των ιστορικών παραδειγμάτων, οι επιστήμονες εντόπισαν τους κυριότερους παράγοντες, που όταν βρίσκονται σε κρίση, οδηγούν στην παρακμή των πολιτισμών και οι οποίοι φαίνονται να απειλούν και τον δικό μας. Αυτοί είναι: ο πληθυσμός, το κλίμα, το νερό, η γεωργία και η ενέργεια. Όπως εξηγούν, οι παράγοντες αυτοί μπορούν να οδηγήσουν στην κατάρρευση, όταν συσχετίζονται με τρόπο ο οποίος δημιουργεί δύο καίρια κοινωνικά χαρακτηριστικά: «την υπερεκμετάλλευση των πόρων» και τη «διαστρωμάτωση της κοινωνίας στις ελίτ (πλούσιοι) και στις μάζες (φτωχοί)»».

Πηγή: Ειδησεογραφία από τον δικτυακό τόπο «TRIBUNE»

«Καθώς ο κόσμος παρακολουθεί έκπληκτος τα δραματικά γεγονότα των τελευταίων ετών στην Ανατολική Ευρώπη –την κατάρρευση του κομμουνισμού και την αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης– ο Φράνσις Φουκουγιάμα προτείνει να στρέψουμε μαζί του την προσοχή μας σε ένα ερώτημα που είχαν θέσει οι μεγάλοι φιλόσοφοι των περασμένων αιώνων: Υπάρχει κάποια κατεύθυνση στην εξελικτική πορεία της ιστορίας της ανθρωπότητας; Και αν η Ιστορία έχει κάποια κατεύθυνση, τότε ποιο είναι το τέλος αυτής της πορείας; Και σε ποιο σημείο αυτής της πορείας, σε σχέση με το τέλος της, βρισκόμαστε τώρα;»

Από την παρουσίαση του βιβλίου: Francis Fukuyama, Το τέλος της Ιστορίας και ο τελευταίος άνθρωπος

Δημιουργία και Μέλλουσα Κρίση: το τέλος του κόσμου

ii. Η προσδοκία της Δευτέρας Παρουσίας

«Ο χαιρετισμός αυτός γράφεται από μένα τον Παύλο με το ίδιο μου το χέρι. Όποιος δεν αγαπάει τον Κύριο Ιησού Χριστό ας είναι χωρισμένος από το σώμα της εκκλησίας. Μαράν αθά – ο Κύριος έρχεται!».

(Α΄ Κορ 16, 21-22)

«Αυτός που τα επιβεβαιώνει όλα αυτά λέει: «Ναι, έρχομαι σύντομα». «Αμήν· ναι, έλα, Κύριε Ιησού»».

(Απ 22, 20)

«Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς».

Από το Σύμβολο της Πίστης

iii. Ανάσταση των νεκρών: «Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος». «Ποῦ σου ᾅδη τὸ κέντρον;»

«Γιατί ο ίδιος ο Χριστός πρέπει να βασιλεύει ωσότου ο Θεός υποτάξει σ' αυτόν όλους τους εχθρούς. Ο τελευταίος εχθρός που θα συντριφθεί είναι ο θάνατος

(Α΄ Κορ 15, 25-26)

«Πού είναι λοιπόν θάνατε το δηλητηριώδες κεντρί σου; Πού είναι άδη η νίκη σου; Αναστήθηκε ο Χριστός κι εσύ κατανικήθηκες! Αναστήθηκε ο Χριστός και οι δαίμονες έχουν κατακρημνισθεί! Αναστήθηκε ο Χριστός και οι άγγελοι χαίρονται! Αναστήθηκε ο Χριστός και η ζωή κυριαρχεί! Αναστήθηκε ο Χριστός και κανείς νεκρός δεν θα παραμείνει πλέον στο μνήμα!».

Ιωάννης Χρυσόστομος, Κατηχητικός Λόγος

Η Ανάστασις (Μονή Οσίου Λουκά, 11ος αι.)

Από τον Κανόνα του Μ. Σαββάτου

Βασιλεύει μεν ο άδης πάνω στο γένος των ανθρώπων· όμως δεν βασιλεύει αιώνια· διότι, όταν εσύ, κραταιέ, τέθηκες στον τάφο, με τη ζωαρχική παλάμη σου συνέτριψες τις κλειδαριές του θανάτου και κήρυξες λύτρωση αληθινή σ' αυτούς που από παλιά κοιμόντουσαν εκεί, Σωτήρα, με το να γίνεις ο πρώτος που αναστήθηκε εκ των νεκρών.

Ωδή στ΄

Ας νιώσει αγαλλίαση η κτίση, ας ευφρανθούν όλοι οι άνθρωποι επί της γης· διότι ο εχθρός άδης έχει ητηθεί κατά κράτος και απογυμνωθεί από τη δύναμή του. Ας ετοιμάσουν οι ευσεβείς γυναίκες τα μύρα τους και ας έλθουν στον τάφο να με προϋπαντήσουν. Τον Αδάμ και την Εύα, μαζί με το καταγόμενο από αυτούς γένος, λυτρώνω και την τρίτη ημέρα θ' αναστηθώ από τους νεκρούς.

Ωδή θ΄

iv. Τελική κρίση: Η παραβολή της κρίσης (Μτ 25, 31-46). «Και είδα έναν άσπρο θρόνο» (Απ 20, 11-14)

Η Μέλλουσα Κρίση (Giotto, 1305)
(λεπτομέρεια)

«Όταν θα έρθει ο Υιός του Ανθρώπου με όλη του τη μεγαλοπρέπεια και θα τον συνοδεύουν όλοι οι άγιοι άγγελοι, θα καθίσει στον βασιλικό θρόνο του. Τότε θα συναχθούν μπροστά του όλα τα έθνη, και θα τους ξεχωρίσει όπως ξεχωρίζει ο βοσκός τα πρόβατα από τα κατσίκια».

(Μτ 25, 31-46)

«Κι είδα ένα λευκό θρόνο κι εκείνον που καθόταν σ' αυτόν. Η γη κι ο ουρανός έφυγαν από μπροστά του κι εξαφανίστηκαν. Και είδα τους νεκρούς, μεγάλους και μικρούς, να στέκονται μπροστά στο θρόνο. Ανοίχτηκαν βιβλία, κι ύστερα ανοίχτηκε ένα άλλο βιβλίο, το βιβλίο της ζωής. Και κρίθηκαν οι νεκροί ανάλογα με τα έργα τους, που ήταν γραμμένα στα βιβλία».

(Απ 20, 11-14)

«Είδα αυτό το όνειρο. Ένας άνθρωπος παρουσιαζόταν στο κριτήριο του Κυρίου:

– "Κοίταξε, Θεέ μου", του έλεγε· "τήρησα τον νόμο σου", δεν έκανα τίποτε αισχρό, κακό ή αντίθρησκο. Κύριε, τα χέρια μου είναι καθαρά".
– "Ασφαλώς, ασφαλώς", του απαντούσε ο καλός Θεός... "αλλά είναι άδεια"».

Φολλερώ Ρ., Γάλλος ανθρωπιστής και ιεραπόστολος

ν. Ο Παράδεισος και η κόλαση: όχι θεϊκή αμοιβή ή τιμωρία, αλλά ατελείωτη ζωή μέσα στην αγκαλιά του Θεού ή απόλυτη άρνηση της μετοχής στη ζωή Του

Στην παραβολή του πλουσίου και του πτωχού Λαζάρου (Λκ 16, 19-31), ο Χριστός ονόμασε συμβολικά τη βασιλεία του Θεού «κόλπο Αβραάμ», δηλαδή αγκαλιά του Αβραάμ. Η φράση είναι συμβολική και σημαίνει: «κοντά στον Αβραάμ, κοντά στον Θεό».

Η πέμπτη σφραγίδα της Αποκάλυψης (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος)

«Διηγήθηκε ο αββάς Μακάριος ότι, περπατώντας κάποτε στην έρημο, βρήκε πεσμένο στο χώμα το κρανίο ενός νεκρού και, καθώς το σκούντησε με το φοινικένιο ραβδί του, άκουσε φωνή απ' αυτό. Το ρώτησε:
– Ποιος είσαι συ;

– Εγώ, αποκρίθηκε το κρανίο, ήμουν αρχιερέας των ειδώλων και των ειδωλολατρών που έμεναν σ' αυτόν τον τόπο. Κι εσύ είσαι ο πνευματοφόρος Μακάριος. Μάθε λοιπόν ότι οποιαδήποτε ώρα σπλαχνιστείς όσους βρίσκονται στην κόλαση και προσευχηθείς γι' αυτούς, παρηγορούνται λίγο.

– Ποια είναι η παρηγοριά και ποια η κόλαση; ρώτησε ο γέροντας.

– Όσο απέχει ο ουρανός από τη γη, απάντησε το κρανίο, τόσο είναι το βάθος της φωτιάς πού βρίσκεται από κάτω μας· σ' αυτή τη φωτιά είμαστε χωμένοι από τα πόδια μέχρι το κεφάλι μας. Και δεν μπορεί κανείς με το πρόσωπό του ν' αντικρίσει το πρόσωπο του άλλου, γιατί οι ράχες μας είναι κολλημένες μεταξύ τους. Όταν λοιπόν προσεύχεσαι για μας, βλέπει λιγάκι ο ένας το πρόσωπο του άλλου. Αυτή είναι η παρηγοριά.

Μόλις άκουσε αυτά ο γέροντας, αναστέναξε βαθιά και είπε: Αλίμονο στη μέρα που γεννήθηκε ο άνθρωπος ο αμαρτωλός. Καλύτερα θα ήταν να μην είχε γεννηθεί, όπως είπε και για τον Ιούδα ο Κύριος (Μτ 26, 24) [...]».

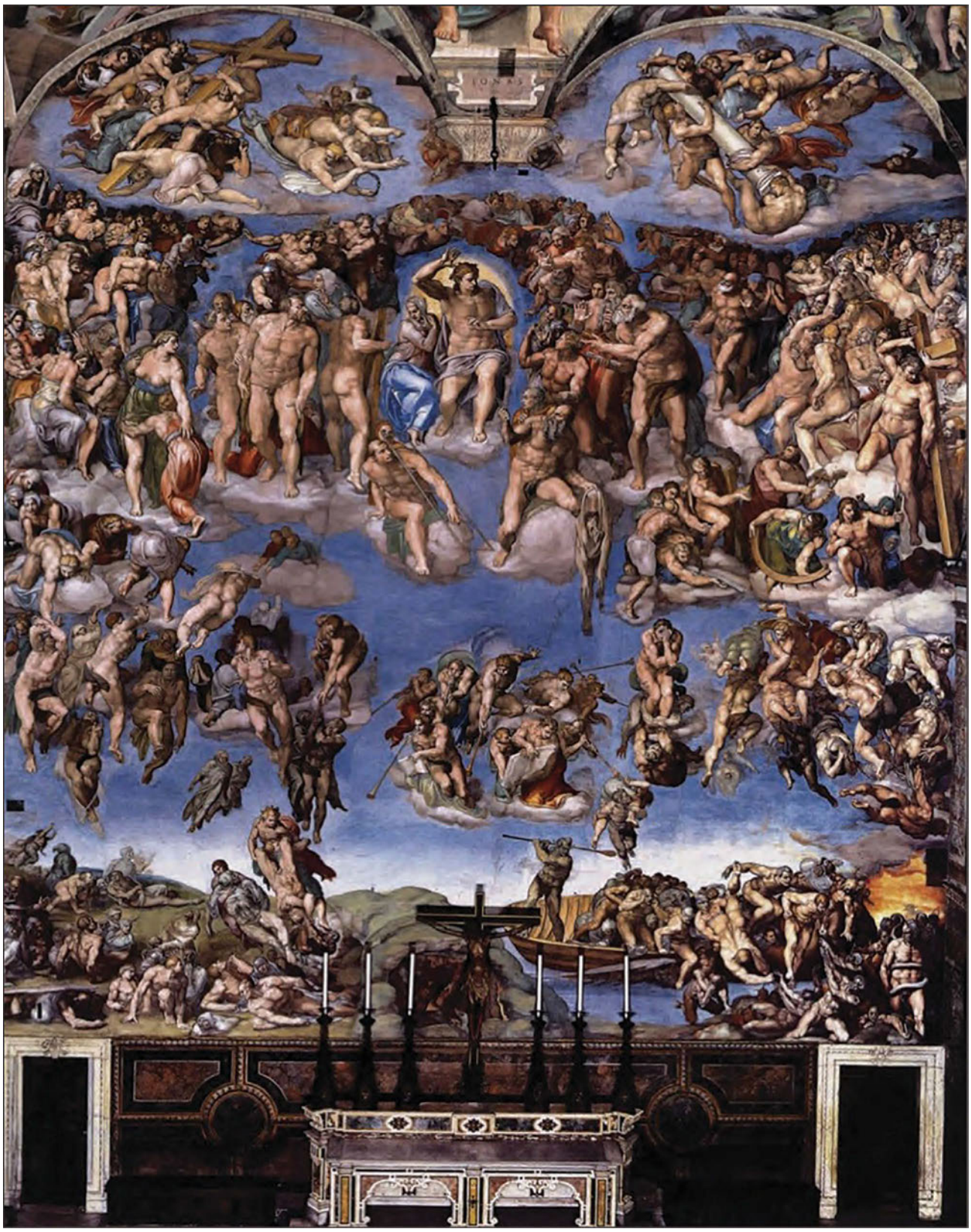
Από το Γεροντικό

«Και τούτο οφείλουμε να ξέρουμε, ότι ο Θεός δεν τιμωρεί κανέναν στο μέλλον, αλλά ο καθένας κάνει τον εαυτό του δεκτικό στη μετοχή του Θεού. Όμως η μετοχή του Θεού είναι τρυφή, ενώ η αμεθεξία Του, κόλαση […]

Γιατί τι είναι κόλαση παρά η στέρηση εκείνου που σφοδρά επιθυμεί κανείς; Κατά την αναλογία λοιπόν του πόθου, όσοι ποθούν τον Θεό ευφραίνονται και όσοι ποθούν την αμαρτία κολάζονται. […]

Και στην αιωνιότητα ο Θεός παρέχει σ' όλους τα αγαθά, γιατί είναι πηγή των αγαθών αναβλύζοντας σ' όλους την αγαθότητα, ενώ ο καθένας, καταπώς έκανε δεκτικό τον εαυτό του, μετέχει στο αγαθό […]».

Ιω. Δαμασκηνού, Κατά Μανιχαίων

Η τελική κρίση (Μιχαήλ Άγγελος, 16ος αι.)

«Αν κάποιος σας πει "να εδώ είναι ο Μεσσίας" ή "να εκεί είναι", μην τον πιστέψετε. Γιατί θα εμφανιστούν μεσσίες και ψευδοπροφήτες, που θα κάνουν μεγάλα και φοβερά θαύματα, για να σας παραπλανήσουν. […] Γιατί ο Υιός του ανθρώπου θα έλθει τόσο φανερά, όπως η αστραπή που βγαίνει στην ανατολή και φαίνεται ως τη δύση».

(Μτ 24, 22 και 27)

Η ταφή του κόμητα Οργκάθ (λεπτομέρεια, Η ουράνια δόξα), Δομήνικος Θεοτοκόπουλος

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Διαβάστε το βιβλικό κείμενο Απ 20, 1114 και στην συνέχεια το κείμενο του Ρ. Φολλερώ. Σημειώστε τις ιδέες σας γύρω από το ερώτημα: Άραγε πώς θα μπορούσαν να γεμίσουν τα «άδεια χέρια» του Ρ. Φολλερώ; Στη συνέχεια, ακούστε το τραγούδι «Άδεια μου αγκαλιά» (Δ. Σαββόπουλος). Πείτε μια σκέψη που κάνατε μετά την ακρόαση του τραγουδιού.

2. Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας τα παρακάτω ερωτήματα: Ποιο είναι το κύριο χαρακτηριστικό της κόλασης σύμφωνα με τη διήγηση του Γεροντικού; Και ποιο νομίζετε ότι είναι το κύριο χαρακτηριστικό του παραδείσου; Στη συνέχεια ανακοινώστε στην ολομέλεια της τάξης τα συμπεράσματα της συζήτησής σας.

3. Αναζητήστε ομοιότητες και διαφορές στις εικόνες του Μιχαήλ Αγγέλου και του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου. Στην ομάδα σας, αποφασίστε νέους τίτλους γι' αυτές. Ανακοινώστε τα αποτελέσματα της συζήτησής σας στην ολομέλεια της τάξης, τεκμηριώνοντας την άποψή σας με επιχειρήματα.

23. Η ζωή μαζί με τον Χριστό: μια πορεία γεμάτη εκπλήξεις

i. «Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν»: Στην πορεία προς Εμμαούς (Λκ 24, 13-35)

Δείπνο στους Εμμαούς (Caravaggio, 1606)

«Δύο από τους μαθητές του Ιησού πήγαιναν σ' ένα χωριό που απέχει εξήντα στάδια από την Ιερουσαλήμ και λέγεται Εμμαούς. Αυτοί μιλούσαν μεταξύ τους για όλα όσα είχαν συμβεί.

Καθώς μιλούσαν και συζητούσαν, τους πλησίασε ο ίδιος ο Ιησούς και βάδιζε μαζί τους. Τα μάτια τους όμως εμποδίζονταν, έτσι που να μην Τον αναγνωρίζουν. Ο Ιησούς τους ρώτησε: "Για ποιο ζήτημα μιλάτε μεταξύ σας

τόσο έντονα, έτσι που περπατάτε σκυθρωποί;" Ο ένας, που ονομαζόταν Κλεόπας, του αποκρίθηκε: "Μονάχος ζεις εσύ στην Ιερουσαλήμ και δεν έμαθες τα όσα έγιναν εκεί αυτές τις μέρες;" "Ποια;", τους ρώτησε. "Αυτά", του λένε, "με τον Ιησού από τη Ναζαρέτ, που ήταν προφήτης δυνατός σε έργα και σε λόγια ενώπιον του Θεού και ολόκληρου του λαού. Πώς τον παρέδωσαν οι αρχιερείς και οι άρχοντές μας να καταδικαστεί σε θάνατο και τον σταύρωσαν. Εμείς ελπίζαμε ότι αυτός είναι εκείνος που έμελλε να ελευθερώσει το λαό του Ισραήλ. Αντίθετα, είναι η τρίτη μέρα σήμερα από τότε που έγιναν αυτά και δεν έχει συμβεί τίποτα. Επιπλέον, μας αναστάτωσαν και μερικές γυναίκες από τον κύκλο μας. Πήγαν πρωί πρωί στον τάφο και δε βρήκαν το σώμα του. Ήρθαν λοιπόν και μας έλεγαν ότι είδαν οπτασία αγγέλων, οι οποίοι τους είπαν ότι αυτός ζει. Τότε μερικοί από τους δικούς μας πήγαν στο μνήμα και διαπίστωσαν τα ίδια που έλεγαν και οι γυναίκες, αυτόν όμως δεν τον είδαν". Τότε ο Ιησούς τούς είπε: "Ανόητοι, που η καρδιά σας αργεί να πιστέψει όλα όσα είπαν οι φήτες. Αυτά δεν έπρεπε να πάθει ο Μεσσίας και να δοξαστεί;". Και αρχίζοντας από τα βιβλία του Μωυσή και όλων των προφητών, τους εξήγησε όσα αναφέρονταν στις Γραφές για τον εαυτό Του.

Όταν πλησίασαν στο χωριό που πήγαιναν, αυτός προσποιήθηκε πως πηγαίνει πιο μακριά. Εκείνοι όμως τον πίεζαν και του έλεγαν: «Μείνε μαζί μας, γιατί πλησιάζει το βράδυ και η μέρα ήδη τελειώνει». Μπήκε λοιπόν στο χωριό για να μείνει μαζί τους. Την ώρα που κάθισε μαζί τους για φαγητό, πήρε το ψωμί, το ευλόγησε και, αφού το έκοψε σε κομμάτια, τους έδωσε. Τότε ανοίχτηκαν τα μάτια τους και κατάλαβαν ποιος είναι. Εκείνος όμως έγινε άφαντος».

(Λκ 24, 13-35)

ii. Στο κοινό τραπέζι της Θείας Λειτουργίας

«Ο άνθρωπος, λοιπόν, βιώνει τα έσχατα, τη Βασιλεία του Θεού, στη Θεία Ευχαριστία…Εκεί, πλέον, βιώνομε τη Βασιλεία του Θεού μέσα στη Θεία Λειτουργία σαν μια αποκάλυψη της μελλοντικής καταστάσεως των πραγμάτων… Γι' αυτό εμείς οι Ορθόδοξοι βιώνουμε την Εκκλησία με τρόπους που πολλές φορές σκανδαλίζουν τους ετεροδόξους. Έχει, παραδείγματος χάριν, η Εκκλησία μας και η Θεία Ευχαριστία μια ιδιαίτερη λαμπρότητα: πολύ φώς, λαμπρά άμφια, ωραία ψαλμωδία, ωραίες εικόνες, ωραία χρώματα. Όλα αυτά αποβλέπουν σε έναν σκοπό: στο να απεικονίσουν την Βασιλεία του Θεού σε μας και να μας κάνουν να την προγευθούμε. [...] Βιώνοντας, λοιπόν, τη Θεία Ευ χαριστία ως Χριστοκεντρική Σύναξη και ως εικόνα της Βασιλείας του Θεού, της συνάξεως δηλαδή όλων γύρω από το πρόσωπο του Χριστού, αποκτά ο Ορθόδοξος πιστός μια ιδιαίτερη εκτίμηση, ευλάβεια και σεβασμό προς τους λειτουργούς της Εκκλησίας, προς αυτούς που εικονίζουν τα έσχατα, και ιδιαιτέρως προς αυτούς που εικονίζουν το πρόσωπο του Χριστού, όπως είναι ο επίσκοπος, που είναι ο κατ' εξοχήν προεστώς της ευχαριστιακής συνάξεως… Και είναι κάτι που πρέπει να το διδάσκουμε στα παιδιά, και σε όλα τα μέλη της Εκκλησίας ως ουσιαστικό στοιχείο της πίστεώς μας».

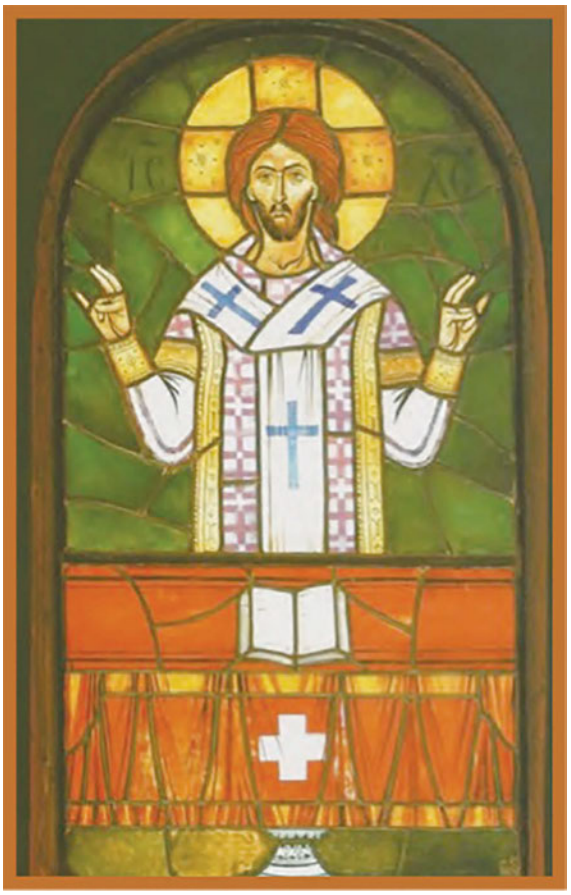
Ιωάννης, Μητροπολίτης Περγάμου, Η βίωση του μυστηρίου της Εκκλησίας

iii. «Τότε πρόσωπο με πρόσωπο θα δούμε τον Θεό»

«Μικρό παιδί όταν ήμουν, σαν μικρό παιδί μιλούσα, αισθανόμουν και σκεφτόμουν. Άντρας πια όταν έγινα, κατήργησα τους τρόπους του μικρού παιδιού. Αλήθεια, τώρα με τα πράγματα θαμπά, σαν μέσα από μεταλλικό καθρέφτη· τότε όμως πρόσωπο με πρόσωπο θα δούμε τον Θεό. Τώρα γνωρίζω μόνο ένα μέρος, τότε όμως θα γνωρίσω με πληρότητα, όπως και ο Θεός μ' έχει γνωρίσει».

(Α' Κορ 13, 11-12)

Ουράνια Θεία Λειτουργία και Ο Μέγας Αρχιερεύς (τοιχογραφία και βιτρώ, Ναός Αγ. Τίτου Ηρακλείου Κρήτης).

Προτάσεις για εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη

1. Διαβάστε το κείμενο για την πορεία προς Εμμαούς και μελετήστε τη σχετική εικόνα. Μέσα από ένα ρόλο της επιλογής σας (λ.χ. άλλος μαθητής του Χριστού, τυχαίος διαβάτης, Ρωμαίος στρατιώτης κ.ά.), φανταστείτε τον εαυτό σας ότι είστε παρόντες στο γεγονός. Προετοιμάστε μερικές φράσεις/προτάσεις με τις οποίες συμμετέχετε κι εσείς στη συζήτηση. Εκφράστε τις σκέψεις σας με ένα δρώμενο. Για τον σκοπό αυτό, εάν χρειάζεται, μπορείτε να ορίσετε αφηγητή, να αξιοποιήσετε το ποίημα του Έλιοτ, καθώς επίσης δύο από εσάς να αναλάβουν τον ρόλο των δύο μαθητών.

2. Στα βιβλικά κείμενα, η βασιλεία του Θεού συχνά συμβολίζεται με ένα δείπνο ή ένα τραπέζι. Σύμφωνα με το κείμενο του Μητροπολίτη Περγάμου, η Θεία Ευχαριστία είναι «εικόνα της βασιλείας του Θεού». Επεξεργαστείτε στην ομάδα σας απαντήσεις για τα παρακάτω ερωτήματα: -Πώς συνδέονται αυτές οι δύο προσεγγίσεις; -Ποιες είναι οι προεκτάσεις αυτής της σχέσης στη ζωή των πιστών;

ΠΗΓΕΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

"Οι διαδικτυακές πηγές προσπέλάστηκαν το 2020 στο πλαίσιο της άντλησης του εποπτικού υλικού"

Δ΄ Θεματική Ενότητα

14η Διδακτική Ενότητα

– Ο Ιησούς θεραπεύει τον τυφλό (Duccio di Buoninsegna, 1311), Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15495011
– Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος). https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3677585

15η Διδακτική Ενότητα

– Ο Νιπτήρας (Giotto di Bondone, 14ος αι.). Παρεκκλήσιο Σκροβένι, Πάδοβα. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Washing_of_the_Feet__Capella_dei_Scrovegni__Padua_2016.jpg
– Ο Ιερός Νιπτήρας. https://xfd.gr/keimena/%CE%B5% CE%BF%CF%81%CF%84%CE% BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B9%CE%BF/epikairaeortologika/%CE%BF%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF% 8C%CF%82%CE%BD%CE%B9%CF%80%CF%84%CE%AE%CF%81/
– «Σώμα Χριστού μεταλάβετε». (Ο τίτλος δόθηκε από τον επιμελητή του παρόντος βιβλίου). https://poimin.gr/somakeemachristouenasigklonistikosigchronothavmastintevan/
– Ο Νιπτήρας, ψηφιδωτό (Μονή Οσίου Λουκά: Καθολικό. Νάρθηκας). http://www.apostolikidiakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/art/Boiotia/images/Xristianiki_Boiotia_7.jpg

– Ο Μυστικός Δείπνος (Μιχαήλ Δαμασκηνός, 16ος αι. μ.Χ.). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%CE%9C%CE%B9%CF%87%CE%B1%CE%AE%CE%BB_%CE%94%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B7%CE %BD%CF%8C%CF%82_%CE%9C%CF%85%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%94%CE%B5%CE%AF%CF%80%
– Η διαπραγμάτευση του Ιούδα με τους αρχιερείς (Duccio di Buoninsegna). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Duccio_di_Buoninsegna_Pact_of_Judas_WGA06789.jpg
– Ο διαμερισμός των ιματίων του Χριστού (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος), Τολέδο, Καθεδρικός Ναός. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:El_Expolio,_por_El_Greco.jpg
– Το φιλί του Ιούδα (Ιερά Μονή Βατοπαιδίου). http://www.diakonima.gr/2015/04/09/%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%80%CE%AD%CE%BC%CF%80%CF%84%CE%B7%CE%BF-%CE%BC%CF%85%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CF%80%CE%BD%CE%BF%CF%823/
– Η άρνηση του Πέτρου (Caravaggio, 1610). Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Denial_of_Saint_Peter-Caravaggio_(1610).jpg
– Ecce Homo (Antonio Ciseri). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eccehomo1.jpg
– Σταυρός: ο φύλακας της οικουμένης. https://poimin.gr/wpcontent/uploads/2014/08/stauros2.jpg

Ε΄ Θεματική Ενότητα

Εισαγωγική Εικόνα Θεματικής Ενότητας: Ο Σταυρός του Χριστού στην κορυφή του Άθωνα.

https://poimin.gr/opou-stavros-eki-to-fos/

16η Διδακτική Ενότητα

– Η ελπίδα των ανθρώπων για μια ιδανική κοινωνία. http://eleftheriahtipota.blogspot.gr/2010/05/blog-post_25.html
– Έναστρη νύχτα (van Gogh). https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9860
– Αφίσα για την ταινία του Charlie Chaplin "The Great Dictator" (= «ο Μεγάλος Δικτάτωρ)». By United Artists Heritage Auctions. Cropped from the original, lightly retouched. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=85407881

17η Διδακτική Ενότητα

– Η Αποκαθήλωση και η Ταφή του Κυρίου (Egbert-Codex, Reichenauer Schule, Γερμανία, 10ος αι.). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Codex_Egberti_fol._85v.jpg
– Η Αποκαθήλωση (Rogier van der Weyden, 15ος αι.). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:El_Descendimiento,_by_Rogier_van_der_Weyden,_from_Prado_in _Google_Earth.jpg
– Η Αποκαθήλωση (Ιερός Ναός Αγίας Μαρίνας, Καλο-παναγιώτης, Κύπρος, 14ος αι.). http://kypros.org/Byzantine/010.htm

– «μή μου ἅπτου». Φορητή εικόνα του 1985. Αγιογραφείο του Ιερού Μετοχίου Ορμύλιας.
http://www.diakonima.gr/2010/04/18/%CE%B3%CE%B9% CE%B1%CF%84%CE%AF-%CE%BF-%CE%BA%CF%8D%CF%81% CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B5%CF% 8D%CE%B5%CE%B9-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%BD%CE%B1/
– Ὁ Χριστὸς φανερούμενος ταῖς μυροφόροις.
https://www.ekklisiaonline.gr/wp-content/uploads/2017/04/moirofores-emfanisi-ihsou-1200x807.jpg
– Η εμφάνιση του Ιησού στη Μαρία Μαγδαληνή μετά την Ανάσταση (Alexander Andreyevich Ivanov, 1806-1858).
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alexander_Ivanov__Christ%27s_Appearance_to_Mary_Magdalene_after_the_Resurrection__Google_Art_Project.jpg
– Η δυσπιστία του Θωμά (Caravaggio).
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Le_Caravage_ L%27incr%C3%A9dulit%C3%A9_de_Saint_Thomas.jpg%
– Η εμφάνιση του αναστημένου Ιησού στους μαθητές στη λίμνη της Τιβεριάδας (Ο τίτλος δόθηκε από τον επιμελητή του παρόντος βιβλίου).
https://www.pemptousia.gr/wp-content/uploads/2016/04/Tiberiada_mesa.jpg
– Η Ανάσταση, τοιχογραφία στη Μονή της Χώρας.
http://selidesistorias.webnode.gr/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%83%CF%87%CF%89%CF%81 %CE%B1%CF%83/
– «Ελάτε να πάρετε φως από το φως που δεν δύει ποτέ». Στο http://www.newsbeast.gr/tag/patriarxis-ieroso lumwn-theofilos

– Χριστός ανέστη! https://www.dogma.gr/diafora/giati-tsougkrizoume-kokkina-avga-to-pascha/25567/
– Χριστός ανέστη, από τα χείλη μικρών παιδιών! Φωτογραφική συλλογή Α.Σ.
– Ήμουν εγώ που σε μετέφερα στην αγκαλιά μου». (Ο τίτλος δόθηκε από τον επιμελητή του παρόντος βιβλίου). Το κείμενο με διαφορετικό τίτλο έχει αντληθεί από την παρακάτω πηγή: http://users.sch.gr/aiasgr/Ihsous_Xristos/Istories_tou_Ihsou/Istories_tou_Ihsou_Xristou_01.htm
– Η Ανάληψη του Χριστού. https://www.goarch.org/ascension
– «Βήματα στην άμμο… μαζί με τον Χριστό» (Ο τίτλος δόθηκε από τον επιμελητή του παρόντος βιβλίου). http://www.imartis.gr/%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%A E%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B4%CE%B1/item/%CE%BF%CE%B9%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%AD%CF%82.html

18η Διδακτική Ενότητα

– Ο Ανανεωτής (Μ. Βαρλάμης). Στο: Βαρλάμης Ευθύμιος, Ο Χριστός σήμερα στην Κρήτη, Έκθεση, Αύγουστος Σεπτέμβριος 2014, Ηράκλειο, Βασιλική Αγ. Μάρκου, έκδ. Πειραματικό Εργαστήριο Βεργίνας, The Art Museum, 2014.

Στ΄ Θεματική Ενότητα

Εισαγωγική Εικόνα Θεματικής Ενότητας:
Η μεταμόρφωση του Χριστού
(Alexander Andreyevich Ivanov)
https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9086637

19η Διδακτική Ενότητα

– Ποιητής και Μούσα (Νίκος Εγγονόπουλος, 1938). http://www.lifo.gr/team/book/53484
– Ο Χριστός πάνω στον σταυρό (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος). https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=21897220
– Μη μεριμνάτε. http://coyoteprime--runningcauseicantfly.blogspot.gr/2016/11/free-download-viktor-franklmans-search.html.
– Συγχώρηση, Γ. Κόρδης. http://www.eikonografies.com/tag/georgios-kordis
– Ο σπλαχνικός πατέρας (λεπτομέρεια, Bartolomé Esteban Murillo, 1667-1670). https://www.wikiart.org/en/bartolome-esteban-murillo/return-of-the-prodigal-son1670
– Η Σταύρωση (Δομήνικος Θεοτοκόπουλος). https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15461907
– «Κύριε, σκόρπισε τη χάρη Σου στη γη» http://fanarion.blogspot.gr/2014_10_01_archive.html
– Ένας ποιητής, Γ. Κόρδης, 2015. http://kordis.gallery/2016/04/25/homeric
– Ο Κελεός, Φίκος, 2012 (λεπτομέρεια). Στο http://www.lifo.gr/team/u41183/50093

– Σικελιώτης Γ. (ανώνυμο). http://www.invaluable.co.uk/auction-lot/georgios-sikeliotis-greek,19171984-111-c-qgxyg1kjui
– Αγωνιστές, Α. Τάσος, 197375. http://annagelopoulou.blog-post.gr/2012/11/blogpost_13.html
– Ο άγιος Χριστοφόρος βαστάζει στους ώμους τον Χριστό. https://www.enallaxnews.gr/2015/05/12/tothauma-tou-agiou-xristoforoustin-oreini-trixwnida
– Ο Ευαγγελισμός (λεπτομέρεια, Η συμφωνία των αγγέλων), Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1596-1600. http://listenclassicalmusiccs.blogspot.gr/2015/03/el-greco.html
– Η ετοιμασία του Θρόνου, Μητρόπολη Μυστρά, 13ος αι. http://www.pemptousia.gr/2016/06/pos-apikonizete-to-agio-pnevma-stin-orthodoxiikonografia
– Η Μεταμόρφωση (Ιερά Μονή Αγίας Αικατερίνης, Όρος Σινά, 12ος αι.). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Transfiguration_of_Christ_Icon_Sinai_12th_century.jpg
– Η Μεταμόρφωση. Ραφαήλ. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=379381157157

Ζ΄ Θεματική Ενότητα

Εισαγωγική Εικόνα Θεματικής Ενότητας:
Η κιβωτός του Νώε στο όρος Αραράτ.
Simon de Myle - Sotheby's Paris, 23 Juni 2011 Lot 30.

https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15322581

21η Διδακτική Ενότητα

– Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος και άγιος Πρόχορος. https://www.romfea.gr/pneumatika/28998o-agios-ioannis-o-theologosapostolos-kai-euaggelistis
– Εικονογραφημένο χειρόγραφο της Αποκάλυψης του Ιωάννη. Cloisters Apocalypse, 14ος αι.). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cloisters_Apocalypse_Met_68.174_f3r_(John_on_the_Island_of_Patmos).jpg
– Άθως, Μονή Καρακάλλου. Εικονογράφηση του κεφαλαίου 1 της Αποκάλυψης. Τοιχογραφία στον εξωνάρθηκα του καθολικού. 1767. Η εν λόγω φωτογραφία και η λεζάντα της βρίσκονται στην παρακάτω δημοσίευση: Γεώργιος Τσιμπούκης, Η εικόνα της Αποκάλυψης του Ιωάννη από τη μονή Πρέβελη Ρεθύμνου και τα εικονογραφικά της πρότυπα. Στο: Πεπραγμένα. 12 Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο. Ηράκλειο, 2125.09.2016. https://12iccs.proceedings.gr/uploads/033_%CE%92_%CE%A4%CF%83%CE%B9%CE%BC%CF%80%CE%BF%C F%8D%CE%BA%CE%B7%CF%82%CE%93%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CF%84.pdf

– Ο Ιωάννης στην Πάτμο ατενίζει τα οράματα της Αποκάλυψης (Hans Memling, 15ος αι.). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Memling_068.jpg
– Μονή Ξηροποτάμου, Εξωνάρθηκας, 1783. Έργο των ζωγράφων Κωνσταντίνου, Αθανασίου και Ναούμ από την Κορυτσά. Στο πάνω μέρος αναγράφεται: ΕΓΩ ΕΙΜΙ [Τ]Ο Α ΚΑΙ ΤΟ Ω, ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ (Αποκ. κα΄, 6). Η παράσταση επιζωγραφίστηκε το έτος 1896 από τον ιερομόναχο Γρηγόριο. Η εικόνα και η σχετική λεζάντα προέρχονται από την παρακάτω πηγή: https://www.pemptousia.gr/2013/04/athonikes-parastasistis-apokalipsis/
– Το σπήλαιο της Αποκάλυψης. http://www.patmos.gr/%CF%84%CE%BF%CF%83%CF%80%CE%AE%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%88%CE%B7%CF%82/
– Οι τέσσερις καβαλάρηδες της Αποκάλυψης (Viktor Mikhaylovich Vasnetsov, 1887). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Apocalypse_vasnetsov.jpg
– Μονή Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στην Πάτμο. https://www.gtp.gr/TDirectoryDetails.asp?ID=14816&lng=1. Φωτο: © Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
– Ο Αμνός με το επτασφράγιστο βιβλίο (Bamberger Apokalypse, Insel Reichenau, Γερμανία, 11ος αι.). http://www.johannesoffenbarung.ch/bilderzyklen/Bamberger/5.614_bamb_lamm.tif_g.jpg

– Η Αποκάλυψη του Ιωάννη. Φορητή εικόνα αποδιδόμενη στον ζωγράφο Μιχαήλ Πρέβελη. Περίπου 1750. [Προέλευση: Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρεθύμνου.] Η εν λόγω φωτογραφία και η λεζάντα της βρίσκονται στην παρακάτω δημοσίευση: Γεώργιος Τσιμπούκης, Η εικόνα της Αποκάλυψης του Ιωάννη από τη μονή Πρέβελη Ρεθύμνου και τα εικονογραφικά της πρότυπα. Στο: Πεπραγμένα. 12ο Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο. Ηράκλειο, 2125.09.2016. https://12iccs.proceedings.gr/uploads/033_%CE%92_%CE%A4%CF%83%CE%B9%CE%BC%CF%80%CE%BF%C F%8D%CE%BA%CE%B7%CF%82%CE%93%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CF%84.pdf
– Η νέα Ιερουσαλήμ (Bamberger Apokalypse, Insel Reichenau, Γερμανία, 11ος αι.). http://www.johannesoffenbarung.ch/bilderzyklen/Bamberger/21.127_bam_jerus_g.jpg
– «Λάβετε φάγετε τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτο ἐστι τὸ αἷμά μου». https://inpp.com.gr/2016/02/08/%CE%B8%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CE%B5%CF%85%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AF%CE%B1/

22η Διδακτική Ενότητα

– Δημιουργία και Μέλλουσα Κρίση: Από την αρχή μέχρι το τέλος του κόσμου. http://users.sch.gr/aiasgr/Eikonografia/Palaia_Diathikh/H_dhmiourgia_tou_kosmou.htm και https://www.pinterest.com/malamisxristos/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%88%CE%B7%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%AD%CF%81%CE%B1

B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1/

– Η Ανάστασις, Μονή Οσίου Λουκά, 11ος αι. http://peritexnisologos.blogspot.gr/2016/02/h11.html Η Μέλλουσα Κρίση, Giotto, 1305 (λεπτομέρεια). http://fr.academic.ru/dic.nsf/frwiki/1032863
– Η πέμπτη σφραγίδα της Αποκάλυψης, Δομ. Θεοτοκόπουλος, 1608. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%BF%CE%BC%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%98%CE%B5%CE%BF%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82
– Η τελική κρίση, Μιχαήλ Άγγελος, 16ος αι. Στο http://iep.edu.gr/thriskeftika
– Η ταφή του κόμητα Οργκάθ (λεπτομέρεια, Η ουράνια δόξα), Δομ. Θεοτοκόπουλος, 1586-88. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%BF%CE%BC%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%98%CE%B5%CE%BF%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82

23η Διδακτική Ενότητα

– Δείπνο στους Εμμαούς, Καραβάτζιο, 1606. http://allons.pblogs.gr/2013/03/hwris-elpida-hwris-fobo.html
– Ο Μυστικός Δείπνος, σύγχρονη Κοπτική εικόνα. http://www.pravmir.com/coptic-icons
– Ουράνια Θεία Λειτουργία και ο Μέγας Αρχιερεύς (τοιχογραφία και βιτρώ, Ναός Αγ. Τίτου Ηρακλείου Κρήτης). Στο: Τσερεβελάκης Ιω., Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας, έκδ. Ενορίας Αγ. Τίτου Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης, 2003.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ΄ Θεματική Ενότητα:

Ο Θεός γίνεται άνθρωπος: Το πιο συγκλονιστικό γεγονός της ιστορίας του ανθρώπου

14. Ο Ιησούς Χριστός φανερώνει με σημεία έναν καινούριο κόσμο 5

15. Ο Ιησούς Χριστός προσφέρει τη ζωή Του… για να ζήσει ο άνθρωπος..... 17

Ε΄ Θεματική Ενότητα:

Ένας καινούριος κόσμος ξεπροβάλλει: Χριστός ανέστη 32

16. Η ανάγκη να αλλάξει ο κόσμος.....34

17. Μια νέα αρχή… από τον Τάφο τον κενό.....44

18. Ο Θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός: Η ελπίδα του κόσμου.....64

ΣΤ΄ Θεματική Ενότητα:

Η Εκκλησία μεταμορφώνει τον κόσμο 72

19. Δράση και αγώνας για τη μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου 74

20. Η Βασιλεία του Θεού. Τι είναι τελικά 100

Ζ΄ Θεματική Ενότητα:
Η Εκκλησία ως κιβωτός σ' ένα ταξίδι χωρίς τέλος

..... 113

21. Η συνάντηση Θεού και ανθρώπου συνεχίζεται
Η Αποκάλυψη του Ιωάννη 115

22. Η πορεία προς τα έσχατα μέσα από εικόνες και παραβολές
..... 130

23. Η ζωή μαζί με τον Χριστό: μια πορεία γεμάτη εκπλήξεις 144

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.